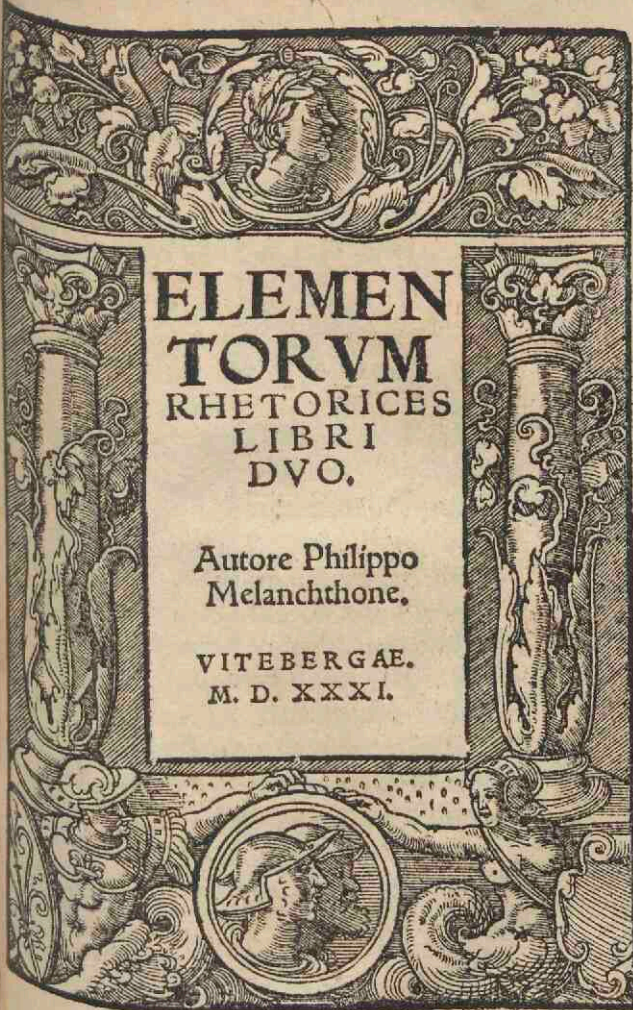

Elementorum rhetorices : libri duo

<https://hdl.handle.net/1874/399744>

3

ELEMEN
TORVM
RHETORICES
LIBRI
DVO.

Autore Philippo
Melanchthone.

VITEBERGAE.
M. D. XXXI.

ALLEN
TORY
LIBRARY
D.V.O.

Amur Phipps
Mason

THREE
M.D.C.C.C.

PHILIPPVS MELANCH-
THON STUDIO SIS ADO-
LESCENTIBVS, AL-
BERTO ET IO-
ANNI REIFEN-
STEIN,
Guilmi filijs,
S. D.

VM ANTE BI-
ennium Dialecticam
ediderim, eamq; viro
optimo patri vestro
dedicauerim, vt vo-
bis & comilitonibus
vestris, si ita videret,
discendam pponeret. Cumq; intellexerim
vos iam in eius artis studio feliciter
versari, duxi vobis & Rhetoricam mit-
tendam esse, vt cognatas artes coniunges-
retis, quae ita copulatae sunt, & inter se
deuinctae, vt rectius simul ambae perci-
pianur, quam seorsum alterutra

A ij

Quo

EPISTOLA

Quo consilio autem initio Dialec-
 ticen scripserim, istuc prefatus sum, Nō
 enim edidi ut locupletiores autores ex-
 cuterē studiosis e manibus. Spero enim
 illa nostra elementa his qui ad Aristote-
 lem accessuri sunt, adiumento, & ut
 Græci dicunt πρὸ ὁδοῦ futura esse. Sed
 tunc in Scholis necessaria præcepta, &
 ad iudicandum utilia iacebant obruta
 stultissimis rixis, nihil ad rem pertinen-
 tib⁹. Ad hæc, de usu artis in bonis auto-
 ribus legendis, aut grauib⁹ controuer-
 sis iudicandis, nemo quidquam mone-
 bat. Deniq; prorsus adulterina Dialec-
 ctica pro nativa tradebatur. Itaq; roga-
 tus a quibusdam, ex illis immensis volu-
 minibus elegi necessaria præcepta, quorū
 rum vis atq; usus antea conspici non
 poterat, cum laterent in turba aliarum
 inutilium præceptionum. Addidi & ex-
 empla sumpta ex optimis autoribus, in
 quibus artis usus cerni posset. Hæc ele-
 menta eo tempore multi probabant
hoc

NVNCVPATORIA.

hoc nomine, q̄ diligenter de vsu artis admonebāt. Quare cū sperarem ea adolescentibus profutura esse, non valde repugnaui his qui me ad editionem hortabantur. Nihil autem minus volui, quā ab alijs bonis scriptoribus artis abducere iuuentutem. Aristoteles profecto intelligi non potest, nisi ad eum summam artis, & aliquid iudicij præparati afferamus. Quare hæc elementa non deterrent ab Aristotele, sed inuitant studiosos ad eius lectionem. Extant & Rodolphi Agricolæ libri, quos diligentissime legendos esse censeo. Nuper editi sunt libri Ioannis Casareï qui totam artem continent, & ad captum primæ ætatis scripti sunt. Quare optarim eos proponi adolescentibus in omnibus Scholis pro iusta Methodo. Certe his qui meos libellos legunt, consulo, vt adiungant Casareum & Rodolphum, quod qui fecerit, mihi quidem absoluisse artem videbitur, ac perfectus artifex erit.

EPISTOLA

si vel scribendo vel disputando vsum
 artis sibi fecerit. Hæc iterum hoc loco
 præfari volui, non solum vt rationē mei
 consilij, cum hoc totum doctrinæ ge-
 nus mutasse videri queam, exponerem,
 Sed etiam vt admonerem studiosos,
 quomodo absoluere hoc studium de-
 beant. Quod autem edidi Rhetoricos
 libellos longe aliæ causæ fuerunt. Non
 enim possum huius artis Scriptores ac-
 cusare, quemadmodum accusavi vul-
 gus Dialecticorum. Nulli enim extant
 autores, nisi optimi, Cicero & Quinti-
 lianus, qui quidem in hoc genere adeo
 excellunt, vt longe Græcos omnes, quo-
 rum vidimus scripta, vicerint. Et Cice-
 ro varia opera reliquit, quorum quædã
 ad puerilem captum scripta, proponi
 adolescentibus possunt, vt præparent
 eos ad alios libros qui grauiora præcep-
 ta continent, quare nihil opus est cuius-
 quam præterea elementis. Verum nos
 in iicio edidimus Rhetoricen, vt cognat-
 tionem

NVNCVPATORIA.

tionem eius cum Dialectica ostendere
mus. Neq; enim intelligi Dialectica, ni
si ad Rhetoricen collata potest. Et hos
meos libellos spero profuturos his qui
postea legent Ciceronem & Quintilianu
num. Quædam enim illorum præcepta
explicamus, & exempla addimus sum
pta ex præsentibus negocijs, ex quibus
facilius intelliguntur præcepta, quam
ex istorum exemplis, quæ sunt ab usu
nostro remota. Hæc consilij nostri ratio
inicio fuit.

Quantuã autem ipsa præcepta
Rhetorices leuia & per quam puerilia
videntur, tamen hoc sibi persuadeant
adolescentes, & ad iudicandum, & ad
maximas causas explicandas prorsus ea
necessaria esse. Quare etiam adhortan
di sunt, ne his nostris libellis immoreñ
tur, Sed cognitis his elementis, Cicero
nem & Quintilianum legant, nec degu
stent obiter, sed diu multumq; legant
autores illos, non solum ad eloquentiã,

EPISTOLA

sed etiam ad sapientiam profuturos, &
 discant ex eis eloquentiam metiri mag-
 nitudine sua. Videmus em̄ vulgo quos-
 dam Sciolos esse, qui somniant se in ar-
 ce eloquentiæ sedere, postquam didi-
 cerunt Epistolium scribere octo aut des-
 cem versuum, in quo duo aut tria insint
 Hemistichia aut Prouerbia, quasi Em-
 blemata. Hæc opinio iuuenibus exi-
 menda est, & ostendendum quibus in
 rebus eloquentia dominetur, quod vi-
 delicet necessaria sit ad maximas ac dif-
 ficillimas causas oēs in hac tota civili cō-
 suetudine vitæ explicandas, ad retinen-
 das religiones, ad interpretandas ac des-
 fendendas leges, ad exercenda iudicia,
 ad consilium dandum rei publicæ in
 maximis periculis. Diligenter & hoc
 omnium humanorum operum longe dif-
 ficilimā, bene dicere. Etenim qui mag-
 nitudinem eloquentiæ, & rei difficulta-
 tem considerabit, intelliget expetenti
hanc

NVNCPATORIA.

hanc laudem acerrimum studium omnium maximarum artium adhibendum esse, & statuet ad magnarum & difficilium causarum tractationem in Ecclesia, & in republica, non tantum hos Rhetoricos libellos, sed perfectam doctrinam & magnam facultatem, longam exercitationem domesticam, & acerrimum iudicium afferendum esse. Has opiniones prodest inserere animis iuuenum, efficiunt enim ut honorificentius de maximis artibus sentiant, quod multum referre existimo, & acuiunt discendi curam, & diu detinent eos in studijs, ne ante tempus, & imparati accedant ad rem publicam. Porro haec & similia saepissime monet ipse Cicero in Oratorij libris. Quamobrem & paulo ante diximus eos non solum ad eloquentiam, sed etiam ad sapientiam profuturos esse. Itaque hoc praecipue efficere cupimus his nostris libellis, ut praeparemus adolescentes ad illorum optimorum libros

rum lectionem. Vobis autem dedicare
constitui, quoniam Dialecticam antea
vobis misi, vt hoc ipso exemplo admo-
nerem studiosos, has artes coniungen-
das esse, nec alteram sine altera perfe-
cte cognosci posse. Ac prius illud mu-
nus imperfectum videri poterat, nisi
Rhetorica accessissent. Cum enim me
semel vobis obligassem promissa

Dialectica, verebar vt vo-

bis satisfactum esset,

nisi munus inte-

grum habe-

retis.

Precor autē

vt Christus studia

vestra gubernet & fortunet.

Bene valete.

““

LIBER PRIMVS DE
ELEMENTIS RHE-
TORICES.

LNITIO MO-
nendi sunt adoles-
centes quē ad vsū
communiā praecepta
Rhetorices primum
tradita sint. Libenti-
us enim legent, vbi

cognouerint quam inde vtilitatem au-
ferre queant. Nemo autem tam stultus
est, qui iudicet ea ad comparandam elo-
quentiam sufficere, aut ob eam causam
excogitata esse, quia eloquentes effi-
ciant. Longe alia consilij ratio fuit pru-
dentissimis hominibus, qui ea college-
runt.

Eloquentia enim primum vim nas-
turae maximam ad dicendum, deinde
multarum bonarū rerum cognitionem
requirit. Multa igitur & magna adiu-
menta

RHETORICA

menta alia, tum a natura, tum a doctrina præter hæc communia præcepta, sumit. Habent tamen & suam utilitatem præcepta. Docet enim natura homines quandam viam & rationem magnas causas explicandi. Hinc præcepta extiterunt quæ traduntur, vt imperiti orationes excellentium Oratorum intelligere, & aliquo modo iudicare possint. Nam rudes & indocti non possunt animo complecti longas contentiones ac disputationes, nisi arte aliqua adiuuentur, quæ seriem partium & intervalla, quæ consilia dicentium, quæ rationem explicandi & patefaciendi res obscuras ostendat. Itaque non tam ad dicendum profunt hæc præcepta, quam ad aliena scripta intelligenda ac iudicanda. Quod cum ita sit, facile intelligi potest omnibus in commune prodesse Rhetoricen. Omnibus enim qui in magnis rebus versantur, hac via atque ratione opus est, ad intelligendas longas controuersias. Nam

PHILIPPI MEL.

Nam etiam hi qui non agunt causas, qui nihil scribunt, si tamen velint legere, aut iudicare res magnas, vt religioſum controuerſias, aut forenſia negotia, non poterunt id ſine hac arte recte facere. Hæc vtilitas mouit inſcio prudentes viros ad excogitanda præcepta, vt in commune omnibus conſuleretur, etiam hiſ qui Oratores futuri nõ erant. Atq; iidem intelligebant, vt aliarum rerum artifices, ita Oratores imitatione fieri, Quare p̄functos ſe officio ſuo exiſtimabant, ſi viam oſtendiſſent intelligendi & iudicandi diſertorum orationes. Nam hoc tantum arte tradi poſteſt, cætera partim natura, partim imitatione affert. Itaq; ſiqui erant quos natura ad dicendum idoneos finxerat, hos iuſt ad forum & cauſas deducebant, hos iuſt ad agendo magnos & excellentes Oratores inſtueri atq; imitari, Sic de præceptis iudicat Iſocrates. Quare & nos ad hunc vſum præcepta trademus.

vt in

RHETORICA

vt in legendis bonis autoribus vos ad
iuuent, qui quidem sine hac via nullo
modo intelligi possunt. Quod cum ita
sit, satis apparet in commune omnibus
hac præcepta necessaria esse. Deinde
autores intellectos imitari non difficile
erit his qui a natura ad dicendum ad
iuuantur. Etenim neq; sine imitatione
effici. Oratores possunt, neq; imitatio
sine cognitione artis procedit.

Eloquentia facultas est sapienter
& ornate dicendi. Nam ad bene dicen-
dum in primis requiritur perfecta ear-
um rerum cognitio, de quibus oratio
instituitur. Insania est em̄ nō eloquētia,
de rebus ignotis & incompertis dicere.
Cum autem rerum cognitio ad dicen-
dum necessaria sit, oportebit oratorem
harum artium quæ rerum scientiã con-
tinent, non esse rudem. Quid enim de
religione, de natura rerum, de iure, de
niq; de vlla vitæ parte dicet is, qui do-
ctrina

PHILIPPI MEL.

etrina illa non instructus est, quæ eas res continet?

Rhetorica vero est ars quæ docet viam ac rationem recte & ornate dicendi. Voco enim Rhetoricen hæc præcepta, quæ pueris traduntur, quorum cognitio & si necessaria est ad eloquentiam, tamen eloquentia præter hanc artem, alia multa adiumenta tum naturæ, tum doctrinæ requirit. Tenent enim præcepta docti omnes, in quibus multi sunt infantes, quibus tamen opus est hac arte ad iudicandum, quemadmodum & Dialectica ad iudicandū opus habent omnes. Vt autem Dialecticæ finis est, iudicare, Vtrum in docēdo apte consentiant omnia, Item in docendo sequi certam viam, ita & Rhetoricæ finis cōstituamus, iudicare de longa oratione, qualis sit partium series, quæ sint præcipua membra, quæ sint ornamenta. Item in dicendo etiam, in his qui non destituuntur a natura, efficere, vt oratio

RHETORICA

tio certas partes habeat, & res magnas non exponat breuiter, vt Dialectica, sed addat verborum lumen.

DE OFFICIIS ORATORIS.

CVM oratio omnis rebus ac verbis constet, rerum prior esse cura debet, posterior verborum. Quinque igitur numerantur officia Oratoris, Inuentio, Dispositio, Elocutio, Memoria, Pro nunciatio. Primum enim dicturo res seu inueniendæ, seu eligendæ sunt, & cum sunt inquisitæ, ordine explicandæ. Versantur igitur inuentio & dispositio circa res, Elocutio vero circa verba. Nam ea quæ excogitauimus, & ordine apud animū disposuimus, postremo verbis significantibus exponenda sunt. Et in his tribus partibus fere tota ars consumitur. Itaque nos de alijs duabus partibus nihil præcipientur, quia memoria

PHILIPPI MEL.

memoria parum admodum ab arte adiuuatur. Actio vero longe alia nunc est, quam qualis apud veteres fuit. Et quid maxime in agendo deceat, in foro discendum est imitatione. Videmus veteres maxime verecundiam in agendo probasse. Laudat enim Eschines Solonem, quod inter dicendum ne quidem manus extra pallium protulerit, significans sedatam minimeque concitatam actionem maxime decere.

DISCRIMEN DIALECTICAE ET Rhetoricæ.

Tanta est Dialecticæ & Rhetoricæ cognatio, vix ut discrimen deprehendi possit. Quidam enim Inventionem ac dispositionem communem utriusque arti putant esse, Ideoque in Dialecticis tradi locos inueniendorum argumentorum, quibus Rhetores etiam uti solent

RHETORICA

solent. Verum hoc interesse dicunt, & Dialectica res nudas proponit. Rhetorica vero addit elocutionem quasi vestitum. Hoc discrimen etiam nonnulli reprehendunt, ego tamen non repudio, quia & ad captum adolescentium facit, & ostendit, quid Rhetorica maxime proprium habeat, videlicet elocutionem, a qua ipsum Rhetorices nomen factum est. Ac si quis subtiliter existimabit, intelliget hoc discrimen recte defendi posse. Si enim Rhetorica non tantum versatur circa forenses & iuratorias materias, sed in genere circa omnes materias, de quibus dicendum est, nullo modo poterit ab ea diuelli Dialectica, quæ est ratio perfecte docendi. Sæpe enim Orator utetur hac via in docendo, ut Cicero in primo officiorum, & in alijs multis disputationibus præcepta Dialectica sequitur in docendo, & addit elocutionem ex Rhetorica. Et nostris temporibus idem faciunt homines eruditi & copiosi

PHILIPPI MEL.

pioſi, cum docent homines de religio-
ne.

Veteres ita diſcernebant, Rhetorica tribuebant forenſes & ſuaſorias materias, Dialectica vero omnes queſtiones alias, de quibus certa quadam methodo & ratione docendi ſunt homines. Iuxta hoc diſcrimen proprius Dialecticæ finis eſt docere. Rhetoricæ autem permouere, atq; impellere animos, & ad affectum aliquem traducere, vt cum de natura virtutis diſputamus, Dialectica conſulenda erit, quæ quid ſit virtus, & quas habeat cauſas, partes, effectus, oſtendat. Cum autem ad virtutem colendam homines adhortamur, loci Rhetorici ſequendi erunt. Cum de natura poenitentiæ dicimus, cumq; docemus hoies quid ſit poenitentia, quas habeat partes, ſequenda erunt præcepta Dialectices, Adhortatio autem ad poenitentiam, adhibet locos Rhetoricos.

RHETORICA

Sed quia ratione docendi Rhetores non poterant carere, praesertim in materijs forensibus, ideo Dialecticis admiscuerunt etiam suo operi. Nam finitium statum, quem in iudicialibus materijs recensent a Dialecticis mutuum sumpserunt. Is status est ratio in forma mandae Methodi quam tradit Aristoteles in ἀναλυτικοῖς. Accersunt ex Dialectica & formam Syllogismorum, & pluraeque alia praecipua. Ita admixta Dialectica Rhetoricae, non potest ab ea prorsus diuelli, etiam cum Rhetoricae tantum forenses & suasoriae materiae, & laudationes tribuuntur.

DE TRIBVS GENERIBVS CAUSARUM.

IN locis inuentionis primum genera causarum distribuuntur, Id hoc consilio fit. In tanta varietate negotiorum diuersae quasi classes locorum faciendae fuerunt

PHILIPPI MEL.

fuerunt. Nam aliæ materiæ alios requirunt locos. Ideoq; ne si omnes loci in vnum aceruum congesti essent, difficilis esset electio, materiæ discernuntur vt cuilibet generi sui loci subiijci possent, & deprehenso genere causæ, quasi regione, statim sciret vnusquisq; quibus locis tota res includi debeat. Quas autem vtilitates præterea habeat hæc negociorum particio, paulo post ostendemus propositis exemplis.

Vulgo tria numerant genera causarum. Demonstratiuum, quo continetur laus & vituperatio. Deliberatiuum, quod versatur in suadendo & dissuadendo. Iudiciale, quod tractat controuersias forenses. Ego addendum censeo *διδασκαλικόν* genus, quod etsi ad Dialecticam pertinet, tamen vbi genera negotiorum recensentur, non est prætermittendum, Præsertim cum hoc tempore vel maximum vsum in Ecclesijs habeat, vbi non tantum suasoriæ contiones ha-

RHETORICA

bendæ sunt, sed multo sapius homines
 Dialecticorum more, de dogmatibus
 religionis docendi sunt, vt ea perfecte
 cognoscere possint. Est autem ^{διδασκαλικόν}
 καλικόν genus, methodus illa docendi,
 quæ traditur in Dialectica, cuius parti-
 culam retinuerunt Rhetores, in statu
 finitio. Est & Demonstratiuum genus
 affine ^{διδασκαλικῶ} generi. Plærumq;
 enim est definitio, sed amplificata orna-
 mentis oratorijs, vt tanquam pictura ab
 imperitis magis conspici possit, vt si-
 quis laudet leges, & de autoritate leg-
 gum dicat, Is definiet leges, & definiti-
 onem amplificabit. Psalmus Dixit do-
 minus, recte in hoc genere ponetur,
 laudat enim Christum, Atq; hæc laus
 datio simpliciter definitio quædam est,
 Describit enim personam Christi, com-
 memorat eius officia, Exponit domi-
 num esse, qui a dextris Dei sedeat, hoc
 est, pari potentia cum Deo, addit vbi
 proditurus sit, videlicet, in Sion, quod
 superaturus

PHILIPPI MEL.

superaturus sit hostes, Erit & sacerdos, inquit, per quem placabitur nobis Deus. Et addit, qualis sit futurus sacerdos, videlicet, æternus, non Leviticus, sed qui benedicat, qui annunciet remissionem peccatorum. Deinde describit supplicia impiorum, qui huic Domino aduersantur. In fine subindicat etiam ipsum dominum communes afflictiones subiturum esse, ex quibus tamen reuiuiscet. Siquis hoc modo animaduertent Psalium esse descriptionem Christi, & singulas partes ad definitiones Diælecticas sciet referendas esse, is plane intelliget Psalium, & cum erit opus, ex definitionibus partium facile illustrabit omnia, & amplificabit. Sunt autem aliæ multæ species horum generum, quas enumerare non est opus. Facile enim est iudicare, quæ species ad quod genus pertineant. Ad Demonstratiuum pertinet gratiarum actio, Laudamus enim beneficium, Talis est oratio pro

RHETORICA

M. Marcello, Sub deliberatio ponenda sunt petitiones, commendationes, deprecationes, consolationes, obiurgationes, & alia multa species, quas recenset Erasmus in ratione scribendarum Epistolarum.

AD QUID CONDUCAT
nosse genus causae.

VT sciant adolescentes quando debeant consulere locos inuentionis, primum hoc meminerint, locos non conferre ad inueniendum negocium, seu primam quaestionem, Tempora enim offerunt negocium, vt litigator defert negocium ad causidicum, Docenti in Ecclesia, certa materia in sacris literis praescripta est, quam explicare debet. In Epistolis scribendis variae occasiones, varia offerunt argumenta. Itaque non traditur ars, non traduntur praecipua de negotiis inueniendis. Illa vero vltro se offerunt, ac fugientes etiam persequuntur

PHILIPPI. MEL.

tur. Et ad hoc ars tota excogitata est, nō vt per ludum ociosas materias quæramus, sed vt graues, magnas, & obscuras causas, quas offert nobis respublica, explicemus, Cum igitur negotium contigit, hic primum ars consulenda est, & incipio cogitandum ad quod genus causæ res pertineat. Ideo enim distincta sunt genera causarum, ne loci in turba diu querendi essent, Quare deprehenso genere causæ, statim occurrent certi loci ad patefaciendam & tractandam materiam vtilis.

Prodest autem ideo etiam intelligere genus causæ, quia genere cognito, prospicitur finis orationis, hoc est, præcipua intentio, & summa consilij, seu vt vocant, scopus orationis. Plurimum autem refert in omni sermone, in omnibus negotijs, nosse finem, hoc est, quæ utilitas ex oratione expectanda sit. Omnis enim oratio, aut ad docendum destinata est, aut præter cognitionem

RHETORICA

habet alium finem, videlicet, q̄ aliquid fieri iubet. Suasoriæ orationes iubent aliquid fieri, vt si quis suadeat suscipi bellum Turcicum. Tales sunt & Psalmi generis deliberatiui, qui vel præcepta dant, vel consolantur, vel deprecantur. Hi petunt aliquid fieri. Verum generis demonstratiui finis est cognitio, vt cum Alexandrum laudamus, & res eius sapienter, fortiter ac foeliciter gestas, nar- ramus, tantum docemus auditorem. Et si enim exempla imitationis causa proponuntur, tamen in tali oratione nihil aperte postulamus ab audientibus, nisi vt huius viri sapientiam, virtutem ac foelicitatem contemplantur atq; admirentur. Ita generis didascalici finis est proprius, cognitio, vt si quis doceat, quid sit Euangelium, quæ res iustificet homines, quid sit fides, hic dicenti proprius finis propositus est, vt auditores doceat, et si cognitio postea ad vsum transferri potest diuersum tamen orationis genus

PHILIPPI MEL.

genus est, quod docet, ab illo quod de
inde doctrinam ad vsum transferre ius
bet. Græci in omnium librorum initijs
querunt, quæ sit operis intentio, seu
quis sit Scopus, vt ipsi loquuntur. Idem
agunt Rhetores, cum de genere causæ
querunt, quæ sit orationis voluntas,
quid postulet, Vtrum cognitio sit finis
orationis, an præter cognitionē aliquid
fieri iubeat. Hæc in oratione perspicere
atq; animaduertere maxime pro
dest, vt intelligamus, quæ nobis ex ora
tione utilitas expectanda sit. Nec pris
tus acquiescit animus auditoris nõ stul
ti, quam finem aliquem orationis ani
mo prospexerit. Hæc ideo pluribus ver
bis dixi, vt ostenderem hæc præcepta
plurimum ad formanda, acuendaq; ius
dicia conferre. Cæterum adolescen
tes & hoc monendi sunt, interdum ge
nera causarum misceri. Quanc; enim
vnum quodq; negocium, ad vnum ali
quod genus causæ principaliter referen
dum

RHETORICA

dum est, tamen saepe aliud genus, aliud
quid a locis alterius generis mutuatur,
vt pro Archia, quanquam tota oratio prin-
cipaliter ad genus iudiciale pertinet,
multa tamen sumit Cicero ex locis ge-
neribus Demonstratiui, dum non de
re, sed de persona dicit, cuius laudes in
iudicio dignitatis exponi proderat. Et
Demosthenes in suadendo, multa sumit
ex Demonstratiuo genere, dum in-
uehitur in Philippum Macedonem.

DE GENERE DIA- LECTICO.

Siquis de hoc genere longiora prae-
cepta desiderat, is ad Dialecticam re-
deat, quae sola tradit perfecte docendi
rationem. Nam Dialectica proprie ars
est recte docendi. Maxima autem vis,
maxima utilitas est huius generis. Saepe
enim homines de religione, de iure, de
omni officio docendi sunt, vbi sine hac
ratione

PHILIPPI MEL.

ratione, patefieri res non queunt. Ac ne discere quidem ipsi, & recte completi animo res difficiles & intricatas possumus, nisi hanc methodum sequamur, quæ perfacilis est, si quis mediocrem exercitationem addiderit.

Sunt autem quæstiones duplices. Quædam sunt simplices, vt cum de vna voce queritur, Quid sit virtus, Quid sit poenitencia. Quædam coniunctæ sunt, vt cum propositio aliqua confirmanda aut confutanda est, vt oporteat ne Christianum abijcere suas facultates,

Loci simplicis quæstionis sunt.

Quid sit.

Quæ sint partes vel species.

Quæ causæ.

Qui effectus.

Quæ cognata & pugnancia.

Hi loci consulendi sunt, cum docere de aliqua re homines volumus. Et asuescendi sunt animi, vt quæcunq; res proposita

RHETORICA

proposita fuerit, statim in hos locos intueantur, qui admonent ubi quaerenda sit materia, aut certe quid ex magno aceruo eligendum, & quo ordine distribuendum sit. Nam loci inuentio nis tum apud Dialecticos, tum apud Rhetores, non tam conducunt ad inueniendam materiam, quam ad eligendam, postquam aceruus aliquis rerum, vel ex alia arte, vel ex ipsis negotijs oblatu s fuerit.

Prima in omni re definitio esse debet, hanc iubet quaerere, questio quid sit. Definitio autem sumitur, aut ex Praedicamentis, ut in Dialectica ostendimus, aut ex accidentibus. Exemplum.

Quid est fides? Fides est assentiri promissioni, in qua Deus pollicetur se nobis propiciu m futurum esse propter Christum.

Quae partes. Nullae possunt recenseri, quia fides est vnus quidam motus mentis, intuens in promissiones, sicut vnus

PHILIPPI MEL.

vnus oculorum motus est, cum in aliā
quam rem intuentur. Species numerari
possunt pro varietate rerum, circa quas
versatur fides. Quædam enim versatur
circa promissiones rerum corporalium,
quædam circa promissiones rerum spi-
ritualium, quanc̃ promissiones rerum
corporalium etiam submoneāt nos res
rum spiritualium, scilicet reconciliatio-
nis.

Quæ causæ. Verbum promissionis
& spiritus sanctus sunt efficientes causæ,
mens hominis subiectum est, quæ
tunc fidem concipit, cum perterrita con-
siderat promissionem, eic̃ assentitur.

Effectus, est iustificare, nam fide
reconciliamur Deo, sed non ppter opis
nostri dignitatem, verū quia est fiducia
misericordiæ propter Christū promissæ,
cum nos non simus digni, aut mundi,
sed propter Christum habeamus Deū
placatum, Quare ideo fidei tribuitur,
q̃ iustis

RHETORICA

quod iustificet, quia est fiducia non nostrae puritatis, sed reconciliationis promissae propter Christum. Sunt & alij effectus, videlicet, reddere tranquillas mentes, afferre gaudium territis conscientijs, etiam in medijs calamitatibus. Item, inuocatio, & euentus, vt fides, Ezechiae pulcherrimam victoriam aduersus Assyrios peperit.

Quae cognata, spes, item dilectio, tunc enim diligimus Deum, cum placatum esse statuimus, Id autem statueret fides est.

Pugnancia, simulatio est, cum securus animus falso somniat se credere, at in afflictionibus experitur sibi deesse fidem. Item desperatio, Item temeritas quam vocant presumptionem, cum suscipitur aliquid ad tentandum Deum contra mandata Dei, simulatione quadam fidei, vt si quis nolit edere, nolit egrotus vti medicamentis.

Postea & effectuum comparatio fieri

PHILIPPI MEL.

fieri, opera sine fide nō sunt cultus Dei. Veri cultus sunt fides, inuocatio, & ceteri effectus fidei. Dialecticus hoc modo breuiter complectitur causam, & tanquam extremas lineas ducit. Sed orator addit ornatum, & res breuiter comprehensas verbis illustrat, vt magis conspici possint. Interim tamen & is qui docet, & illi qui discunt, debēt referre animos ad illos locos Dialecticos, vt teneant negocium certis finibus inclusum. Hac ratio atq; diligentia non potest satis pro dignitate predicari. Nam ad intelligendas atq; iudicandas graues causas, nulla alia res neq; magis necessaria, neq; conducibilior est.

DE CONIUNCTIS questionibus.

Loci coniuñcti thematis fere sunt ijdem, quos iam recensui. Nam omnis docendi ratio consistit in definitione

C tione

RHETORICA

tionem, causis, & effectibus. Ducuntur igitur argumenta in confirmando aut confutando.

A definitione.

A causis.

Ab effectibus.

A partibus.

A pugnantibus.

Hi loci præcipui sunt in Topicis, Reliqui enim extra causam versantur, & magis amplificandi, quam docendæ causa adhibentur. Itaque si confirmandum erit Thema, quod non sit Christiana iusticia discedere a facultatibus, quærenda est definitio præcipuæ partis in hac propositione, videlicet, quid sit Christiana iusticia. Hinc ducetur argumentum.

A Genere.

Christiana iusticia est res æterna in spiritu, videlicet, nosse Deum, credere in Christum. Discedere autem a facultatibus non est res æterna, neque ad spirituales rituales

PHILIPPI MEL.

ritualem vitam necessaria. Igitur Christiana iusticia non est discedere a facultatibus.

A causa, videlicet precepto.

Euangelium non abolet res politicas, sed multo magis confirmat & conseruat. Tenere proprium necessaria res est in politia. Igitur Euangelium non precipit discedere a facultatibus. Euangelium autem de iusticia Christiana precipit, Igitur non est iusticia Christiana discedere a facultatibus.

Verum nihil opus est per omnes locos vagari. Neque vero quelibet causa recipit omnes locos. Totam autem hanc methodi formam summa diligentia tradidimus in Dialecticis. Quare hic breuiter tantum admonendus fuit lector, vt in Rhetoricis meminerit saepe ad Dialecticem sibi respiciendum esse, praesertim cum de aliqua re docere homines volet. Quo genere multum in Ec-

RHETORICA

clesijs, & in Scholis vtendū est. Et suaforiæ causę multa mutuuntur a genere didascalico. Sæpe enim in deliberando de aliquo communi loco prius disputatur quam quid sit agendum constituitur. Vt cum de bello Turcico deliberamus, initio docendi sunt homines, quod Christiano liceat bella gerere, & Deus præceperit Magistratibus, vt latrociniã depellant, postea incitandi sunt Principes ad bellum suscipiendum.

DE GENERE IVDICIALI.

VETERES præcipue propter hunc usum excogitauerunt rhetoricen, vt prepararent adolescentes ad forum. Ideo tota fere Rhetorica consumitur in his præceptis, de tractandis controuersijs forensibus. Nunc etsi imago quedam veteris artificij, reliqua est in foro, tamen causas agunt Iurisconsulti, qui adhibent multum ex sua arte, plerumque tamen

PHILIPPI MEL.

tamen a Rhetorica mutuati sunt illi ipsi
Scriptores, quos legunt Iurisperiti.
Sed nos tradimus hæc præcepta, vel ad
iudicandas aliorum orationes, vel ut
etiam instruamus adolescentes ad con-
trouersas in Epistolis tractandas, &
ad Ecclesiastica negocia. Nam disputa-
tiones Ecclesiasticæ magna ex parte si-
militudinem quandam habent forensis
certaminum. Interpretantur enim
leges, dissoluunt ἀντινομίας, videlicet,
sententias quæ in speciem pugnare vi-
dentur, explicant ambigua, Interdum
de Iure, interdum de facto disputant,
quærent factorum consilia. Ideo hoc ge-
nus in his nostris moribus etiam magis
habet usum. Sed ut generi iudici-
ali certi loci assignari possint, initio
discernuntur status.

DE STATIBVS.

NVlla pars artis magis necessaria
est, quam præcepta de statibus, in
C iij quibus

RHETORICA

quibus hoc primum ac præcipuum est,
 ut in omni negotio, seu controuersia
 diligenter consideremus, quis sit status,
 hoc est, quæ sit principalis questio, seu
 propositio quæ continet summam ne-
 gotij, ad quam omnia argumenta refe-
 renda sunt, velut ad principalem conclu-
 sionem. Nulla cõtrouersia intelligi, nisi
 hil ordine explicari, dici, aut percipi po-
 test, nisi cõstituaturs aliqua ppositio quæ
 summam causæ comprehendat. Ac sepe
 in concionibus indoctorum iudicari
 potest, quanta huius præcepti vis sit, ubi
 postquam nulla certa propositio consti-
 tuta est, de qua dicendum sit, oratio nõ
 magis coheret, quam illa apud Horatium
 um pictura, in qua humano capiti cer-
 uicem pictor equinam addit &c. Ita in-
 terpretes Pauli, quia nusquam excerpe-
 bant ex vlla disputatione certam pro-
 positionem, nec videbant, quomodo ad
 vnum aliquod caput accommodanda
 essent omnia argumenta, toto cœlo a
 sententiã

PHILIPPI MEL.

sententia Pauli aberrabant. Interdum etiam enarratio pugnabat, cum autore. Quare diligēter assuefaciendi sunt adolescentēs in legendis disertorum orationibus ac disputationibus, vt statum querant, vt in scribendo ac dicendo propositiones constituent, & ad has argumenta accommodent. Præceptum hoc leue ac puerile videtur in speciem, sed utilitatem habet maximam. Ac paucos inuenias, qui in dicendo obseruent, qui cōsulant se ipsi quid dicturi sint, quæ sit futura negotij summa, Si quando amphoram instituunt, vt Horatiij verbis vtamur, currente rota tamē vrceus exit.

Necq; vero tantum status obseruandus est, sed quia fere quelibet controuersia vnum aliquem præcipuum syllogismum continet qui maxime munit statum, is quoq; Dialectico more breuiter excerpendus est, vt nuda ac breuia membra intuentes rectius iudicare

C iij possimus

RHETORICA

possimus. Quare Rhetores indiderunt
 nomina partibus Syllogismi. Status est
 conclusio. Nam conclusio est proposi-
 tio principalis post argumentationem
 repetita, Et statū alias vocant κεφάλαιον,
 vocant & ὑποθεσιμ, seu ὑποκείμενον,
 vnde mansit nomen subiecti in scholis,
 pro materia & summa operis. Maior
 rem & minorem vocant ἄτιον. In his al-
 tera de qua dimicatio est, & qua confir-
 mata, conclusio fit plana, vocatur κεινόν
 μινον, vt pro Milone status est. Milo
 iure Clodium occidit, ἄτιον est, vim vi
 repellere licet. Milo autem vim vi repu-
 lit. In his minor est incerta, quam si ius
 dici probauerit Cicero, Milo vincet. Ita
 q; in hoc Syllogismo, minor est κεινόν
 μινον. Interdum maior est κεινόν μινον.

Euangelium non abolet politias.

Tenere proprium, est res politica.

Igitur Euangelium non vetat te-
 nere proprium.

Hic

PHILIPPI MEL.

Hic maior est κρινόμωρον. Nam homini imperito ostendendū est, q̄ Euangeliū doceat de vita eterna, & iusticia cordis erga Deum. Interim foris iubeat nos vti politicis ordinationibus, sicut cibo, potu, aere, & alijs bonis Dei creaturis. Probatio autē τοῦ κρινομῶρου, dicitur σύνεχον, quia totum Syllogismum connectit.

Sunt autem tres formæ statuum, quas per quæstiones discernunt. Status cōiecturalis, oritur ex quæstione an sit, vt pro Roscio quæstio est, an Roscius occiderit patrem. Status legitimus in quo præcipua est definitio, oritur ex quæstione quid sit, vt apud Paulū, Quid sit iusticia Christiana, fides, an opera. Status iuridicialis oritur ex quæstione quale sit factum, videlicet, lure ne factū sit, vt lure ne Cæsar interfectus sit.

DE STATV CON
iecturali.

C v Cum

RHETORICA

Cum autem prima sit questio an sit, initio de statu coniecturali dicemus. Singulis enim statibus certi loci subiecti sunt. Sed quoniam locis argumentorum in confirmatione & confutatione maxime utimur, prius recensenda sunt partes orationis.

DE PARTIBVS

orationis.

Orationis partes sunt sex. Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio.

Exordium est initium orationis, priusquam enim de re dicimus, praeparandi sunt animi audientium, ac vulgo ita scribunt haec tria in exordio efficienda esse, ut reddamus auditores beneuolos, attentos, & dociles. Fabius haec ad vnum beneuolentiae locum refert, qui profecto praecipuus est. Sicut enim in quotidianis congressibus colloquentes cum amicis, initio nos commendamus

PHILIPPI MEL.

mus, aut excusamus, cur eis negotium
faciamus, ita in magnis causis decet
procemijs quibusdam, vel excitare, vel
inuitare auditores. Et est quedam hu-
manitatis significatio, prius de nostro
officio dicere, quam ad causam accedi-
mus. Itaq; benevolentiam alias a perso-
nis, alias ab ipsis negotijs, si sunt hone-
sta & plausibilia, conciliamus. Sed locus
vilitatissimus hic est a psonis sumptus, di-
cere de officio, vel nostro, vel iudicis, vt
Cicero initio contra Verrem. Item pro
lege Manilia. Item, pro Archia, reddit
rationem quare has causas susceperit.
Ordinur & a laudibus eius ad quem
habetur oratio, vt Paulus in exordio
Epistolę ad Romanos, initio fidem eo-
rum predicat. Cum respondemus ad
uersarijs facilius est ordiri ex occasione,
sicut Demosthenes queritur initio de
Eschine, q; rem iniquissimam petiuisset,
ne Demostheni concederetur, vt
pro se diceret. Hęc querela maxime
decebat in exordio. Attentos

RHETORICA

Attentos reddimus, cum significamus nos de magnis & vtilibus rebus dicere, vt ad Romanos, Non pudet me Euangelij. Est enim potentia Dei,

Dociles, cum & summam negotij breuiter ostendimus, vt ad Romanos in Euangelio patefit iusticia fidei. Sed non possunt numero comprehendi species exordiorum. Ordinum enim non tantum ab his locis quos recensui, sed interdum a tempore, interdum a locis, interdum ab alijs circumstantijs. Hanc varietatē ostendēt exempla Ciceronis. Illud vnū præcipue iudicauī monendos esse studiosos, maximā gratiam habere verecunda & summissa exordia, & procul fugienda esse grandia & tumida principia qualia sunt Stacij, præsertim cum & existimationi officiant. Significam enim arrogantiam & confidentiam ingenij. Ideoq; prudenter Horatius præcipit.

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo

PHILIPPI. MEL.

mo dare lucem. Decent in initijs & du-
bitatio, admiratio, ἀπεσδοκητορ, vo-
rum, & similes figuræ, vt nihil minus ex-
pectabam. Maxime vellem Iudices, vt
Sylla dignitatem suam retinere potuis-
set. Decent & affectus miciores omnis
generis, vt Magnam mihi voluptatem
attulerunt literæ tuæ. In magnis causis
non solent exordia prætermitti, ne qui-
dem ab Atticis qui lege cogebantur
ἐπειροσμίωρ ἢ παθῶρ dicere. Sed in
Epistolis crebro prætermittuntur exor-
dia.

DE NARRATIONE
& Propositione.

NARRATIO est facti expositio,
quæ statim exordio subiicitur.
Hanc sequi debet propositio, quæ con-
tineat summam rei. In disputationibus
& suasorijs causis interdum non utimur
narratione, nonnunq̄ & in iudicijs præ-
termittimus, itaq; prudentia est videre
quando

RHETORICA

quando postulet res narrationem. Pro-
 positio autem nunq̄ omitti potest. Hæc
 præcipua pars est totius certaminis, Et
 interdum multæ propositiones ponun-
 tur, sed ubi gradus per priores ad vnã
 quandam principalem faciendus est, vt
 ad Romanos initio proponit omnes esse
 se sub peccato gentes & Iudeos. Deinde
 de peruenit ad propositionem principa-
 lem, q̄ propter Christum iusti reputemur,
 cum credimus nobis propter eum
 placatum esse Deum, non propter nos-
 tra benefacta. Neq̄ de disputatione ius-
 dicari potest, nisi hoc ordine propo-
 sitionum animaduerso. In vulgaribus con-
 sitionibus iure desiderari potest diligen-
 tia, quia non sæpe proponunt contiona-
 tores summam eius rei de qua dicturi
 sunt, ea res facit vt auditor incertus nus-
 quã sciat quid expectare debeat. Rhetor-
 tores hoc loco diuisionis seu partitionis
 mentionem faciunt, hæc dicunt esse cum
 propositionem ita constituimus vt se-
 mul

PHILIPPI MEL.

mul moneamus quæ relinquere velimus, aut cum numeramus quam multæ partes nobis tractandæ sint.

DE CONFIRMATIONE.

Confirmatio difficillima pars est Oratorij operis, hæc em̄ psuadere iudici debet, vt propositioni assentiat. Etenim cum aliud nihil sit propositio nisi conclusio confirmationis non merebitur fidem propositio, nisi confirmatione propugnata fuerit. Nam vt Dialectici tradunt labefactatis premissis ruere conclusionem necesse est, vt quæ sit velut fastigium seu tectum syllogismi.

Ac loci qui in Rhetorica traduntur, tantum admonent nos de reb. vnde sumendæ sint res in quolibet genere causæ, seu potius magno rerum aceruo proposito, quid eligi debeat, quod ad propositum quadret. Deprehensis autem

RHETORICA

tem rebus, seu materia argumentorum, tenenda est & forma quedam argumentorum, de hac non satis perspicue præcipiunt Rhetores. Itaque monendi sunt adulescentes, ut Dialecticem consulant de forma argumentorum. Etsi enim liberior est oratio popularis, quam illi exiles & nudi Syllogismi Dialecticorum, tamen membra argumentorum eadem esse necesse est, quæ in Dialecticis traduntur. Ideoque ea quæ Cicero de Syllogismo tradit, a Dialecticis mutuatus est omnia. Ceterum orator vestit ea quasi habitu verborum, & in disponendo liberior est, quam Dialecticus. In Syllogismo plerumque a minore inchoat argumentum, Non sæpe orditur a maiore. In Enthymemate dum interdum prope rat, relinquit consequens auditorum cogitationi, Etenim natura cogit sumere formas argumentorum a Dialecticis, et si communis sermo minus aliquanto vinculis illis Dialecticis astrictus est.

Coniecturalis

PHILIPPI MEL.

Coniecturalis Satus habet duos locos, voluntatē & facultatem, quoties igitur incidet in orationē cōiecturalis Status, memineris eam totam in voluntatem & facultatē tanq̄ in duo precipua membra parciendam esse. In tota Miloniana disputatur partim de voluntate Clodij, quod voluerit Milonem interficere, partim de facultate, quod Clodius potuerit insidias facere Milo non poterit. Hi loci sunt ex natura ducti, Nam in omnibus hominum factis necesse est voluntatem & facultatem concurrere. Itaq̄ ijdem loci maximam vim apud Iurisconsultos habent, qui multa ex presumptionibus, id est, coniecturalibus argumentis iudicant.

Voluntas habet duas species, Altera vocatur impulsio quæ affectus continet, vt Clodius oderat Milonem, igitur cupiebat eum extinctum esse. Altera dicitur ratiocinatio quæ a finali causa sumitur, cum ducitur argumentum a

D

spe

RHETORICA

spe commodi. Nam humanæ mentes
 plurimum mouentur opinione utilitas
 tis, vt Clodio proderat Milonis intere
 ritus, Miloni non proderat Clodij intere
 insidias. Ex hoc loco nata vox ẽ Casij,
 cuius sæpe facit mentionẽ Cicero, quæ
 rendum in iudicio, cui bono fuerit. Fas
 cultas continet signa & circumstantias.
 Signa sunt facta aut notæ alicuius rei,
 iudicantur aut etiam communi sensu sine
 ne doctrina. Sunt enim vel causæ vel
 effectus factorum. Facilis igitur est com
 paratio signi ad factum. Quædam sunt
 antecedentia, vt Milo duxit vxorem &
 liberos secum in Rheda, ergo non est
 consentaneum, profectum eum esse ad
 pugnandum, Nam pugnaturi non ad
 ducunt liberos in discrimen. Quædam
 sequuntur factũ, vt fugit, expalluit, eru
 buit. Circumstantiæ sunt tempus, locus,
 apparatus, iuxta versiculũ. Quis, quid,
 vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo,
 quando

PHILIPPI. MEL.

quando, & horum ratio a sensu communi petenda est, vt Cicero non fuit in vrbe cum Cæsar interficeretur, igitur non interfecit Cæsarem. Præter hos locos sunt ἀρεχμα quæ propemodū ad signa pertinent, testes, Chirographa, confessiones, de quibus Iurisconsulti diligenter præcipiunt.

DE CONFVTACIONE.

Confutacio est dissolutio argumentorum quæ obijciuntur. Huius rei artificium magna ex parte sumendum est ex Dialecticis. Constat autē in Dialectica triplicem rationem dissoluendorum argumentorū tradi. Prima est cum peccatum in forma argumenti deprehenditur. Tunc enim reprehenditur consequentia. Iudicium autem de consequentia tantum ex Dialectica petendū est. Nam & planiora sunt, & meliora, quæ de consequentia tradunt Dialecticis

D ij ci quam

RHETORICA

ci quam quæ scripsit Cicero de viciosis
ratioibus iudicandis, ubi voluit cōplecti
Dialectica præcepta eius rei. Cū autem
peccatum in materia argumenti est, dis-
luitur aut per distinctionem, aut per in-
ficiationem. Ambigua distinguendo
explicantur. Inficiatio autem habet eos-
dem locos, quos in confirmatione posui-
mus, voluntatem & facultatem, vt Ci-
cero ostendit Miloni voluntatem & fa-
cultatem insidiandi Clodio defuisse. Ne-
gabimus igitur illa quæ obijciuntur, &
opponemus rationes quæ reddant veris-
similem inficiationem. Et quia con-
iecturalis status plærumq; habet proba-
tiones non necessarias, sed tantum proba-
biles, ideo homines ingeniosi facile
reperire possunt ex iisdem locis argu-
menta in vtranc; partem. Ac fere dispu-
tatio tota de signis est, hic valent homi-
nes callidi & copiosi, qui signa varie
interpretari sciunt, & varias causas sig-
norum querere. Nusquam enim verius
est, quod

PHILIPPI MEL.

est, quod dixit Euripides quam in hoc genere ἄλλ' οἱ λόγοι γε καταπαλαίουσι λόγους. Ratio rationem evertit, vt vulgo dicunt rationes contra rationes.

Et propter contrariam signorum interpretationē duo peculiāres loci adduntur defensori. Inuersio cum docemus signum vel causam contra nos aliam pro nobis facere, si occidisset nō sepeliisset, Sacius fuisset statim relicto caduere fugere. Paulus in Galatis vtitur hoc loco, nunquid lex est aduersus promissioēs siquidē auget peccata? Paulus respondet, Imo tunc esset aduersus promissioēs lex, si iustificaret. Nam si lex iustificaret nihil esset opus noua promissione quæ gratis promittit iustificationem. Græci vocant ἀντίθετον.

Absolutio est cum interpretamur signum aut causam aliter quam aduersarius, sepeliij, sed misericordia commotus cū obiter præterirem. Vterq; locus

RHETORICA

oritur ex subtili causarum interpreta-
tione & animaduersione. Nam vnus
euentus multæ & variæ causæ excog-
tari possunt.

DE PERORATIONE.

Peroratio est conclusio orationis in
qua repetitur propositio principa-
lis. Tunc enim vocatur propositio cum
ante confirmationem collocatur. Con-
clusio vocatur cum post confirmatio-
nem ponitur, vt fit in Syllogismis apud
Dialecticos. Omnis autem peroratio
constat duabus rebus, partim repetitio-
ne propositionis & potissimum argu-
mentorum, partim affectibus. Quales
autem affectus deceant in vnaquaq; cau-
sa sine præceptis sciri potest, reo miseris
cordia opus est, accusator studet odium
inflammare. Porro ex quibus fontibus
ducantur affectus natura rerum confu-
lenda est, quanq; cum sine arte perspi-
ciant

PHILIPPI MEL.

cliant assentatores, quibus rebus animi
hominū capiuntur aut irriterentur, facile
id quoq; videbit orator, Nā vrbaniſſi-
me ac prudentiſſime dictum eſt Rhetor-
ricam particulam eſſe τῆς κολακευτικῆς.

DE IURIDICIALI STATV.

Sicut coniecturalis ſtatus ex queſtio-
ne, an ſit factum naſcitur, ita ſtatus
Iuridicialis ex queſtione quale ſit factū
oritur. Diſputat enim, vtrum iure ali-
quid ſit factum aut ſecus, itaq; appella-
tur a Fabio qualitatē ſtatus. Græci vo-
cant δικαιολογικόν, quia de iure diſpu-
tat, vt C. Cæſar non eſt iure interfectus.
Iuſtum eſt fures ſuſpendere. Tales cau-
ſæ habent eaſdem partes orationis quas
ſupra recenſui, Exordium, Narratio-
nem, Propositionem, Confirmationē,
Confutationem & Perorationem, ac cę-
terę partes non requirunt noua præcep-
ta, tantū Confirmatio ac Confutatio ha-
bent

RHETORICA

bent nouos locos. Sunt enim diuersi loci diuersorum statuum, quia uero hic status totus uersatur circa Iuris quaestione, ideo loci sumuntur a Iureconsultis.

Natura.

Lex.

Consuetudo.

Aequum, bonum, iudicatum, pactum. Hi loci pertinent ad causam efficientem apud Dialecticos. Ius est enim quod suscipitur impellente uel naturali Iure uel scripta Lege. Quid sit Ius naturae, quid lex scripta, quae consuetudo habeat auctoritatem a Iureconsultis sumendum est. Nos olim addidimus locum Religionis, sed is in Lege scripta comprehendipotest. Nam Legis scriptae species sunt lex diuina & lex humana. Sed addemus exemplum, in quo cerni poterit, quomodo propositione constituta, debeat se referre animus ad hos locos, & huius rei debet sibi usum facere studiosus, ut quacumque re oblata statim offerant se loci

PHILIPPI MEL.

se loci non diu quęsiti. Initio status negotij seu propositio concipi debet, vt Equites contra ius inuadunt in vacuas possessiones Monachorum. Iam consulendi sunt loci & videndum q̄ conueniant causę. Non enim semper vtimur omnibus locis. In hac causa primum dicantur argumenta.

A natura.

Naturale Ius est non inuadere aliena, at equites inuadūt aliena, cum occupant vacuas possessiones Monachorū, sunt enim donatę Ecclesię.

Est & Amplificatio a natura descendenda prædari ex publico multo crudelius est quam ex priuato, Porro possessiones Ecclesiasticę ad rempublicā pertinent, ijs dissipatis non possunt alii doctores religionis, non possunt retineri scholę &c. Hęc cū dicendo amplificatur intelligi poterit quam late damnosa pateant.

D v Erit

RHETORICA

Erit ex natura ductum si de religio-
ne testamentorum etiam dicat̃. Hęc le-
gata relicta sunt ad pios vsus, & ad religio-
nem conseruandã ad posteros. Sem-
per enim bonis viris curã fuit, vt ad pos-
teritatem religio conseruaretur, vt ap-
paret in testamento Iacob, Iosua, Daudi-
dis.

Ex Lege seu scripto Iure sunt illa,
cum citantur Leges Imperatorũ de Ec-
clesiastica immunitate, de pœnis Sacri-
legij latae.

Erit vehementior oratio si amplifi-
catio accesserit, quod Deus velit Impe-
ratorũ leges seruari tanquam diuinas,
afferri potest & lex diuina, non furtum
facies &c.

Ex consuetudine ducentur publicae
opiniones, q̃ Deus horribiliter vlciscat̃
sacrilegia. Et multa huc ex suasijs lo-
cis transferri possunt de pœnis sacrile-
gorum. Nam vbicunq; Legum mentio
fit, accersi possũt suasijs loci de pœnis.
Potest

PHILIPPI MEL.

Potest & comparatio fieri equitum nostri temporis cum maioribus. Maiores summa liberalitate erga Ecclesiam vti sunt, & suæ liberalitatis fructum tulerunt. Deus enim vicissim illis pacem, opes, præclaras victorias donauit, nunc in tot rapinis isti sunt egentissimi, & male parta male dilabuntur &c.

Ad iudicatum pertinent exempla, vt apud Daniele punitur Rex Babylonius, & regno exiit propter profanationem sacrorum vasorum. Huc pertinet & insignes sententiæ, vt apud Esaiam scriptum est, Reges fore Ecclesiæ nutricios, & Reginas nutrices. Vbi monentur Principes, vt suppeditent victus doctoribus Ecclesiæ & defendant Ecclesiæ tranquillitatem.

DE CONFVTATIONE.

Ratio dissoluendi argumenta petitur ex Dialectica, vt supra dixi. Inspectenda

RHETORICA

spicienda est enim primum consequentia, Postea consideranda res, Ibi inficitio habet eosdem locos, naturā, legum interpretationē, cōsuetudinem, æquum, bonū, iudicatū, pactum, vt in superiore exemplo confutandum est argumentum quod obijci potest. Legata repeti posse, vbi non seruentur illa quorū causa relicta sunt. Hic in confutando Lex opponenda est, quæ vetat legata repetere etiam si non seruentur ea quorū causa relicta sunt. Sic enim inquit Iuriscōsultus de vsu & vsu fructu legato. Cum testator spectaculum edī voluerit in ciuitate, sed tale quod ibi celebrare non licet, iniquum esse hanc quantitatem quam in spectaculum defunctus destinauit, lucro hæredū cedere, Igitur adhibitis hæredibus & primoribus ciuitatis dispiciendum esse, in quam rem conuertī debeat fidei commissum, vt memoria testatoris alio & licito genere celebretur. Hæc lex oratione vestienda est

PHILIPPI MEL.

da est, & colligendæ legis causæ, vt intelligatur quantum ad tranquillitatem & alios vsus conducat, non diripere talia legata. Infiniti enim motus existent, si liceret cuilibet repetere maiorũ legata.

Ad hæc respublica redacta ad inopiam non posset publicos sumptus tollerare, & noua tributa populis imponenda essent, At consueta onera sunt faciliora.

Huc accersendæ sunt & leges, quæ iubent voluntatem testatoris conseruare, etiam si alia specie id fieri necesse est quam in testamento scripsit. Porro voluntas maiorum nostrorum fuit iuuare sumptu Ecclesias, vt religio Christiana retineretur, quam periclitari necesse est, si doctores fame pereant, si nemo habeat sumptus ad discendum. Et Iurisconsultus sapienter reijcit hanc rem ad deliberationem primorum ciuitatis.

Habetis

RHETORICA

Habetis exemplū status Iuridicialis, in quo breuiter notatis argumentis cerni potest, quomodo per locos huius generis eundem sit, sed omnia fient pleniora, si elocutio addat ornatū, & sonū tanta causa dignum, si deploret religiosi periculum & interitū. Nam hic est præcipuus, & cōmunis locus in hac causa.

Defensori adduntur alij quidam loci, ubi defensio per se infirma est. Vocāt autem concessionem cum reus non excusat crimen, sed studet mitigare, & petit sibi veniam dari. Talis defensio seu concessio tres locos habet, Purgationē, translationem criminis, & deprecationem. Purgatio est, qua aliqua ex parte leuatur culpa, videlicet, cum negamus dolo esse factum, vt feci errore, feci iratus, non feci animo ledendi. Hæc sunt partim ex causis efficientibus, partim ex finalibus ducta, & habent excusationē etiam apud Iurisconsultos. Translatio

PHILIPPI MEL.

tio criminis aliquanto probabilior est quam purgatio, cum culpam conferimus in alios, vt feci iussus ab alio, promisi coactus metu, qui cadit in virū constantem. Hic locus magnam vim habet apud Iurisconsultos.

Deprecatio ad oratorem magis pertinet quam ad Iurisconsultos. Hæc misericordiam petit, & versatur in locis affectuum. Comouent misericordiam rei ætas, dignitas, vita modeste acta. Sumuntur argumenta & a clementia Iudicis. Exempla extant apud Ciceronem pro Ligario. Nam in huius defensione cum esset per se infirma adhibendi fuerunt loci extranei, vt, Nulla de virtutibus tuis plurimis, nec gratior, nec admirabilior misericordia est. Homines enim ad Deos nulla re propius accedunt &c.

Peroratio in hoc statu, vt supra, habet duas partes, repetitionem propositionis & argumentorum quorundam, & idoneos affectus.

De statu

RHETORICA DE STATIBVS

Legalibus.

HI maxime pertinent ad scholas &
ad doctorū disputationes, ac magis
na ex parte ex Dialectica iudicari possunt.
Sunt autem,

Definitio.

Contrariæ leges.

Scriptū & sententiæ.

Ambiguum.

Ratiocinatio.

Translatio.

Definitio est quando queritur quid
res sit, vt Epistola Pauli ad Romanos
est finitiui status, quia querit quid sit
Iusticia coram Deo, & definit eam hoc
modo. Iusticia coram Deo est credere
quod propter Christum sine nostris me-
ritis recipiamur in gratiam Patris. Fini-
tiui status controuersia est, quid sit pœ-
nitentia, Finitiui status controuersia est
Vtrum

PHILIPPI MEL.

Vtrum omnes Christiani sint sacerdos
tes. Quomodo autem definitio inuesti
ganda sit, in Dialectica traditur, Genus
in predicamentis requirendum est, Dif
ferentia ex accidentibus vel officijs col
ligitur, quæ ostendunt illæ artes, ex quibus
questio oritur, Vt sacræ literæ ostē
dunt, quod sit sacerdotis proprium offi
cium, quæ sit differentia inter sacerdos
tem & ministrum Ecclesiæ. Sacerdos
est qui habet ius placandi iram Dei,
Porro omnes qui vere credunt in Chri
stum, habent ius placandi Dei, propter
Christum, Non omnes tamen sunt pub
lici ministri Ecclesiæ, sed illi tantum qui
vocati sunt ad docendum, & sacramen
ta administranda, presbyteri sunt, aut
diaconi aut episcopi. Confirmatiōes
& confutationes huius status, ducuntur
ex locis dialecticis, itaq; nihil opus est
hic novos locos constituere, sed a dia
lecticis requirendi sunt loci, generis,
differentiæ, causarum, effectuum, parti
um,

RHETORICA

um, autoritatis, Vt Paulus ab autoritate argumentatur, cum allegat testimonium ex Genesi, Abraham est fide iustificatus, igitur fides est iusticia. Item, ex effectu, iusticia est, Deo non irasci, lex facit vt irascamur Deo, ergo lex non iustificat, sed fides. Item, ex causa, Frustra promittitur quod nos possumus efficere, iusticia est promissa, ergo nos non possumus eam efficere, sed donatur a Deo. Item, ex natura relatiuorum, Omnis promissio fide accipitur, iusticia est promissa, ergo fide accipienda est, fides igitur iustificat.

Exordia & Perorationes in hoc genere sequuntur communia precepta, supra tradita.

Contrariarum legum status est, cum faciunt controuersiam contrariæ leges, quæ admodum sæpe accidit, Greci vocant hunc statum *αντινομίας*, vt, *αντινομίας* sunt, melius est nubere quam vri, Et Canon, Non liceat sacerdotibus *Con*ores dycere.

PHILIPPI MEL.

Contrariæ sunt, Non facies furtum,
& mandatū vt Hebrei spoliarent Aegyptios.

Confirmationes & confutationes ducuntur ex causis efficientibus, Lex enim habet autoritatem ab efficiente causa. Hinc sunt regulæ. Lex inferior cedit superiori. Lex specialis derogat generali. Lex humana cedit diuinæ. Leges veteres corriguntur aut abrogantur nouis. Ducuntur etiam confirmationes aut confutationes ex materia, hoc est, ex ipsis legibus, si cum ratione consenciant, aut pugnent cum ratione, si circumstantiæ expendantur quibus latae sint, & an ad hos casus recte detorqueantur etc. Et ex talibus regulis possunt dirimi legum controuersia. Lex inferior, Non facies furtum, cedit superiori, scilicet primo mandato, Deus enim nouo mandato iusserat spoliare Aegyptios. Hinc Theologi regulam non inuertentem sumpserunt, Secunda tabula cedit

E ij primæ

RHETORICA

primæ, Abraham imolaturus filium, so-
 lutus est secunda tabula per primam,
 quæ cogit Deo obedire, quidquid is
 iusserit, Iehu capiens arma aduersus res
 gem suum, solutus est legibus secundæ
 tabule per primam, Deus enim nouo
 mandato iusserat Iehu arma capere. He-
 brei foenus exercentes, liberantur per
 primam tabulam, quia Deus aperte per-
 misit. Contrariæ leges videntur, Ne
 reddas malum pro malo, & Magistra-
 tus Dei minister est, & vindex ad iram,
 Hic altera sententiâ prohibet vindictâ,
 altera præcipit, sed dirimitur controuer-
 sia per regulam, Generi derogatur per
 speciẽ, & illud potissimũ habetur quod
 ad speciem directum est. Excipit autem
 scriptura magistratum a generali regu-
 la, in qua vindicta prohibetur, Itaq; cer-
 tum est magistratui licere exercere vin-
 dictam, punire fontes, gerere bella.
 Consuetudo recepit in templis imas-
 gines, lex prohibet, Hęc controuerfia
 dirimitur

PHILIPPI MEL.

dirimitur, quia nos non tenemur lege Moysi. Multa hoc modo iudicari possunt, quæ longum esset recensere.

EX SCRIPTO & Sentencia.

Frequentissime in foro & in Ecclesijs, questiones sunt scripti & voluntatis, quæ oriuntur ex scripti obscuritate, aut ambiguitate. Græci vocant hunc statum *ῥητοῦ καὶ διανοίας*. Huiusmodi controuersia sunt de his locis, Vade vende omnia quæ habes & da pauperibus. ij. Corin. viij. vt sit æqualitas. Itē Non iurabis, nam anabaptistæ vrgent verba, nec recipiunt vllam interpretationem. Nos addimus interpretationē, vt sententiam retineam⁹. Jurisconsultus vocat fraudem cum defenditur *ῥητοῦ* contra *διάνοιαν*. Locī huius status sumēdi sunt ex Dialectica, Definitio patefacit obscura, Diuisio discernit ambigua, ad hos locos accedunt reliqui, vt loci causarū, effectuum, circumstantiarum,

RHETORICA

& pugnantium. Tunc autem voluntas
 quæritur, quando ῥητορ est, aut obscu-
 rum, aut absurdum, ut in his verbis. Si
 quis castrauerit se &c. voluntas quæ-
 renda est. Nam ῥητορ est absurdum. Sed
 in sacris literis hoc seruandum est, ut in
 dogmatibus & præceptis retineatur
 τὸ ῥητορ, nisi impingat absurditas in ali-
 quem articulum fidei, seu manife-
 stum scripturæ locum. Tunc enim reci-
 pienda est voluntas ex manifestis locis
 alijs collecta. Cæterum in dogmatibus
 ac præceptis, non est discedendū a ver-
 bis scripturæ, cum absurditas tantum
 impingit in iudicium rationis.

Confirmationes & confutacio-
 nes in Ecclesiasticis negotijs ducuntur
 ex testimonijs scripturæ clarioribus. In-
 terim tamen & Dialectica adhibenda
 est, quia sæpe ex definitione, aut ex cau-
 sis quæ sunt in scriptura ratiocinari ali-
 qd cogimur. Sed hic videndū est, ne cō-
 nectatur male coherētia seu ἀνακολουθε
 seu

PHILIPPI MEL.

seu vt Dialectici loquuntur, ne malæ cōsequenciæ consuantur. Porro quod ex claris testimonijs efficitur bona consequentia, id quoq; clarum esse iudicatur, Vt, scriptura manifeste probat magistratus, ergo probat etiam leges civiles ac gentiles, modo sint timori malo operi. Hęc consequentia valet, quia lex nihil est nisi vox magistratus. Locus, Vade vende omnia &c, non cogit discedere a facultatibus omnes Christianos, quia alius locus aperte inquit, Precipe diuitibus &c. Hinc ex definitione argumentamur, Diues est qui possidet proprium, diuitem esse licet, ergo & proprium possidere licet. Magna cum Iudæis de scripto cōtencio est, Ipsi somniant regnum Christi mundanū, vident licet quod recuperata patria, Hierosolimis regnaturi sint, nos defendimus sententiam, & opponimus clarum testimonium scripturæ, Regnum Christi erit æternum, at mundana regna non possunt

RHETORICA

sunt esse æterna, igitur mundanum regnum non potest esse Christi regnū &c. Sed non est opus recensere plura exempla, cum vsus rerum multa quotidie offerat.

In foro & negocijs quæ ratione iudicantur absurditas est, si quid a ratione dissentit, aut recepto iure, & quia effici debet, vt aduersarij opinio videatur absurda, leges & rationes afferendæ sunt, quæ ostendant eam cum iure & natura pugnare, Hic iterum eundem est nobis ad locos dialecticos, nam ex causis & effectibus colligitur æquitas, Est autem generale præceptū, cuius maxime vsus est in hoc genere controuersiarum, vt excuciantur circumstantiæ, ex his enim sæpe veniamur sententiã, & iudicamus vtrum scriptum & voluntas consensiant aut dissensiant, Vera est enim vox Hilarij, Circūstantiæ illuminant dicta.

DE AMBIGVO.

Contro

PHILIPPI MEL.

Controuersia ex ambiguo sunt, cū
 uerbum aliquod generale aut am-
 biguum, parit dissensionem, ut in Cas-
 none. Sacerdos ducens uxorem suspen-
 datur, Ibi intelligunt quidam, ut ab ar-
 bore suspendatur, Alij mitius interpre-
 tantur, suspendi tantum esse ferari ab
 officio ad tempus. Hic status cognatus
 est superiori, habet autem hanc præci-
 puam regulam, Ambigua alia iudican-
 tur ex Grammatica seu $\phi\epsilon\alpha\sigma\iota$ & figuris,
 ut, Non cognoscebat eā, donec pe-
 perit filium primogenitum, Nam par-
 ticula donec uarium habet usum in
 sermone, Alia iudicantur ex artibus, ex
 quibus sumuntur, ut, Non reddas malū
 pro malo, generalis sententia est, quæ
 ex scriptura iudicatur, ex qua constat
 tantum priuatam vindictam prohiberi,
 publicam non prohiberi. Cæterum &
 ad hunc statū adhibendi sunt loci Dia-
 lectici. Nam ambigua definitionibus
 & diuisionibus explicantur.

E v Ratio

RHETORICA RATIOCINATIO.

Ad hunc statum pertinent casus, qui cum non habeant certam legem, referuntur ad similia, aut ad cognata, cum quibus videntur connecti posse. Iuris consulti multa iudicant ex similibus, quare huius status facile multa exempla inuenias, vt Non licet heredibus pecuniam ciuitati, ad spectacula legatam, repetere, igitur nec legatum ad pios vsus repetere licet. Reperiuntur huiusmodi controuersie & alias, vt si quis disputet, an liceat Christiano in foro causas agere, nullus locus est qui expresse hoc concedat, sed ratiocinacione querendum est, testimonium, siue ex cognatis siue ex similibus. Euangelium approbat iudicia & iudices, ergo nec reliquos iudiciorum ministros improbat. Est autem Causidicus iudicis minister, nam sine causidici diligencia, opera & voce, iudex non potest causam cognoscere, Ergo sicut iudicis officium, ita causidici officium probatur.

Si que

PHILIPPI MEL.

Si queratur an liceat Christiano litigare in iudicijs, nullus locus aperte concedit, sed ratiocinando queritur testimoniū. Licet vti alijs civilibus rebus, licet petere defensionem a magistratu armato aduersus latrones, ergo multo magis licet a iudice inermi, auxilium ad retinendas facultates petere. Item, si magistratus est honori bonis, ergo iudex, cum defendit Christianum, non prebet ei occasionem peccandi, alioqui non esset ei honori, sed potius dedecori. In hoc statu plurimum valent loci communes. Nam ex his multa iudicantur & trahuntur. Pendet autem tota res a Dialectica, cum ex causa, ex toto, ex genere ducitur argumentum. Videndum est autem, vt sit in Syllogismo bona consequentia. Cum similia afferuntur, videndum est vt similitudinis eiusdem causae sint. Irenaeus eleganter dixit, hereticorum argumenta non magis coherere, quam si quis velit funem de arena necere. Tales

RHETORICA

les erūt in hoc genere ratiocinationes, si non fuerit adhibita Dialectica quae iudicat, vtrum membra consentiant, vtrum aliud ex alio necessario sequatur, vt scriptum est. Ecce duo gladij hic. Igitur a Pontifice necesse est, omnes Reges accipere regna. Hac non necessario coherent, Sed infinita exēpla quotidie offeret vsus.

TRANSLATIO proprie est, quod iurisconsulti vocant exceptionem, cum non respondetur ad rem, sed opponitur exceptio aliqua, vt q̄ non oporteat me coram hoc iudice causam dicere, quod aduersario nō debeat dari actio. De hac re nunc praecipunt iurisconsulti, quando prosit respondere ad rem, quando non prosit. Quancūq; autem rhetorica nunc non tradantur praecipue propter vsum forensem, tamen prodest huius status mentionem facere, vt ad moneantur adolescentes, non semper de re respondendum esse, Sed vbi cumq; fieri

PHILIPPI MEL.

¶ fieri potest, arte fugiendum esse iudicij periculum, Profecto enim sapienter dictum est ab Alcibiade, nec immerito abiit in prouerbium $\xi\gamma\omicron\mu\ \phi\upsilon\gamma\gamma\mu\ \mu\eta\ \zeta\eta\tau\epsilon\iota\ \delta\iota\kappa\eta\upsilon$.

DE GENERE DE liberatio.

Genus deliberatiuū versatur ī suadendo ac dissuadēdo, in adhortādo & dehortando, petendo, precando, cōsolando, & similibus negocijs, vbi finis est non cognitio, sed præter cognitionem actio aliqua. Huius generis plura exempla reperiuntur, Et plurimæ scribuntur Epistolæ quotidie a pueris in hoc genere, cum ab amicis aliquid petunt.

Exordia fiunt vt in alijs causis.

Narratione vtimur, cum res poscit, Verum in hoc genere sæpe accidit, vt nihil adhuc gestum sit, quod narrare necesse sit, Propositio sequitur narrationem.

RHETORICA

tionem, & cum deest narratio, sola propositione vtimur. Non enim omitti propositio vlla in causa potest. Ac plerumque, vt sit plenior sonus, propositio cum amplificatione recitatur, vt Nullum bellum aut magis necessarium, aut magis proprium, aut magis e dignitate vestra, Principes suscipere potestis, quam hoc bellum aduersus Turcas, qui crudelissimum latrocinium his proximis annis in ipso Germaniæ aditu, & in conspectu vestro exercuerunt, vobisque bellum denunciantes, exitium ac vastitatem vniuersæ Germaniæ, huic Imperio atque Religioni Christianæ interitum, vestris liberis atque coniugibus, miserissimam seruitutem minati sunt.

Loci argumentorum tres sunt.

Honestum,

Vtile,

Facile.

In his comprehendimus etiam necessarium & possibile, qui ideo pretermittuntur

PHILIPPI MEL.

mittuntur in vulgaribus præceptis, quia videntur esse ἀτεχνοί, nec indigere more nitore. Nam impossibilia non veniunt in deliberationem. Necessitas autem non solum dubitantes hortatur, sed cogit etiam inuitos. Verum quia hi duo loci, interdum non conspiciuntur ab omnibus, Ideo in arte admonendi sunt studiosi, ut querant eos in causis, ac professorum in lucem, & dicendo illustrent, ut si quis de studijs literarum dicet, non tantum ostendet, quam sint honesta, quamque utilia, sed si recte considerabit res humanas, inueniet etiam necessarium esse literarum scientiam, quia sine doctrina Religionis & Legum, non possunt teneri respública, neque hæc civilis societas coli. Hæc necessitas, quia non intelligitur ab indoctis, oratione patefacienda est.

Nascuntur autem hi loci, honestum, utile, & facile, in locis Dialecticis, definitionum & causarum, Sed quia finis

RHETORICA

nis est actio, non cognitio, nomina habent a fine, ut animos ad agendum impellant. Expetimus enim bona, vel honesta, vel utilia, si tamen consequi possumus.

Honestas autem sumitur ex legibus diuinis & humanis, adeoque ex virtutum definitionibus. Pertinet autem leges ad causam efficientem. Mouent enim hominum voluntates ad agendum, Eodem & virtutum definitiones pertinet, cum vere sint leges. Cum igitur honestas sumatur ex legibus & natura virtutum, oportet hos, qui hoc genus apte tractare volent, locis communibus copiose instructos esse, Ut cum adhortabimur Principes ad suscipiendum bellum contra Turcas, primum de honestate docendi sunt, recitandæ sententiæ ex sacris literis, quæ præcipiunt magistratibus teneri subditos, depellere atrociniâ. Confusanda est & superstitiosa quondam persuasio, qui putant Christiano non licere militare

PHILIPPI MEL.

militare, aut bella gerere. Hæc disputatio non vulgarem doctrinam requirit. Ostendendum est enim q̄ Euangeliū approbet magistratus, vindictam publicam, iudicia, bella, q̄ Euangelium sit doctrina de vita æterna & spiritali, nec dissipet politias, sed multo magis confirmet. lubet enim nos in hac vita corporali atq; ciuili vt̄i politicis rebus omnibus, sicut hoc aere, cibo, potu, vt̄imur. Interpretanda sunt & dicta quædam Christi, quæ videntur prohibere vindictam. Hæc enim tantum priuatā vindictam prohibent, non prohibent vindictam publicam quæ exercetur officio magistratum. Alioqui enim dissentirent ab alijs locis, qui aperte approbant magistratus, & vindictam magistratū. Ex hoc exēplo intelligi p̄t̄ loqui cum honestatis maxime constare arte, quia hæc disputationes magnam doctrinam optimarū rerum requirunt. Et sæpe hic Dialecticis locis vt̄endum est.

F

cum

RHETORICA

cum videlicet prius docendus est auditor quam adhortandus, ut fit in hac quaestione de bello.

Locus ab utili & facili fere sunt ἀρεχ^{vol}. Nam utilitas saepe cernitur ab indoctis, quae cum est manifesta, exaggeranda erit oratione, ut contra Turcas amplificanda est eorum crudelitas, dicendum, quantam carnificinam in victos exerceant, quam turpis & misera seruitus impendeat his qui non sunt interfecti. Facultas autem posita est in circumstantiis, in comparatione virium, temporum, locorum.

Dominantur in hoc genere exempla, ut si quis commemoret Carolum, Othonem, patriam aduersus barbaros summa virtute defendisse, infinitam Hunnorum multitudinem, quae in Germaniam irruperat deleuisse. Imperator Fridericus Saracenos in ultimis terras in Syriam usque persecutus est. Nos nunc repellere dubitamus hostes, qui

RHETORICA

qui ad nos ex Thracia vsq; in Germaniam penetrarunt. Affectus etiam in his causis mouendi sunt, qui cum in tota oratione varie spargendi erunt, tum in peroratione eligi debent hi, qui sunt acerrimi, nec procul petiti. Nam perorationes, vt in alijs generibus, continent repetitionem quorundam argumentorum & affectus.

Postquam hanc viam adulescentes cognouerunt, exempla proponenda sunt, quæ longe clarius ostendunt, quid in hoc genere deceat, quam præcepta. Quæ quidem ad hoc vnum excogitata sunt, vt imperitis viam ostendant, vt intelligere exempla possint, & videre Oeconomiam & ordinem omnium partium, & totius orationis formam, animo complecti. Plena autem exemplis sunt poemata, Historiæ, Epistolæ, Sed ego velim præceptores ex Lilio eligere exempla, quæ cum & propter rerum magnitudinem, & propter

RHETORICA

sonum orationis illustriora & grauiora
sint, magnam verborum & sententiarum
copiam suppeditant.

Pertinent ad suatorium genus &
in sacris literis adhortationes, consolatio-
nes, deprecationes, vt in Psalmo,
Miserere, saepe est repetita pro-
positio, ac petitio. Insertae sunt pas-
sim querelae. Argumentum ducitur ab
honesto, q̄ misericordia Dei fiat illustri-
or, si ignoscat. Simile est loco vtilitatis,
q̄ promittit se vicissim gratū fore, pre-
dicaturum hoc beneficium, redditurum
vera sacrificia, scilicet spiritum contribu-
latum. Ita obiter alludit ad locum com-
munem de sacrificijs, q̄ ceremoniae tan-
tum sint signa verorum sacrificiorum.
Semper autem finis quaerendus est. Ad-
hortationes iubent aliquid agere. Con-
solationes iubent expectare auxilium
a Deo. Deprecationes petunt aliquid
nobis concedi.

De genere

PHILIPPI MEL.

DE GENERE

Demonstratiuo.

Demonstratiuum genus continet laudationem & vituperationem, sed multum interest, vtrum personæ tractentur, an facta, aut res. Alijs enim locis vtendum erit in laudatione personæ, alijs in laude factorum ac rerum.

Cum laudamus personam, ordine narramus historiam, & rerum seriem in dicendo sequimur. Sunt igitur loci personarum, Patria, Sexus, Natales, Ingenium, Educatio, Disciplina, Doctrina, Res gestæ, premia rerum gestarum, vitæ exitus, opinio post mortem. Hic oratio historię magis decet in laudationibus, quam quod in inicio quidam, quasi in scholis Philosophantes, partiuntur bona in tria genera, naturæ, animi, & fortunæ bona. Et dum ad hæc capita singulas partes historię accommodare volunt, rerum ordinem confundunt. Cæ

RHETORICA

terum loci illi communes, quare naturæ bona, quare fortunæ bona, laudē mereantur, quantū præstent animi bona doctibus fortunæ, prudenter historiæ per occasionem intertexi debent.

Exordia in hoc genere liberiora sunt, vt in Epithalamijs aut Epicedijs apparet. Interdum a pompa publica, interdum ab affectu aliquo, a querela vel gratulatione inchoantur. Reliqua oratio perpetua quædam historiæ narratio est, in qua tamen præcipua decora amplificantur, & ad admirationē atq; imitationem proponuntur. Sed quoniam extant exempla, in quibus ratio huius generis tractādi cerni potest, nihil opus est longioribus præceptis. Isocrates reliquit laudationem Euagoræ, Plinius, Traiani. Extant & recentes Panegyrici dignissimi qui legantur, Erasmi in Philippum Regem Hispaniæ, Hutteni Poema de Principe Alberto Moguntino Archiepiscopo. Sunt Psalmi quidam

PHILIPPI. MEL.

dam generis Demonstratiui, qui des-
 cribunt Christum, hi possunt haberi
 pro breuibus Panegyricis, vt Psal. Dis-
 xit dominus. Item, Psal. lxxij. Exurgat
 deus. Pingit enim veluti triumphalem
 pompam regis, orditur ab impreca-
 tione & gratulatione, nam hostibus
 Christi male precatur, gratulatur autem
 pijs. Narratio continet pompam, Venit
 dominus, & ducit secū exercitus Euāge-
 lizantiū. Ex his sunt descripti Principes
 prouinciarū Apostoli & Episcopi, qui
 prouincias afflictas & vexatas recreāt.
 Ascendit dñs in altum, ducit in triūpho
 captiuos, distribuit dona militibus ac
 populis suis, minatur hostibus suppli-
 cia, Præcedit populus ac sequitur, qui
 canit triūphale carmen. Hæc fere sum-
 ma est Psalmi, quem si quis hoc modo
 ad artis præcepta cōferet, planius intelli-
 get & animaduertet, qui loci proprie-
 ad Christum accommodandi sint, qui
 tribuant ei diuinam potentiam.

F iij

Quantū

RHETORICA

Quanc̄q; autem oratio in hoc genere perpetua narratio est, tamen incidunt interdum loci, qui habent aliquam disputationem vbi confirmatione, & confutatione vtimur, vt si quis laudabit C. Cæsarem, excusabit eum, q̄ bellum aduersus patriam mouerit, quia inimici, cum ei beneficium populi eriperent, priores bellum indixerint ac mouerint. Nec dubium erat quin conspiratione inimicorum oppressus esset, nisi ab exercitu auxilium implorasset.

Supersunt alia species, cum factum aut rem certam laudamus. In hoc genere omnes partes existere possunt. Exordium, Narratio, Confirmatio, Confutatio, Conclusio, Locos mutuumur ex genere deliberatiuo. Honestum, vtile, facile, aut difficile, vt si quis laudet factum Imp. Lotharij Saxonis, qui Romanas leges, quæ ad id tempus post occupatam Italiam a Gotthis in Bibliothecis latuerant, in forum reuocauit, & constituit

PHILIPPI MEL.

stituit, vt in Imperio ius ex illis legibus diceretur. Primum honestatis loco vtemur, q̄ deceat Principem efficere, vt respub. leges habeat optimas. Sumemus argumenta, nō solum a Lotharij p̄sona, videlicet, a Principis officio, sed etiā a re, hoc est, a dignitate legū Romanarum, q̄ plenæ sint humanitatis, prudentiæ ac iusticiæ, q̄q̄ nulla gens vnquam meliores leges, & magis consensientes naturæ habuerit quā populus Romanus. Ab vtili erit argumentum, q̄ certæ leges muniant tranquillitatem publicam. Lotharius igitur vtiliter consuluit reipublicæ, q̄ ad omnem posteritatem ciuitates tranquilliores reddidit. Nam antea nullo certo Iure vtebantur ciuitates, sed magistratus pro suo arbitrio ius dicebat. Ea res cum tyrannidi vicina sit periculosa est ciuitatibus. Aliibi habebant barbaricas leges, videlicet, Salicas, hoc est, aulicas leges Francorū, quæ multa contra humanitatem consti-

F v tuebant

RHETORICA

tuebant. Quare etiam harum gentium mores reddidit mitiores Lotharius, propositis legibus humanioribus. Nam mores atque opiniones hominum magna ex parte imitantur suas leges. Hic conferri potest Lotharius cum veteribus legum latoribus, cum Solone, cum Iustiniano. Habet hic laudem difficultas, quia pauci Principes octosi suscipiunt curam emendandarum legum. At Lotharius maximis occupatus bellis hoc egit. Possunt addi loci communes de nostrorum Principum ingenio, quod cum scientia reipublicae gerendae, prudentia, magnitudine animi, fide, ac iusticia pares fuerint laudatissimis Principibus apud Graecos & Romanos, minime sint existimandi barbari. Ad hoc genus pertinent gratiarum actiones, in quibus beneficia commemorantur, & amplificanti Tales sunt orationes Ciceronis de suo reditu, & pro M. Marcello.

Eodem modo res laudantur, ut artes

PHILIPPI MEL.

tes, Philosophia, Eloquētia, Leges, Medicina, Pax. Honestas sumitur ex causis efficiētibus, videlicet, ab inuentoribus, vt Philosophia est donum Dei, Sicut enim diuinitus oculis lumen contigit, ita menti veritas, seu verum iudicium diuinitus donatum est. Vtilitas sumitur ex finibus. Philosophia ostendit presidia vitæ, disciplinam de moribus ciuilibus, leges, medicinam, numeros, mensuras, quæ res omnes in hac tota vita maxime necessariae sunt. Interdum autem facultas, interdum difficultas laudanda erit, idq; ad consilium oratoris pertinet, considerare, quid deceat, Quod quidē præceptum, vt quid deceat animaduertamus cum in tota vita, tum vero in discendo vel maxime requiritur. Nusquā enim magis lucet decorum, quam in discendo, cum id sit præcipuum, ac maximum & difficillimum operum humanorum omnium,

De locis

RHETORICA
DE LOCIS COMMu
munibus.

Breuiter complexi sumus communis
nissima praecepta de inuentione, de
quibus ingentia volumina Graeci compos
posuerunt. Verum ego non admodum
opus esse longioribus praeceptis in hac
parte iudico. Nam via quadam cognita
ta, postea res non in libellis rhetoricis
quaerendae erunt, sed tum a communi
prudentia, tum ex alijs artibus sumenda
da. Etenim haec praecepta non tam ad
inueniendum conducunt quam ad eligen
gendum idonea, cum res ex alijs artib
bus offeruntur. Deinde cum imitatio
magis efficiat eloquentes, quam ars, prae
cepta traduntur adolescentibus ad hoc,
vt adiuuent eos in legendis orationib
bus disertorum, quia aetas illa non posset
test longas causas animo complecti, nisi
res & argumenta certis locis, quasi non
tis discernantur. Addeamus autem ad inu
uentionis

PHILIPPI MEL:

ventionis præcepta vnum, quod maximam vim habet in omnibus disputationibus, videlicet, vt hypothesein transferamus ad thesin. Vocant autem hypothesein negocium de quo controuersia est, circumscriptum circumstantijs, vt sit ne bellum mouendum aduersus Turcas. Thesin vocant generalem questionem, vt liceat ne Christiano bella gerere. Facile autem iudicari potest, cum de Turcico bello dicendum est, omnia pleniora atq; vberiora fore, si a specie ad genus oratio transferatur, & de magistratus officio, de bello in genere dicatur, quam pium, quam sanctum officium Reges faciant, si has gentes diuinitus ipsorum tutelæ commissas, aduersus Turcicum latrocinium defendant. Hoc præcipiunt apud Ciceronem Antonius & Crassus, vt consideremus qui loci communes hereant in causa, quorum alij totam causam continent, in quibus Thesis versatur, alij incidunt obiter. Ac Thesis illa

RHETORICA

sis illa cum habet peculiarem interdum
in oratione locum, tum verba & senten-
cias gignit in omnibus partibus oratio-
nis. Ac præter hanc varie alluditur ad
alios locos, qui obiter incidunt, vt Ci-
cero pro Milone, cum dicit Clodium
Deo propter violatas religiones pœ-
nas dedisse, alludit ad locum commu-
nem, & breuiter probat Deum esse, &
hunc mundum a Deo gubernari. Sed
sumamus exempla ab Ecclesiasticis con-
cionibus quæ prorsus ociosæ erunt, nisi
ad præcipuos locos doctrinæ Christianæ
referantur. Siquis enarret historiam
Dauidis, quomodo propter admissum
adulterium a propheta obiurgatus sit,
locus cõis erit de pœnitentia. Etsi em̄ &
de adulterij turpitudine multa dici possunt,
tamen delectus adhibendus est lo-
corum, & excerpendus is, qui maxime
proprius est doctrinæ Christianæ. Por-
ro in hac historia omnes pœnitentiæ
partes egregie depictæ sunt. Habet em̄
non

PHILIPPI MEL.

non solum obiurgationem, sed etiam
 absolutionem, quam in sacris historijs
 præcipue querunt piæ mentes. Ac Chri-
 stus ipse docet nos hoc artificium, qui
 sæpe transfert hypotheses ad theses, vt
 cum excusat Apostolos de violata tra-
 ditione Phariseorum, incipit in genere
 de traditionibus illis concionari. Cum
 adferretur ad eum historia de crudelita-
 te Pilati, grauissimam concionem ha-
 bet de poenitentia Lucae xiiij. Adhiben-
 tur autem loci cõmunes & ad proban-
 dum & ad amplificandum, Etenim fere
 in omni probatione, maior nascitur ex
 aliquo communi loco. Idq; diligenter
 obseruent studiosi, vt sciant vbi sit vsus
 locorum cõmunium, quos qui pruden-
 ter eliget, is demum poterit & τὰ κοινὰ
 κοινῶς, cum volet, & quod difficilius
 est τὰ κοινὰ κοινῶς tractare, Ac voco lo-
 cos communes non tantum virtutes &
 vicia, sed in omni doctrinæ genere præ-
 cipuos locos, qui fontes & summam ar-
 tis

RHETORICA

artis continent. Neq; tamen omnibus
vbiq; vtimur, Sed vnusquisq; sciat se
debere suæ artis præcipuos locos tene-
re, vt cum aliqua de re dicendum erit,
statim offerant se idonei loci. Quidam
putant se locos cões tenere, cum de va-
rijs rebus coaceruatas sentēcias habēt,
quas passim ex Poetis & Oratoribus
excerpserunt. Et quia iudicāt hanc coa-
ceruationem insignium dictorum per-
fectam esse doctrinam, nihil habēt con-
siliij in legendis autoribus, nisi vt inde
tanquam flores, dicta quædam decer-
pant, Interim nullam artem perfecte
discunt, nullum scriptum totum intelli-
gunt, nusquam totum orationis genus
considerant. Hoc studium exiguam ha-
bet vtilitatem, & hoc nomine plurimū
nocet, quia in stultis doctrinæ persua-
sionem parit, qua nihil est perniciosius.
Sciendum est igitur, ita locos commu-
nes recte cognosci, si artes illæ in quib;
bus versantur, perfecte cognite fuerint.
Et vt

PHILIPPI MEL.

Et vt locos cōmunes apte in causis in-
tertexere possimus, opus erit perfecta
eorum cognitione. Verum quia in ciui-
libus negotijs sæpe existunt disputatio-
nes de virtutibus, de vitijs, de fortuna,
de legibus, de consuetudine, Ideo Rhe-
tores horum locorum præcipue mentio-
nem faciunt, qui tamen neq; perfecte
intelligi, neq; copiose ac varie tractari
possunt, nisi cognitis illis artibus, in qui-
bus versantur, Quare necesse est ad be-
ne dicendum addere studium omnium
maximarum artium, philosophiæ, do-
ctrinæ religionis, ac Iurispublici.

Interim tamen hoc studium colli-
gendi dicta scriptorum, habet aliquam
utilitatem, præsertim in adolescentia.
Habent enim multa lumina verborum,
& multas figuras, vt elegans metapho-
ra est in versu de experientia. Discipu-
lus est prioris posterior dies. Neq; so-
lum propter venustatem citantur, sed
etiam propter autoritatem, habent em̄
G velut

RHETORICA

velut pondus testimoniū, quia a magnis
 viris proditæ sunt, sicut Virgilius En-
 nianos versus suo poemati propter
 gravitatem inseruit. Et Cicero multa ci-
 tat, vt quamobrem ἐπιχρησμοῦ illud tes-
 neto, neruos atq; artus esse sapientiæ,
 non temere credere. Ad hæc plæraq;
 dicta continent grauissîma præcepta,
 quare non solum ad ornandum, sed ve-
 lut leges atq; oracula ad confirmandū
 proferuntur, quale illud est apud Liviū
 um, de non mutanda forma reipubli-
 cæ, & q; præsentia incōmoda dissimu-
 landa sint, quia mutacio maiora mala
 paritura sit. Nota mala inquit optima,
 quod a Plauto sumptum est, & Græci
 μὴ κινῆσαι κακὸν ἐν κείμηνον. Interdū eti-
 am breue aliquod dictum, ita rem desit-
 nit, vt magis ostendat eam, quam pro-
 lixe disputationes philosophorum, vt
 definitio legis apud Demosthenem,
 quare hæc diligentia colligendi senten-
 tias, non solum verborum copiam alit,
 sed

PHILIPPI MEL.

sed non nihil etiam ad rerum cognitionem cōducit. Sed tamē vt copiose ac varie tractari loci communes possint, accedere oportet ex ipsis artibus perfectam doctrinam. Cæterum ad colligendas sententias etiam adhibenda est ratio quædam. Nam & memoria adiuuabitur, cum ordine distribuerimus eas in certas classes, & hæc distributio rerum inter se ordinem ostendet. Est autem & hæc quædam pars eruditionis, rerum ordinem, inícia, & progressiones videre. Optima autem in distribuendo Oeconomía erit, si sequemur artium discrimina. Cauendum est em̄ ne confundantur artes, sed obseruandum qui loci sint Theologici, qui sint Philosophici. Ac Philosophici possunt peti ex partibus hominis, ratio, artes, prudentia, virtus, Affectus, consuetudo, corpus, forma, ætas, fortuna, diuitiæ, oeconomía, coniugium, educatio liberorum, politia, magistratus, lex, bellum, pax.

G ij

Facile

RHETORICA

Facile est autem genera partiri, & videre quæ sententiæ, quæ exempla, quæ similitudines in qualibet specie collocari debeant. De hac ratione annotandus est Rodolphi Agricolæ Epistola, quam velim adolescentibus proponi ad verbum ediscendam.

DE AFFECTIBVS.

VT loci communes sparguntur in orationem, ita affectus oportet ac motus quosdam orationi addere. Affectus autem oriuntur ex locis expetendorum ac fugiendorum, quos in genere suasio & demonstratio recensuit, videlicet ex honesto, turpi, utili & inutili. Nam honesta atque utilia merentur amorem. Turpia, abhorrentia a natura, iniusta, damnosa oderunt homines. Misericordiam mouet calamitas seu fortuna indigna, ætate, genere, virtute. Hinc intelligi potest, in qualibet oratione

PHILIPPI MEL.

oratione affectus in ijs partibus existe-
 re, in quibus tractantur loci communes
 de virtutibus & vitijs. Sed tamen illi ip-
 si loci, certum genus verborum requi-
 runt. Nam alij affectus sunt leniores,
 qui vocantur ἡδῆ, qui blandis verbis ef-
 feruntur, quæ significationem humani-
 tatis atq; officij prebent, quale hoc est
 apud Virgiliū. Omnis in Ascanio ca-
 ri stat cura parentis. Familiaris est ex-
 ordijs Epistolarum & orationum com-
 memoratio officij, in qua decet hos
 animorum sensus atq; inclinatio-
 nes quæ ἡδῆ vocantur exponere, vt ad
 Lentulum, Periuicundæ mihi fuerunt li-
 teræ tuæ, ex quibus intellexi te perspi-
 cere meam in te pietatem. Alij sunt affe-
 ctus vehemētiores, qui dicuntur πόνος. In
 his vtendum est atrocibus & tragicis
 verbis. Ducuntur autem ex omnibus
 locis Dialecticis amplificationes ad im-
 pellendos animos, exaggerata vel dig-
 nitate, vel turpitudine rei, vt ab exem-

RHETORICA

pio Livijs in Pleminium. Nec hominis quidquam est præter figuram & speciem, neq; Romani civis præter habitum vestitumq; & sonum latinę linguę. Pestis ac bellua immanis, qualem fretum quondam, quo ab Sicilia diuidimur ad perniciem nauigantium circumfedis fabulę ferunt. Sed in primis valent hypotyposes cum signa & gestus commemorantur, cumq; imago aliqua in oculos incurrit, quę vim oculis atq; animo affert, vt apud Virgiliũ de Mæortio. Mortua quinetiam iungebat corpora viuis. Et hoc genus infinita exempla extant apud Poetas & Historicos.

DE DISPOSITIONE.

Cicero nullam partem scribit plus ad victoriam conducere, quam dispositionem. Cum enim maxima vis sit opportunitatis, plurimum refert, quo loco singula dicantur. Illud certe constat

PHILIPPI MEL.

stat ordinem ad rerum perspicuitatem orationis plurimum conferre, Quare & in legendis aliorum orationibus magis nopere prodest auditoribus dispositionem ostendere, q̄ hac animaduersa, omnia facilius percipiuntur. Cum enim imperiti non possint longas & difficiles disputaciones intelligere, si semel decurrant oculi per vniuersum corpus orationis, necesse est ordinem, regionesq̄ partium ostendere, vt singula membra considerari queant, & iudicari quomodo consentiant. Atq̄ hac diligētia quantum habeat vtilitatem, exempla demonstrant. Quantum enim lucis attulimus Epistolę Pauli ad Romanos ostensa dispositione, quam qui non animaduertunt, adeo non intellexerunt Paulum, vt qua de re ageret, ne suspicari quidē potuerint. Vbi proponat, vbi disputet, vbi desinat non videbant, itaq̄ velut hospites in ignota regione errabant, si quando in eius disputaciones incidērant.

RHETORICA

Atq; hæc pars artis, cum quidem sit
 utilissîma, non perinde difficilia præ-
 cepta habet. Nam ea quæ tradunt
 Rhetores per quam leuîa & puerilia
 sunt, vt primo loco dicatur exordium,
 deinde narratio, hanc sequitur proposi-
 tio, de qua dimicatio est. Deinde cons-
 firmatio, postea confutatio. Extremus
 locus tribuitur perorationi. Ac profes-
 cto mirum est, cum hunc ordinem in di-
 cendo natura ostendat etiam indoctis,
 tamen homines literatos interdum hæ-
 rum partium seriem in scriptis aliorum
 iudicandis non videre. Neq; tamen ita
 accipi debent hæc præcepta, tanquam
 leges de rebus capitalibus in æs incisæ.
 Cedunt enim interdum utilitati. Nam
 & Cicero quedam præiudicia tractat in
 causa Milonis ante narrationem. Et pro
 Sylla confutatio præcedit confirmatio-
 nem. Quam prudenter distribuit Dem-
 osthènes *πρὸς Σεφάκω* in longa & multa
 triplici causa omnes partes, suo quodam
 vsu

PHILIPPI MEL.

vsus consilio, cum iisdem de rebus ac-
 cusator Aeschines longe alium ordi-
 nem instituisset. Et hæc in legen-
 dis doctorum orationibus οἰκονομία con-
 sideranda est, non solum vt aliena scrip-
 ta rectius intelligamus, sed vt nos quo-
 q; discamus videre in nostris causis,
 quid quo loco plurimū valeat, quæ dece-
 ant in aditu, quæ res velut in prima acie
 plurimum profecturæ videantur, quæ
 debeant in turba latere ne noceāt. Hæc
 non possunt in arte tradī. Nemo enim
 omnia tempora atq; negocia complecti
 potest. Sed exempla admonere & acu-
 ere studiosos possunt, vt quid deceat
 obseruent, & cum ad causas accesserint,
 se ipsi consulant, cum de ordine, tum de
 alijs multis rebus. Multa enim in omni-
 bus contentionibus a nobis ipsis petere
 cogimur, ad quæ doctrina atq; exercita-
 tione præparare nos statim a prima puer-
 ritia debemus,

In disponenda narratione rerum

G v seriem

RHETORICA

seriem plerumq; sequimur, perinde atq; sit in historijs. Atq; hæc sunt quæ fere docent Rhetores de dispositione, cum quidem aliarum partium dispositio multo difficilior sit. Non enim temere in dicendo eundem est, vt dici solet, quod pedes ferunt. Sed prospiciendus est finis aliquis quasi meta, quo certo itinere perueniamus.

Tradam igitur vnicum præceptum idq; breue, quod ostendet viam, quo modo partes in principijs atq; in contentione disponantur, quam viam si animaduuerterint adolescentes, plurimum adiuuabuntur & in inueniendo, & in disponendo, & in iudicandis aliorum scriptis. Est autem hoc præceptum, vt meminerint in principijs & in contentione argumentationes existere, quarum necesse est ea esse membra quæ traduntur in dialecticis, quod vt plane perspicipossit, addemus exempla. Ac primum de exordijs sciendum est, raro in exordijs

PHILIPPI MEL.

dijs syllogismos esse, sed plerunq; ea constare enthymematis, quæ nuncita appellantur.

Initio ponitur aliqua sentēcia, tanquam exordij propositio, cui postea subijcitur ratio. Ita absolutum est enthymema, sed inchoatum a consequente. Fere enim in sermone probationi anteponitur propositio. Porro antecedens probatio est, consequens propositio. Deinde interdum sequitur, aut alia probatio, aut amplificatio, aut aduersatiua. Quare & Græci docuerunt exordium quatuor sententijs contineri. Quanquā enim sæpe plura sunt membra, tamen significare voluerūt exordij partes debere quasi argumentationem apte coherere. Prima pars πρότασις est. Secunda κατασκευή, Tertia ἀπόδοσις, Quarta ἐξήγησις. Etsi autem non omnia exordia similia sunt, tamen pleraq; Cicero hoc modo componit. Pro Archia initio ponit πρότασιν. Siquid in d. cendo possum,

RHETORICA

sum, præcipue Archiam eloquẽtia mea
 tueri debeo. Sequitur κατὰσκευὴ quæ est
 ratio propositionis, quia Archias adiu-
 uit hæc mea studia. Deinde ἀπόδοσις,
 conclusio enthymematis. Si mea elo-
 quentia alijs profuit, quanto magis isti
 prodesse debet, a quo excitata est.
 Hic inseritur aduersatiua, Sed miretur
 aliquis quomodo orator a Poeta adiu-
 uari possit. Hæc quoq; absoluit vno en-
 thymemate, quia artes inter se cognatæ
 sunt. Deinde ἀξίωσις, petitio, vt se de
 causa dicentem audiant. Nec huius for-
 mæ valde dissimilia sunt alia exordia.
 Interdum propositioni statim opponi-
 tur aduersatiua. Interdum inseruntur
 quedam breues amplificationes, vt pro
 Marcello πρόστασις. Cum hæctenus ta-
 cuerim, nunc redeundum est mihi ad
 veterem dicendi cõsuetudinem, κατὰσκευὴ,
 quia beneficium Cæsaris non pos-
 sum tacitus præterire, ἀπόδοσις. Nam ab-
 sente Marcello carebam socio huius la-
 boris

PHILIPPI MEL.

boris, nunc eo restituto libenter redeo
 ad pristinam dicendi consuetudinem.
 Hic accedit amplificatio per translatio-
 nem, Hoc beneficium Cæsaris ad rem-
 publicam pertinet. Significat enim Cæs-
 sarem velle rempublicam conseruare.
 Neq; multo aliter disposuit Demosthe-
 nes exordium *περὶ σεφάνου πρότασις*. Pe-
 to vt mihi concedatis, secundum leges,
 vt pro me dicam, nec assentiamini ad-
 uersario. Sequitur exaggeratio pericu-
 lorum & quædam breuis occupatio.
 Postea *κατασκευή*, res ad me pertinet.
 Deinde *ἀπόδοσις*, Peto vt me audiatis
 sicut leges præcipiunt. Et accedit ampli-
 ficatio ex ratione legis. Ad Romanos
πρότασις Gratulor vobis cognitionem
 Euangelij, & optarim mihi contingere,
 vt coram vos docere possim. Aduersa-
 tiua, sed hætenus non licuit, verum
 opto vt aliquando liceat mihi ad vos
 proficisci *κατασκευή*, quia debitor sum
 græcis & barbaris. Alia ratio, in qua
 inest

RHETORICA

inest quædam occupatio. Nec pudet me
Euangelij.

Confirmationes & Confutacio-
nes partim Syllogismis, partim Enthymematis constant. Verum illud sciendum est, orationem etsi habet certas regiones, tamen & liberio-rem & plenior-rem esse, quam sunt illi concisi ac nudidialecticorum syllogismi. Plerumque autem a minore inchoatur argumentatio, ut pro Celio. Audistis cum pro se diceret, audistis antea cum accusaret, genus orationis, facultatem, copiam sententiarum atque verborum, quæ vestra prudentia est perspexistis, atque in eo non solum ingenium eius elucere videbatis, quod saepe etiam si industria non alitur, valet tamen ipsum suis viribus, sed inerat, nisi me forte propter benevolentiam falsebat oratio, & bonis artibus instituta, & cura & vigilijs elaborata. Hæc minor est. Sequitur maior. Atque scitote Iudices eas cupiditates, quæ obijciuntur Celio

PHILIPPI MEL.

Celio, atq; hæc studia de quibus disputo, non facile in eodem homine esse posse. Et in hoc communi loco Cicero alia quantisper commoratur. Conclusio vero in proponendo recitata est. In Celio nulla reperietur luxuries. Comparent igitur syllogismi membra, quæ etsi certa regione circumscripta sunt, tamen non tam angustis finibus inclusa coherentur, vt dialecticorum syllogismi, qui propter breuitatem in pugna non satis virium habent. Raro a maiore inchoatur syllogismus, vt pro Milone. Maxima illecebra peccandi, impunitatis spes hæc fuit in Clodio, non in Milone. Sed plus Enthymematum est in omnibus orationibus, quæ facile agnosci & iudicari possunt, vt pro Milone. In nobis est quædam mens quæ ciet atq; agitat corpus. Ergo multo magis ille perpetuus naturæ motus, mente quadam æterna regitur. Sunt & hæc Enthymemata Clodius oderat Milonem, igitur credibile

RHETORICA

bile est eum fecisse insidias. Facile igitur intelligēt studiosi, quomō in prooemiijs & in contentione partes collocari atq; distribui debeant, si dialectica præcepta animo intuebuntur, & tamen in vestiendis & ornādis sententijs oratorum, consuetudinem sequentur. Atq; has quasi regiones Dialecticorum, præcipue mihi videntur obseruare Demosthenes & Cicero, quos habuisse maximam ordinis curam res ostendit ipsa. Plurimum autem & in inueniēdo adiuuabuntur studiosi, si meminerint posita aliqua propositione, deinde non procul ab ea discedendū esse. Sed querendam esse eius propositionis vel rationem, vel amplificationem, vel aduersatiuam. Nam hæ cum in vicinis locis nascantur, vltro se offerent, præsertim his qui mediocri exercitio styli ita se assuefecerunt, vt cum aliquid instituerunt, percurrere animo vicinos locos possint.

LIBER SE=

CVNDVS
DE ELOCVTIONE.

INVENTionem ac díspositionem sequitur in arte elocutio, Prima enim de rebus deliberatio est, quæ cum excogitatae atq; inuentæ sunt, deliberandũ est, quo ordine sint explicandæ. Magna enim vis est ordinis, cum in alijs rebus tum maxime in docendo, & quod in Oeconomía Xenophon scripsit οὐδὲρ οὕτως οὔτε εὐχρησον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς ἢ τὰς, Hoc in oratiõe maxie cerni potest, q̄, si rebus ordo desit, simpliciter est sine mente sonus. Neq; vero non extant multa huiusmodi confuse & perturbate scripta, fere in om̄ibus artibus, quæ quantum remorentur discentes nõ est obscurum. Tertiã deliberatiõ de verbis est, quo genere orationis res a nobis cogitatae, exponendæ atq; illustrandæ sint. Est itaq; Elocutio, quæ
a dilucida

RHETORICA

dilucida & perspicua oratione res exponit, Neque vero minus in hac parte, quam in cæteris elaborandum est. Nam res sine lumine verborum intelligi nequeunt, quare initio huius operis error illorum reprehendendus est, qui contemnunt elocutionis præcepta, & falso arbitrantur eloquendi rationem non necessitatis causa, sed ad inanem ostentationem excogitaram esse. Nihil hac opinione perniciosius est, quæ in causa est, cur studia dicendi & olim intermissa sint, & nunc negligentur. Hic error omnibus artibus nocuit, quæ ceperunt confuse tradi ac doceri, neglecta ratione dicendi. Quia percipi res nequeunt, nisi verbis expositæ significantibus ac notis. Ad hæc ita coniuncta hæc sunt natura, ut qui in elocutione negligentiores sunt, multo sint in dispositione negligentiores. Et quia rationem loquendi non attendunt, sæpe in rebus iudicandis quæ non perscipi possunt, nisi cognitio

PHILIPPI MEL:

nito genere orationis, hallucinantur. Si quis volet, sumat exempla vel a Theologis vel a iurisconsultis, sunt enim ubique obuia. Quare ita sentiendum est, totam eloquendi rationem necessitatis causa excogitatam esse, quia certo genere orationis opus est, ad explicandas animorum cogitationes. Quis enim dubitat verba notas esse rerum, quæ ut semper intelligantur debent esse certæ? Sæpe etiam necessitas postulat aliquid exaggerari & amplificari, ut illi quos docemus intelligant, rem esse maximi faciendam. An qui de religionibus aut de legum & magistratuum dignitate vulgus docet, non studebit efficere, grandi sono orationis, ut hæ res tantæ videantur alijs esse, quantæ re ipsa sunt. Pictores efficiunt ut alia videantur humilia, alia magis emineant, & sint excitatiora, quâto magis in dicendo idem faciendum est, cum bona pars vitæ resgatur oratione, & sæpe de maximis res

a ij bus

RHETORICA

bus homines docendi sint. Quid, quod illi qui maxime contemnunt Rhetoricen tamē affectant huius artis laudem, Cogit enim eos natura rerum, vt verbis illustrare aut amplificare ea, quæ tractant conentur. Hic vero quam ineptè rhetoricantur, quanto fœlicius hoc facerent, si artem a prudentissimis hominibus ad eum vsum traditam adhiberent. Ac si tantum voluptas captaretur ex hoc studio, tamen esset res liberalis, ac maxime digna homine bene dicendi cura, Nulla res enim, nullus cultus, magis ornat hominem quam suavis oratio, Neq; musica dulcior aut iucundior auribus aut mente percipi vlla potest, quam æquabilis oratio, constans bonis verbis ac sententijs. Quare si quem nulla voluptate talis oratio afficit, is longe a natura hominis degenerauit. Verissima sunt quæ dico, & ostendere possim exempla hominum, qui hæc studia contemnunt, quorum feri mores ostendunt,

PHILIPPI MEL,

dunt, quantum ab humanitate absint. Ac nisi longum esset ostenderem pluribus verbis, hæc studia faciendæ orationis, mores reddere mitiores, Sed hæc encomia artis, putant aliqui in scholis magis ex more dici, quam quod res ita se habeat. Verum olim inter ipsa negotia comperietis has laudes harum artium non esse temere confictas. Ac ut redeam vnde digressus sum, Si tantum voluptati seruiret elocutio, tamen non esset negligenda tam suavis musica, Nunc ut cæteræ artes primum inuentæ sunt, propter necessarios usus, usum autem secuta est alicubi voluptas, Ita hanc artem coegit initio quærere necessitas, erat enim certum sermonis genus eligendum quod intelligeretur, Erat interdum aliquid amplificandum & exaggerandum. Postea ut gratior usus esset, aliquid etiam voluptati aurium datum est. Quidam disputant in graui oratione indecorum esse ornatum, quem
a iij admodum

RHETORICA

admodū in matrona honesta, fucus des-
testabilis est, Sed hi falso putāt oratoriū
ornatū fucum esse præter naturā accer-
situm. Natūa facies est orationis, de
qua hic præcepta traduntur. Hanc qui
corrumpunt, monstrosam efficiūt ora-
tionem, vt pictores monstrosas formas
pingunt, cum naturam non recte imi-
tantur.

TRES PARTES ELO- CVTIONIS.

VNiuerſa eloquendi ratio conſiſtit
in tribus rebus, Primum in ſer-
mone grammatico, Deinde in figuris,
Tertio in amplificationibus. Crasſus
apud Ciceronem lib. iij. requirit in Elo-
cutione quatuor partes, vt latine, vt di-
lucide, vt ornate, vt apte dicatur. Ego
vt Ciceronis ſententia melius intelligi
poſſit, & vt cognatio grammatices cū
Rhetorica

PHILIPPI MEL.

Rhetorica cerni queat. Vt em̄ præcepta de inuentiōe, multū a Dialectica mutuantur, ita Elocutio plurimū sumit a Grammatica. Nam latine & dilucide loquendi ratio, in Grammatica traditur, Ornate vero loqui, duas habet partes apud Ciceronem, Figuras & Amplificationes, Apte loqui est decorum obseruare.

Est itaq; prima Elocutionis pars sermo grammaticus, qui constat verbis vsitatis, proprijs & significantibus, quæ iuxta grammaticæ præcepta, certa ratione cōiungi & construi debent. Cum igitur res elegimus, & disposuimus in animo, prima erit cura vt eas grammatico sermone efferamus. Non enim potest intelligi oratio, si constet verbis ignotis, & alienis a consuetudine bene loquentium, aut si constructio viciosa sit. Primum igitur adolescentes præstare debent, vt magnam copiam grammatici sermonis habeant in promptu, neq;

a iij enim

RHETORICA

enim exigua laus est, proprijs verbis etiam sine alio ornatu nudas res explicare posse. Quemadmodum fit plerūq; in Comœdijs & Epistolis. Et multi oratores in foro quondam hoc vno genere dicendi contenti fuerunt, quemadmodum Lysias, & alij qui tenue quoddam filum orationis amauerunt. Ac nostris temporibus satis magna laus est hanc facultatem grammatice loquendi consequi. Nam in his moribus, & in alia lingua, pauci reliquas virtutes Elocutionis addere possunt, Vt videlicet figuris vtantur non ineptis aut intempestiuis, aut magna cum grauitate, & magna vi aliquid amplificēt. Facile est enim iudicare, quantum eloquentia istorum, qui nostris temporibus maxime clari sunt, in illis grauioribus virtutibus claudicet. Quare confirmandi sunt adolescentes, vt sciant se multum profecisse, cum hoc assecuti sunt, vt nō destituat eos copia grammatici sermonis,

PHILIPPI MEL.

nis, etiamsi perfectius quiddam efficere non possunt. Voco autem grammaticum sermonem, qui non solum verbis latinis constat, & Syntaxin habet consentientem puerilibus regulis, Sed etiã in quo phrasis & vocum cõiunctio imitatur consuetudinem eorum, qui eleganter & vere latine, & non moleste locuti sunt. Hac de re infra plura dicemus, cum de imitatione disputabimus. Itaq; cum summam laudem in dicendo habeat perspicuitas, in primis adsit copia proprii sermonis, qui res sine ambiguitate, signate exprimat. Fugienda est in sermone peregrinitas, & illam licentiam gignendi nouum sermonem nullo modo pmittamus nobis, qua in scholis immodice vtitur. Tametsi alicubi peregrinis vocabulis vtendum est. Alia forma nunc est imperij, Religio alia est, quam Ciceronis temporibus. Quare propter rerum nouitatem interdũ verbis nouis vti conuenit, quæ tamen vsus
a v molliuit

RHETORICA

molliuit, quem penes arbitrium est &
 vis & norma loquendi. Interim tamen
 tota orationis structura & Phrasis non
 abhorreat a latina consuetudine, alio-
 qui enim non poterit intelligi. Plerūq;
 etiam isti qui nouum sermonis ge-
 nus fingunt, res amittunt, Vt enim no-
 uum sermonē excogitant, ita nouas res
 somniant, dum inepte affectant laudem
 subtilitatis. Et tamen res illæ inspectæ
 nihil esse deprehenduntur nisi inania
 somnia. Quia notæ res omnes verbis
 exponi notis & significatibus possunt.
 Itaq; qui vlitatum genus sermonis re-
 spuunt, res etiam cōmunes aspernant.
 Exempla extant infinita in omnibus ar-
 tibus, vbi sæpe inepte finguntur noua
 vocabula, vt realitas obiectiua, subie-
 ctiua, apud Scotistas. Olīm Platonici,
 non intelligentes Platonem miras nu-
 gas de Ideis finxerunt, finxerūt & vir-
 tutes purgatiuas, & nescio quas præte-
 rea, Hos imitatus Dionysius non mi-
 nus fuit

PHILIPPI MEL.

nus fuit ineptus, cum de nulla re graui
 lectorem doceat, tamen illo inusitato
 genere orationis mirificam expectatio
 nem de se cōcitat apud imperitos. Stoici
 simili arte imposuerunt vulgo excog
 gitatis *προηγλυφῶσις & ἀποπροηγλυφῶσις*
ἀπαθεια cum tamen res
 nullæ subsint his verbis. Amauerunt
 tale dicendi genus & heretici, vt Valen
 tinianus excogitauit quadrigas *αἰώνων*
 Nec minus sunt inepti Iudeorum Caba
 listæ, qui nouis verbis repertis, mira my
 steria promittunt, cum meras nugas
 doceant. Et nostro tempore Anabap
 tistæ prodigiosis figuris vtuntur. Itaq;
 suspecti vobis autores omnes esse de
 bent, qui nouo & monstroso genere
 orationis vtuntur. Nam sana ingenia,
 natura abhorrent ab inusitato sermo
 ne. Et certissimum indicium est men
 tis monstrosæ, monstrosa oratio, quare
 tali orationi vix vnquam subsunt, res
 dignæ cognitione, aut vtilis. Quia ve
 ro tota

RHETORICA

ro tota nobis latina lingua, nunc non a populo, sed ex libris discenda est, certa ætas autorũ eligenda est, cuius imitemur consuetudinem, vt certum sermonis genus, quod semper intelligi possit, quia habet exempla nota & probata, nobis comparemus. Cum autem optima & maxime perspicua sit oratio, qua Ciceronis ætas vsa est, discemus linguã ab eius ætatis scriptoribus, aut qui non longe ante Ciceronem, aut postea extiterũt, vt a Terentio, Cicerone, Cæsare, Lũio. Sed de hac re iterũ dicemus, cum nostram de imitatione sententiam exponemus.

DE FIGVRIS.

PRIMA cura debet esse proprii sermonis, quo maximã orationis partem constare oportet. Interdum tamẽ aut necessitatis aut decoris causa aspergenda erunt figuræ. Nam vbi desunt propria

PHILIPPI MEL.

propria, cogit inopia ex vicino alias voces mutuari, vt in vitibus gemmam dicunt latini, & graeci ὀφθαλμορ quemadmodum & germani, quia propriū deest, Nam initio necessitas peperit figuras, vbi propria deerant. Tunc etiā aliud sumere decet, cum etsi habeas proprium, tamen significantius est aliud, figurate dictum, vt inflammatus ira, pro irato, hoc enim leuius est, Inuadunt urbem somno vinoq; sepultam, significantius est, quam si dixisset oppressam. Porro vt plurimū afferunt gratiae figurae in loco & parce vsurpatae, ita viciossima & ineptissima oratio est, in qua pene nihil simpliciter dicitur. Seneca scribit Portium Latronē dixisse, Summā esse dementiam detorquere orationem, cui rectam esse liceat. Hac vox significat quantopere immodicum figurarū vsu veteres oderint,

De Tropis

RHETORICA
DE TROPIS ET SCHE
MATIBVS.

GRæci vocāt τροπος cum vox a pro
pria significatione ad rem similem
aut vicinā vertitur, vt Demosthenes in
quit Philippū magnitudine rerū gestarū
ebrium esse, hic apparet non retinē
neri propriam significationem ebrietatis.

ΣΧΗΜΑ.

Σχήματα, vocant quasi gestus
orationis, in quibus non est necesse mu
tare significationem vocum, vt in inter
rogatione. Quo mihi fortuna si non
conceditur uti? Nos prius recensēbi
mus tropos, quos tamen non est necesse
se subtiliter discernere, sed Metapho
ræ nomine sæpe etiam in alijs speciebus
vtimur.

τροποι sunt.

μεταφορα.

PHILIPPI MEL.

μετάληψις.
 συνεκδοχή.
 μετωνυμία.
 ἀντωνομασία.
 ὀνοματοποιία
 κατάχρησις.

μεταφορα est cum propter simili-
 tudinem transfertur vocabulum apro-
 pria significatione, vt ferreum pectus,
 pro eo quod flecti aut terreri non po-
 test. Cicero miris laudibus vehit hoc ge-
 nus, & vocat breuem similitudinem,
 Nam similitudine declarat ea res, quæ
 per Metaphoram significatur. Valet au-
 tem omnis collatio ad augendam per-
 spicuitatē, præsertim si admoueatursi-
 militudo ad sensum, Quantum digni-
 tatis addit apibus Virgilius, cū ait Ipsæ
 regem paruoscq; quirites sufficiūt, Nam
 cum vellet sobolem dicere, mutuatur
 nomen populi, & quidem Romani om-
 nium gentium victoris, vt dignitatem
 exigui

RHETORICA

exigui insecti augetet. Similitudo autē est, quod apes fingit bellicosas esse, cuiusmodi & Romani erant.

μετάλησις dicitur, vbi non transfertur nomen a simili, vt supra, sed sumitur a causa aut effectu, vt pallida mors, quia facit pallere corpora. Vinum calidum, quia calefacit corpora. Immoritur studijs & amore senescit habendi, id est consumitur. Lætum Euangelium, quia parit læticiam. Tristis lex, quia terret & tristitiam adfert. Ego sum resurrectio & vita, id est resuscitator & viuificator. Fortasse grammatici dixerint hæc esse metonymias, sed non sunt supersticiose discernendæ figuræ. Ego nomina sumpta a causis aut effectibus græcorū more in hac figura colloco, ac maius quoddam interuallum & discrimen facio inter Metalepsin & Metonymiam, quam alij faciunt, vt facilius agnosci & discerni possint.

PHILIPPI MEL.

ΣΥΝΕΡΔΟΧΗ Comprehensio dicitur,
cum vel totum parte comprehendimus,
vt mucronem dicimus pro gladio. Ani
mam pro animante seu homine, vt
Omnis anima subdita sit potestatibus,
Tecta pro ædificijs, Vel cū pro parte
totum dicimus, vt cum dicimus aliquid
factum esse quod fieri cœpit, vt mortui
peccato, qui cœperunt mori, Sic dici
mus exercitum esse cesum, quia plurimi
interfecti sunt. Sic dicimus, Populum
Dei sanctum esse, quia aliqui sunt san
cti, Vel cum continens pro cōtento su
mitur, vt Epotos cados, pro vino epo
to, Vel materia pro toto, vt ferrum pro
gladio, Vel prius, aut posterius, ex quo
cætera intelligi possunt, vt concutere
muros pro oppugnatione. Oculi Do
mini super iustos, id est cura, quia dili
genter consideramus, & intuemur illa
quæ curamus, Vultus domini super fa
cientes mala, id est ira. Nam irati vultu
minantur, Huiusmodi figuræ infinitæ
b sunt

PHILIPPI MEL.

sunt in sacris literis.

μετωνυμια, partim Metalepsi, partim Synecdoche cognata, verum videtur mollior figura esse, quam illæ. Nam vicinum nomen pro vicino sumitur, vt signum pro signato, vt scepra pro regno, fasces pro imperio, claues pro officio vel potestate, toga pro pace, Hic est agnus Dei, id est victima, est enim nomen speciei pro genere. s. victima, & agnus peculiariter significabat Christum, qui erat futurus vera victima, & Metonymiæ dicuntur etiam, cum inuentorum seu autorum nomina sumuntur pro rebus, vt Bacchus pro vino, Ceres pro frugibus, Mars pro bello, Moses pro lege, Christus pro Euangelio. In sacris literis variæ sunt metonymiæ, & in his nonnullæ ignotæ alijs linguis, vt calix pro afflictione, vnctus pro rege. Nam hæ minus duræ sunt, virga pro castigatione, crux pro afflictione, iudicium pro pœna.

RHETORICA

ΑΥΤΟΝΟΜΑΣΙΑ Cum definitionē aut
 etymologiā aut descriptionem, pro aliis
 quo nomine ponimus, vt pro Homero
 poetam, pro Christo saluatorem, pro
 Aristotele philosophum, pro ira, bilem
 efferuescentem, pro ambitione dixit
 Ouidius. Nec leuis ambitio perfusaq;
 gloria fūco, Pro auaritia, Magnarū ue
 stimes sollicitauit opum. Quamq; autē
 nō idem decet in carmine & soluta ora
 tione, tamen & hæc admittit interdum
 descriptiones, vt cum Cicero pro con
 iuratione dicit, domesticum latrocinium,
 pro improbis ciuibus, pestem & strus
 mam ciuitatis. Et Paulus ornatissime
 pro lege dicit *χειρογραφον* contra nos
 scriptum.

κατάχρησις Verbi abusus est, vt par
 ricidam dicimus pro eo, qui propinquū
 occidit, Gratiam dicunt Theologi non
 tantū pro fauore, sed etiam Græco aut
 Ebraico more pro beneficio aut mun
 nere, Sed in Sacris literis multa similia.

RHETORICA

exempla extant, quia interpretibus nō
 licuit ubiq; græcam aut hæbraicā phra-
 sin mutare, Est & κατὰ χρησιν quam sin-
 gulari consilio interdum vsurpamus, vt
 cum pro virtutibus vicina vicia aut
 econtra dicimus, vt pro crudelitate seue-
 ritatem, pro auaricia parsimoniam,

ονοματοποιία noua confictio est
 nominis, vt Bombarda.

Iure recensentur inter tropos ὑπερη-
 βολη & contraria extenuatio, Sed de his
 infra de amplificatiōe dicemus.

ἀλλογορία non est in verbo sed
 in sententiā, cum aliqua res significatur
 similitudine quadā, vt Ne obijcias mar-
 garitum porcīs, hic in nulla voce tro-
 pus vllus est, sed tecte aliud quiddam
 hac similitudine significauit, Nam ἀλλο-
 γορία eiusmodi est collatio, in qua simi-
 le ostenditur, nec tamen additur ex-
 presse altera pars collationis. Seu vt dis-
 cam aliter, allegoria est mutilatum en-
 thymema

PHILIPPI MEL.

thymema. Quintilianus vocat perpetuam metaphoram, gratum in oratione vsum habet parce vsurpata, vt Nō profecturis littora bobus arat, Non datur ad musas currere lata via, Virtutem posuere dīj sudore parandam, Si crebra fuerit reddet orationem obscuram & ineptam. Itaq; sunt ineptissimi, qui in sacris literis omnia transformant in allegorias,

DE QVATVOR SEN- sibus sacrarum literarum,

SED quoniam huius rei mentio obiter incidit, duxi etiam adijciendam esse quarundam vocum interpretationē, quæ alicubi occurrūt in theologis. Quidam enī inepte tradiderūt quatuor esse scripturæ sensus, Literalem, Tropologicum, Allegoricum, & Anagogicū, Et sine discrimine omnes versus totius scripturæ quadrifariā interpretati sunt, Id autem quam sit viciosum facile iudicari

RHETORICA

cari potest. Fit enim incerta oratio, di-
scripta in tot sententias. Sed has nu-
gas cōmentī sunt homiēs illiterati, qui
cum nullam dicendi rationem tene-
rent, & tamen viderent scripturam ple-
nam esse figurarum, non potuerūt apte
de figuris iudicare. Itaq; coacti sunt no-
uam quandam Rhetoricam cōminisci,
vt cum interpretabānt hanc sententi-
am, Tu es sacerdos in æternum secundū
ordinem Melchisedech. Primum histo-
riam aliquam querebant, & de Dauide
exponebant, is erat literalis sensus seu
historicus. Sequebatur Tropologia q̄
transferebat rem ad mores, itaq; iam
interpretabantur de quolibet sacerdo-
te, quod deberet imitari liberalitatem
Melchizedech, Atq; hic etiam in no-
mine erratum est, Nam Tropologia in
genere significat figurate dictum, nec
significat sermonem de moribus, Nam
τροπος hic non significat mores, sed vo-
cem versam a natīua significatione ad
vicinam.

PHILIPPI MEL.

vicinam. Deinde allegoria ad ecclesiā,
aut si quis dexterius tractabat ad Chris-
tum pertinebat, Tu Christe es sacer-
dos secundū ordinem Melchizedech,
& referebant ad cœnam domini, Ana-
gogia habebat nomen quod sursum ras-
peret ad consideranda cœlestia, Quan-
quā video græcos ἀναγωγὴν dicere, non
ἀναγωγίαν, Nam ἀναγωγία significat
mores feros ab ἀναγωγος quod est in-
tractabilis & petulans. Dionysius ἀνα-
γωγὴν vocat, neq; tamē aliud apud hūc
est Anagoge, quam allegoria, quā, quis-
dem ipse etiam immodice prædicat. At
nostri theologi fuerunt ineptiores qui
vt longius etiam a sententia grammas-
tica discederent, vltra allegoriam finx-
erunt anagogen, quæ transferret rem
ad cœlestia, vt Ierusalem historice sig-
nificet urbem eius nominis, tropolo-
gice remp. bene constitutam, allego-
rice ecclesiam, anagogice, vitam æter-
nam seu cœlestem. Et hoc modo omnes

RHETORICA

versus prodigiōsa metamorphosi quādrifariam interpretabantur, quantumuis interdum dictum aliquid repugnaret illi metamorphosi.

Cæterum nos meminerimus vnā quandam ac certam & simplicem sententiam vbiq; querendam esse iuxta præcepta Grammaticæ, Dialecticæ & Rhetoricæ. Nam oratio quæ non habet vnā ac simplicem sententiam, nihil certi docet, Si quæ figuræ occurrent, hæc non debent multos sensus parere, sed iuxta consuetudinem sermonis vnā aliquā sententiam, quæ ad cætera quadret quæ dicuntur. Et ad hunc vsum hæc puerilis doctrina de figuris & omni ratione dicendi reperta est, vt discamus iudicare de sermone & vnā aliquam ac certā sententiam ex qualibet oratione colligere, Proinde in sacris literis semp illa sententia retinenda est, quam consuetudo sermonis parit, hæc certo docet con-
scientias de his rebus quæ ibi tradunt, vt in

PHILIPPI MEL.

vt in isto loco quē citauimus, Tu es Sa-
 cerdos &c. Initio tota oratio percur-
 renda est & querendæ circumstantiæ,
 vt quis loquatur, de qua persona loqua-
 tur. Hic reperiemus pleraq; membra
 nihil ptinere ad Dauidem, sed ad quen-
 dam perpetuum Regem, qui nouo quo-
 dam sacerdotio fungetur antiquato Le-
 uitico, Constituendum est igitur, quod
 hic Psalmus de vno ac solo Christo lo-
 quatur, & literalis sensus seu historicus
 in hoc versu erit de Christi sacerdotio,
 Nunc qui volet explicare, non accersat
 allegorias, sed hanc causam seu litera-
 lem sensum de sacerdotio Christi refe-
 rat ad locos cōmunes, & de his ordine
 dicat iuxta Dialecticæ præcepta, Quid
 sit sacerdotium, quid effecerit Christi sa-
 cerdotium, Quod nostra iusticia, no-
 stris victimis, nostro cultu, non possi-
 mus placare Deum, sed Christi sacrifi-
 cio placatus, donet nobis iusticiam, pa-
 cem, vitam æternam. Hoc modo litera-
 b v lis sensus

RHETORICA

lis sensus illustratus per definitionem sacerdotij magnopere iuuat bonas mentes, Ac in locis cōmunibus delectus adhibendus est, vbi ad Euangeliū referenda res sit, vbi ad Decalogū seu præcepta de moribus. Nam aliud in alio argumēto decet. Extremi tamē loci hī sunt, Lex seu Decalogus & Euangeliū, intra quos versari oportet hos qui interpretantur scripturam.

Verum hic interroget aliquis, an nusquam alijs sensibus locus sit. Ad hoc respondeo, Si omnia sine discrimine velimus transformare in varios sensus, nihil habebit certi scriptura, Itaq; iure reprehendit Origenes, qui omnia quantumlibet simpliciter dicta, tamen in allegorias transformat. Hæc interpretandi ratio maxime labefacit autoritatem scripturæ. Nam & Porphyrius hoc nomine irrisit Christianam doctrinam, & scripsit eam nihil habere certi, siquidem non aliter atq; fabulæ Poetarum, in alios quosdā

PHILIPPI MEL.

os quosdam sensus, præter Grammatici-
cum transferenda esset. Itaque plerumque
vno sensu grammatico contenti esse de-
bemus, vt in præceptis, & promissioni-
bus Dei. Illud vero maxime ridiculum
est, quod in concionibus vel prophetarum,
vel Christi, item in disputatiõibus dog-
matum, vt in Epistolis Pauli quatuor
sensus finxerunt.

Cæterum quedam facta extant in
sacris literis, & ceremoniæ quædã, quæ
ad id institutæ fuerunt, vt aliud quiddã
significarent. In his est allegoriæ locus.
Quandõ ne hic quidem anxie quæren-
dæ sunt, quia vt maxime eruamus ap-
tas allegorias, tamen in controuersis
non pariunt firmas probationes, Tan-
tum velut picturæ reddunt illustrius id
quod ex alijs certis locis probatur.

Sunt autem huius generis pleraque
facta, vt historia Abrahamæ mactaturi fi-
lium, historia Ionæ qui post triduum
reuixit

RHETORICA

reuixit. Mactatio agni in Pascale, ad oratio ad propiciatorium, & alia ceremoniæ.

Porro hic non est abiiciendus literalis sensus, Sunt enim mandata Dei, quæ non licuit mutare sine autoritate diuina, Sed ipsa facta & mores conferuntur cum alijs rebus similibus, quæ alibi simpliciter & sine figuris propositæ sunt. Nam ea quæ acciderunt ante patefactum Euangelium, aliquid de Euangelio significabāt, Quare in Euangelij sermone resistere nos oportet, nec præter grammaticum sensum, nouam doctrinam querere, Itaque allegoria sequitur literalem sententiam, ubi res similes ad literalem sensum, velut ad exemplum, aut imaginem comparare possumus, sicut in apologis enarrandis, mores tyrannorum ad luporum ingenia conferuntur, aut astuti ad vulpeculã.

Semper autem versabitur allegoria in

PHILIPPI MEL.

ria in sacris literis, intra locos præcipuos doctrinæ Christianæ, Refereñt enim ad regnum Christi, ad pœnitentiã, ad gratiam, ad fidem in Christum, ad doctrinam de Cruce, ad orationem, ad officia caritatis, Nam in his rebus acquiescit mens Christiana, Neq; enim restat alia melior doctrina querenda. Quare nihil opus est allegoria, vbi Prophetæ claras promissiones de Christo tradunt, aut claras sententiã de fide, de pœnitencia, de cruce, de officijs caritatis.

Neq; vero cuiusuis est artificis, dextre tractare allegorias, aut videre vbi deceant. Nemo em̄ erit idoneus artifex huius rei, nisi perfectam cognitionem habeat istorum locorum, qui sunt in doctrina Christiana præcipui, quos paulo ante recitavi, Christus alicubi alludit ad historiam Ionæ, interpretatur & serpentem exaltatum in deserto, Paulus in Corinthijs velum interpretatur quo
facies

RHETORICA

facies Moisi tecta fuit, Hos videmus
versari intra locos illos, quos nominas
ui, & maximas res quasi pictas his ima-
ginibus ostendere. Afferunt enim in
loco adhibitæ, & gratiam & lucem ora-
tioni, vt si quis in commendatione lin-
guarum & artium comparet ad cophi-
nos, in quos colligebantur reliquæ
quinq; panum, disciplinas humanio-
res. Cum enim panes significant verbū
Dei, cophini significabunt linguas &
artes, quibus inter homines asseruatur
verbum Dei. Non igitur aspernandæ
erunt homini Christiano disciplinae hu-
maniores, cum sint vasa in quibus cœ-
lestis doctrina conseruatur. Aut si quis
dicaturus de duplici iusticia, ciuili & spi-
rituali, dicat tabulas Moisi, intus & fo-
ris scriptas fuisse, vt significaretur eas
partim de iusticia cordis coram Deo
præcipere, partim de externa ac ciuili
iusticia, Aut ideo duas fuisse tabulas,
quia prior iusticiam spiritualem, qua
Deum

PHILIPPI MEL.

Deum apprehendimus continet, Altera præcepta de vita corporali ac ciuili, Prior continet theologiam, seu vitam spiritualem, Secunda, politica est, Itaq; hæ tabulæ complexæ sunt totam hominis vitam.

Extant Lutheri commentarij in Deuteronomiũ, & in quosdam Prophe-
tas, qui ostendunt, quid in hoc genere enarrandi maxime deceat. Hic non traduntur solæ allegoriæ, sed prius historia ipsa trãsfertur ad locos cõmunes, si-
dei & operum, Deinde ex locis illis nascuntur allegoriæ, Sed hanc rationẽ nemo imitari sine excellenti doctrina põt,
Et cũ procliue sit in hoc gñe a via decerare, monendi sunt imperiti, vt omiſſis allegorijs, versent sedulo in alijs locis scripturæ, & autoribus, vbi sine figuris plane traditur summa doctrinæ Christianæ, Nam allegoriæ intempestiue adhibitæ perniciosos errores pariunt.

Est autem alia quædam ratio ex
scripturis

RHETORICA

Scripturis ratiocinandi aliquid, vt cum ex verbis Genesis tertio ratiocinamur, Christum venturum esse, qui diabolum superaturus sit, & regnum diaboli euerurus, abolito peccato & morte, Textus enim aperte dicit de regno diaboli, qd sit insidiaturus humano generi vniuerso, Sed venturum semen, vt caput diaboli conculcet, Ergo Christus regnum diaboli, peccatum & mortem abolebit.

Item Christus est verus sacerdos, igitur vere placabit patrem, Hoc ex definitione sacerdotis sumitur, Nam hoc officium continet definitio sacerdotis, videlicet placare Deum.

Item Dauidi promittitur regnum æternum, ergo Christi regnum erit regnum spirituale, non ciuile, quia republicæ corporales non possunt esse æternæ.

Esaïæ liij. scribitur Christum moriturum esse, & eodem loco vaticinatur
Propheta,

PHILIPPI MEL.

Propheta, futurum vt eripiatur a morte, Hinc ratiocinamur Christum resurrecturum fuisse a morte.

Christus approbat magistratum, Igitur approbat iudicia, miliciam, & omnia ciuilia officia, Hæc ratio argumentandi longe præstat allegorijs, & ad docendū accomodata est, quia gignit plerascq; firmas probationes, Ideo & Christus sæpe ea vtitur, Disputat se a Dauide dici dominum, Hinc grauissimam sententiã vult effici. Nam si Christus tantum regnum corporale habiturus fuisset, non fuisset dominus David, sed minor etiã isto, quia filius erat. Nunc non solum maior & clarior rex dicitur, sed dominus, & talis dominus quem nobis Deus dedit, Item qui placabit Deum, Igitur David sentit Christum esse iustificatorem, & mitti, vt propter eum habeamus Deum propiciū, & per eum gubernemur & liberemur ab æterna morte. Epistola ad
c Ebreos

RHETORICA

Ebreos plena est talium argumentorum,
 ut Pontifex quotannis sacrificabat pro
 peccato, Igitur peccatum non est abo-
 litum oblatione Pontificis, quia quot-
 annis recurrebat. Tales argumentatio-
 nes non sunt allegoriae, Non enim abijci-
 tur sensus grammaticus tanquam umbra,
 aut figura alterius rei, sed pariter ante-
 cedentis & consequentis sententias re-
 tinere necesse est, Et argumentatione
 quasi per gradus a priore ad posterior-
 em peruenimus. Necque hic simile con-
 fertur ad simile, sed ducuntur argumen-
 ta ex causis, ex effectibus, ex definitio-
 nibus, ex contrariis, & alijs locis diale-
 cticis. Verum obseruandum est nequid
 mala consequentia attexatur scripturis,
 neue coniungamus membra ἀνακόλουθα
 & non necessario coherentia. Nam Iu-
 dei & Haeretici, dum sententias non ne-
 cessario coherentes mala consequentia,
 conglutinant, multas impias opiniones
 colligunt, Sicut Ireneus inquit haeticos
 restim

PHILIPPI MEL.

restim nectere de arena, quia male coherentia membra in argumentando connectunt.

Porro allegoria magis locum habet in factis enarrandis, At hac ratione argumentandi utendum est in dictis explicandis, in prophetiis ac promissionibus.

Verum & in factis valet argumentatio, cum exempli causa factum proponimus cum aliqua figura, ut Daniel obiectus est leonibus propter verbum Dei, Ita & nos oportet propter verbum Dei perpeti, acerbissima odia hostium, Hic quaedam similitudo ostenditur, comparatur rabies hostium Evangelij, ad leonum truculentiam. Hoc genus argumentorum vocabant olim τροπολογίαμ abutentes vocabulo. Nos in tali collatione, non dicimus novum esse sensum exempli, sed dicimus argumentationem esse, in qua iuxta Dialecticæ precepta res inter se cognatae aut similes conferuntur

RHETORICA

runtur. Hoc modo multa ratiocinatur
Christus in Euangelio ex parabolis.

Hæc duxi hoc in loco, de quatuor
sensibus dicenda esse, vt admonerem
vnam aliquã, ac simplicem, & certam
sententiã in singulis locis quærendã
esse, quæ cum perpetuo contextu ora-
tionis, & cū circumstantijs negocij con-
sentit, Nec temere aut deserta gramma-
tica sententiã, allegorías quærere debe-
mus, aut ratiocinari aliud ex gramma-
tica sententiã, Sed videndum est, quid
in vnoquoq; loco deceat, vt supra dixi,
Id autem nulli, nisi excellentes artifices
vident.

Numerantur allegoriæ species
ἀνιγμα quod quia est obscurius, nõ de-
cet in oratione, Poetæ alicubi vtuntur,
vt Hesiodus, dimidium plus toto.

Item *ἔκθεσις* quæ est dissimulatio
quædam, cum id quod re ipsa detrahimus
prolixè concedimus in speciem, vt
Verres

PHILIPPI MEL.

Verres homo sanctus & diligens, Magna est autem varietas ironiarum, quae melius ex quotidianae vitae consuetudine, quam ex praecipis cognosci possunt, Interdum admiratio, interdum querela, alicubi deprecatio, alicubi contemptus, ut quid est veritas? Denique varij affectus ac gestus adhibentur ad ironiam, Magnam autem in loco gratiam habet, delectat enim acumen in false dictis, & tecta vituperatio semper gratior est quam apertum conuicium.

Vocant σαρκασμόν cum hostis calamitatem exprobrat hosti, ut En agros & quam bello Troiane petisti Hesperiam metire iacens. Talia sunt, Aue rex Iudeorum, Si filius Dei es, descende de cruce. Verbum σαρκάζειν significat rictum irritati canis, hinc translatum est ad exprobrationem, ut significet irridere cum quadam irae significatione, qualis est rictus irritati canis.

Vicina est ironia μίμησις, eum aliter

RHETORICA

terius gestum representamus, aut recitamus verba. Talia sunt apud Paulum in Colof. Ne attingite, ne gustate, ne contrectate.

Est & Prouerbiū allegoriæ species, quia fere nata sunt prouerbia ex similitudine, vt Catulæ dominas imitantur, Quia similitudine significamus familiaritatem abire in mores domini. In Salmone multa sunt huiusmodi, Qui dissipat sepem mordetur a Colubro, id est Qui veterem formam reipub. labefacit ac dissoluit, is accersit sibi exicium, Sic enim serpentes penetrant in hortu rupto pariete, ita conceditur improbis licentia grassandi in rebus publicis, postq̃ autoritas legum nouo exemplo labefactata est.

Possunt inter allegoriæ species & Apologi numerari, cuiusmodi sunt Aesopi. Item fabulæ Poetarum vt apud Homerū Cyclopes, qui significant allegorice homines barbaros, qui in illo littore

PHILIPPI MEL.

littore exercebant latrocinium, Mon-
 strofa corporis moles conuenit barba-
 ris & feris moribus, Oculus opinor sig-
 nificabat formam galeæ, quæ olim ita
 fiebat, vt vnâ in fronte tanq̃ fenestrâ
 haberet. Hoc genus interpretationis vo-
 cant *μυθολογία*. Neq̃ vero inutile fue-
 rit interdû proponere talia argumenta
 adolescentibus, ad acuenda & exercen-
 da ingenia. Ad hunc vsû arbitror ini-
 tio, Christophori imaginem confictam
 esse, Quæ significat doctorem Euan-
 gelij, is enim Christum gerit mon-
 strandum alijs hominibus. Oportet au-
 tem in tali viro magnum animi robur
 esse, Ideo pingitur magna corporis mo-
 les, Nam infinita pericula subeunda
 sunt docenti Euangelium, quare & iste
 heros per mare ac medios fluctus ince-
 dit, & vndiq̃ circum eum natant variæ
 beluæ minantes ei exicium. Puer quem
 gerit exiguus est, Nam potentia Chris-
 sti aliquando perexigua videtur, labo-
 rant

RHETORICA

rant & periclitantur Apostoli, nec vi-
 dentur adiuuari a Deo. Et querit Chri-
 stophorus inusitatum pondus esse, Pu-
 er ipse opprimit baiulum, Sape enim
 Deus ipse videtur aduersari ac irasci, &
 terret pios ac pene ad desperationem
 adigit. Interim tamen erigit se Poly-
 phemus iste, ac sustentat se quadam ar-
 bore, hoc est, sancti in terroribus susten-
 tant & erigunt se verbo Dei. Et illa ar-
 bor primum arida, postea florere inci-
 pit, Nam doctrina parit multos bonos
 fructus, seruat & doctorem & ecclesiam,
 Quamquam impij iudicant doctrinam in-
 anem & inutilem esse, Preit autem in
 littore senex, cum lychno, Is signifi-
 cat Prophetas qui ante Christum na-
 tum de eo vaticinati sunt & testimo-
 nio suo nos confirmant. Neque vero des-
 est victus pijs, tametsi impij vbiq; cupi-
 ant eos perditos esse, ideo secum in-
 pera piscem ac panem gerit. Vides quam
 apte in hac pictura significatum sit, quale
 esse, &

PHILIPPI MEL.

esse, & quid sustinere Christianum ac precipue doctorem Euangelij oporteat, Merito igitur laudata est imago, & in omnibus picta templis, non vt per superstitionem coleretur, sed vt nos ad moneret nostrorum periculorum.

DE SCHE- MATIBVS.

SVpra dixi vocari Tropos, cum vocis significatio ad vicinum quiddam transfertur, vt cum vulgo dicimus crucem pro calamitate, Sed $\sigma\chi\mu\mu\alpha$ est gestus in quo non est necesse vocis significationem mutari, vt cum dicit Poeta, Tuta frequensq; via est per amici fallere nomen, Tuta frequensq; licet sit via crimen habet. Hic vbiq; retinetur propria verborum significatio, Et cum res sine repetitione dici potuisset, tamen plus gratiae habet oratio propter repetitionem

RHETORICA

tionem. Rhetores partiuntur Schemata in σχήματα λέξεως & σχήματα διανοίας, Nam alias in situ verborū gestus est, Alias gestus est mentis potius quam verborum. Gestus est in mente vt cum significat aliquis se dubitare, se mirari. Nos omīssa hac subtili ac tenui particione tres figurarum ordines faciemus.

Primus omnino ad grammaticos pertinet, de situ verborum, aut de Emphasi ac luce vocabuli, Et ad hunc ordinem Tropi quoq; pertinent, qui excoGITATI sunt, vt res quasi picta similitudine quadam fieret illustrior.

Secundus ordo, proprie non ad verba, sed ad mentem seu sententiam pertinet, Sunt enim figuræ quæ addūt motum orationi, vt interrogatio, admiratio, dubitatio, querela &c.

Postremus ordo maxime ad oratorem pertinet, qui continet rationem amplificandi

PHILIPPI MEL.

amplificādi, hoc est, figuras quæ augēt orationem, & longiorem atq; amplioꝝ rem efficiunt.

PRIMVS ORDO FI= GVRARVM.

GRAMmatici recensent figuras, pri mum pronunciationis, vt Syncoꝝ pen, numum pro numorum, deinde Constructionis, vt turba ruunt, Saxa vocant, Itali medijs, quæ in fluctibus aras, Hoc modo perturbatam constru ctionem vocant hyperbaton. Sed has figuras prætermittā. Sunt enim a gram maticis discendæ. Aliæ tantū in Rhetorica traduntur, tametsi & ipse ad gram maticos pertineant, vt Repeticio, Hæc multas species habet & varia nomina, quia alias repeticio fit initio alias in fi ne. Nos erimus contenti nomine geneꝝ ris in omnibus speciebus, Constat Ver rem rempublicam venalem habuisse, constat

RHETORICA

constat, Vni vni odijsq; viro. Utuntur
autem repeticione non temere vbiq;
Sed cum aliquid vehementius vrgent
& cupiunt efficere insignius, quod quis
dem varijs de causis accidit.

Vicina est repeticioni Copulatio,
vt ad illum diem Memmius erat, Mem
mius, In hac figura posterius est descrip
tio prioris, Nam in priore tantum per
sona, in posteriore qualitas significatur,
vt in hoc tumultu consul erat consul, id
est, erat fortis & constans qualem decet
esse consulem, Græci vocant *πλοκη*.

Traductio repetit eandem vocem
alio casu, Qui nihil habet in vita iucun
dus vita, is cum virtute non potest vi
tam colere, Apud Ciceronem pro Mu
rena, Sit deniq; in ciuitate ea prima res,
ppter quã ciuitas est omniũ princeps,
Magnum habet vsum in enthymema
tis, ex quorum natura oritur. Propter
virtutem nobilitas in laude est, igitur
virtus

PHILIPPI MEL.

virtus magis laudari meretur q̄ nobilitas. Cicero in ora. Cum gratiæ causa nihil facias, tamē oīa grata sunt. Est autem *ταυτολογία* cum eadem vox odiose sine singulari emphasi iteratur.

Articulus cum multa sine coniunctione coherent, vt veni, vidi, vici, Ferte citi flammæ, date tela, impellite remos. Est & exemplum apud Paulū ad Rom. 1. Cicero aliquādo dissolutum vocat, Græci nomināt *ἀσυνδέτορ* & *διαλυτορ*.

πολυσυνδέτορ dicitur contrarium schema, vbi oratio multis coniunctionibus coheret, vt Adamaſq; Thoasq;.

Similiter cadens in nominibus dicitur, cum simili sono casuum desinunt cōmata aut cola, vt Cēsar Carolus, nulli superiorum imperatorum, secundus est vilo in genere virtutis, plerosq; autē vincit, magnitudine fœlicitatis, nec deest illi laus summa bonitatis, Græci vocant *ὁμοιοπτωτορ*.

Similiter

RHETORICA

Similiter desinens, dicitur in verbis aut alijs vocibus, cum simili sono desinunt cōmata, aut cola, vt audacter facere, contumeliose dicere, Græci vocant *ομοιοτέλευτον.*

Hypallage est, quoties oratio ordine rerum conuerso effertur, Poetis familiarior, vt apud Virgiliū, Dare classibus austros, & apud Ciceronem, Non vidimus in vrbe gladium vagina vacuum.

Agnominatio, cum similitudine literarum deflectimus vocem in cōtrarium, vt inceptio est amentium non amantium, Magistratus est illi oneripotius quam honori, Græci vocant *ωαρονομασιαν.*

Vicina est huic *ἐναντικλασις*, cum idem verbum non nihil mutatum aut mutata significatione repetitur, vt amari iucundum est, si curetur ne quid insit amari, Fit & in talibus, Oppugnari pecunia potest bonus vir, expugnari non potest

PHILIPPI MEL.

non potest, Cuiusmodi sunt ex oratore
arator, ex theologo mataeologus.

Σκλειψις cum deest aliquis casus,
vt ego ne illam ? quæ me, quæ non,
Pleraq; istiusmodi imperfecta membra
græci vocant ἀναταπόδοτα, hoc est nō
reddita, vt in Galatis, Ne libertatem in
occasionem carni, deest enim, detis.

Est & cognata Reticentia, quam
vocant ἀποσιωπησις cum propter affe-
ctum aliqua sententiæ pars præciditur,
aut sermo interrumpit, vt Virg. Quos
ego, sed præstat motos componere flu-
ctus.

SECUNDVS ORDO FIGVRARVM.

INTERrogatio notior figura est, quã
vt opus sit eam prolixè describere,
Virgilius. Quis nouus hic nostris suc-
cessit sedibus hospes ? Hic per se quisq;
obseruabit

RHETORICA

obseruabit, quam multiplicem vim in
standi, indignationis & similibus affe-
ctuum habeat interrogatio.

Subiectio, cum ipsi respondemus
nostrae interrogationi, Quid igitur, pec-
cabimus, quia non sumus sub lege? nō,
Subiectio αὐθροσφοραῖα continet, de qua
infra dicemus.

Exclamatio, quale illud est, O tem-
pora, o mores. Hei mihi qualis erat
quantum mutatus ab illo. Huc pertinet
imprecationes, Item obtestationes, Per
ego has lachrymas dextramq; tuam te,
Item, ominationes, vt Virg. Turno tem-
pus erit magnō cum optauerit emptū,
Intactum pallanta.

Dubitatio, Græci vocant ἀπορία
cum dubitare & nescire nos aliquid sig-
nificamus. Exemplum est in exordio
apud Ciceronē de perfecto oratore.

Cognatum est παραδοξον seu inopi-
natum, vt nunq; credidi fore iudices, vt
reō Scauro, ne quid in eius iudicio gra-
tia valeret,

PHILIPPI MEL.

cia valeret. Ac formæ multæ sunt huius generis. Est enim admiratio, vt miror, quomodo tibi in suspicionē venerim, Item ἀδυνατομ, quo sæpissime in omni sermone vtimur. Non possim verbis consequi, quantum literæ me tuæ deleæ & tauerint. Poetæ abundant exemplis, vt, Non mihi si linguæ centū sint oraq; centum, Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas &c.

Communicatio cum aduersarium ipsum consulimus, aut cum iudicibus de liberamus, vt, Cedo si vos eo loco essetis, quid faceretis aliud? Ita Demosthenes interrogat Aeschinē, interrogat & Iudices, quid faciendum fuerit cum Philippus transisset in Atticam cum exercitu, an fuerit vltro proijcienda libertas, & dedenda vrbs? Hic locus plurimum ad victoriam prodest. Extorquet enim quasi tacitam confessionem. Neq; alibi vehementius vrget Aeschinem, quā in ea parte orationis, Obijcit ei, q̄ tunc
d
cum

RHETORICA

eum dandum esset consilium reipublice
 non dissenserit, nunc postq̄ secus eue-
 nit, reprehendat. Id dicit esse non orato-
 ris, sed sycophantæ, non in tempore mo-
 nere, sed post factum consilia reprehen-
 dere. Est vicina huic figuræ & comme-
 moratio seu vera seu ficta tacitæ opi-
 nionis iudicium, vt apud Ciceronem
 pro Milone. Eius igitur mortis sedetis
 ultores, cuius vitam si putetis per vos
 restitui posse, nolitis &c. Est & vicina
 permissio cum quædam non explica-
 mus, sed æstimanda iudicibus relinqui-
 mus, aut etiam aduersarijs.

Præteritio παραληψις cum simula-
 mus nos aliquid relinquere aut omitte-
 re, quod maxime obijcimus, vt Non di-
 cam pro quantis beneficijs talem mihi
 gratiam reddideris.

Auersio, ἀποστροφὴ multiplex est &
 maximam vim habet, cum persona muta-
 tur in oratione veluti compellendi ali-
 cuius causa, vt Vos enim iam ego Al-
 bani

PHILIPPI MEL.

bani tumuli atq; luci. Virgil, Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella, Ne patriæ validas in viscera vertite vires.

Licentia παραρησία, cū apud eos quos vereri debebamus, quasi liberiorē personam induimus aut in commonefaciendo, aut in obiurgando, vt Cicero pro sexto Roscio queritur de licentia nobilitatis in Syllæ victoria. Iccirco ne ex perfecta nobilitas armis atq; ferro rem publicam recuperauit, vt ad libidinem suam liberti seruulicq; nobilium bona, fortunas vestras, nostrasq; vexare possent. Et in Verrem dicit de publica infamia iudiciorum. In hoc genere crebræ extant obiurgationes populi Atheniensis apud Demosthenem, vt ὄρατε γὰρ ὡς ἐκ τοῦ πρόσ χάρις δὲ κληροῦν ἐνίοις εἰς τὰ παρόντα, παραρησίου μοχθηρίας τὰ παρόντα, πράγματα. Necq; vero opus est multis exemplis, cum Concionatores horum temporum in templis sine modo vtantur hoc Schemate, Sed est quoddam

d ij genus

RHETORICA

genus cum quadam simulatione libertatis aut nostra, aut aliorum errata ita reprehendimus, vt figurate adulemur, quale illud est pro Ligario. M. Cicero apud te defendit alium in ea voluntate non fuisse, in qua seipsum confitetur fuisse. Item suscepto bello Cæsar, gesto etiam ex magna parte, nulla vi coactus iudicio meo, ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te. Hæc ideo commemorantur, vt clementia collatione errati exaggeretur. Varie vtuntur homines astuti, cum hac figura, tum alijs, eaq; varietas cū arte cõprehendi nõ possit, in quotidiana vitæ consuetudine obseruanda erit, quã tamen deprehendent facilius, si qui ab arte adiuuantur, vbi locus ostenditur, & vnus atq; alterius formæ exempla sunt. Sicut enim nulla arte gestus omnes corporis comprehendi possent, ita nec orationis gestus ac motus omnes numerari

PHILIPPI MEL:

numerari queunt.

TERTIVS ORDO

Figurarum.

IN Tertio ordine collocavimus eas figuras, quæ augment orationem, & reddunt locupletiolem. Sicut autem hoc Eloquentiæ summum opus est, alia amplificare, alia extenuare, Ita difficile est imperitis huius rei efficiendæ viam atq; rationem videre. Itaq; cum legunt disertorum orationes, mirantur vnde sumpserint vna de re tantam sententiarum ac verborum copiam. Figuræ supra traditæ etiam ab indoctis facile iudicari possunt, Sed amplificatio singulari requirit artē atq; vsum. Ad hanc rem scripti sunt vtilissimi libri de Copia Erasmi, quorum prior continet figuras, quibus verba variantur. Posterior continet figuras, quæ maiorem rerum copiam suppeditant. Idem nos in hoc

d iij tertio

RHETORICA

tertio figurarum ordine docebimus, quomodo crescat oratio partim verbis, partim etiam rebus aucta. Sed nos breviores erimus, quia omnibus in manu sunt Erasmi libelli, quorum quidem mentionem & ob hanc causam hoc loco fecimus, ut obiter admoneremus imperitos, qua in parte rhetorices præcipue usus sit illorum Erasmi præceptorum. Cum enim res inuentæ atq; dispositæ sunt, quæ negocij substantiam continent, postea videndum est, ubi pluribus verbis in vna re utendum sit, ut verbis tanquam pictæ & illuminatæ res fiant illustriores. Deinde ubi etiam profuit plus addere rerum. Horum alterum docet Erasmus efficere priore libello, alterum posteriore.

Obseruet autem studiosus lector figuras omnes, præsertim has quæ augeant orationem ex locis dialecticis oriari. Ad quos si quis prudenter sciet eas referre

PHILIPPI MEL.

referre, pleraq; in causis subtiliter & acute iudicare & definitas negocij res giones videre poterit. Nam ijdem loci cum confirmandi aut confutandi causa adhibentur, argumenta sunt, ac nerui, vt vocant. Cum adhibentur illuminandi causa, dicuntur ornamenta. Ac pleraq; non tantum ad pugnae speciem comparata sunt, sed argumentis pondus addunt.

Est autem haec prima & praecipua augendi ratio, transferre *ὑποθεσις* ad *θεσις*, hoc est, transferre causam ad locum cum comunem, qua de re saepe praecipit Cic. & nos supra diximus. Quomodo autem hoc fieri conueniat, in exemplis facilius, quam in praecipis cerni potest, si tamen admonitus lector sciet se debere considerare, q; res ad locum comunem referatur. Variè enim intertextuntur causis loci communes, alias fit hoc aperte & prolixè, alias fit breuiter & dissimulanter. Estq; mediocris cuiusdam

RHETORICA

dam tum vsus, tum prudentiæ videre
 quid deceat, & vbi recipiat oratio locos
 communes. Si de bello Turcico dicen-
 dum sit, duo sunt præcipui loci cõmu-
 nes, in certis partibus aperte tractandi
 cæterum ita spargendi sunt in totam
 orationem, vt ad eos alludere dicentem
 intelligi possit, Sunt autem hi loci. Pri-
 or est, pium ac necessarium officium es-
 se Christiani Principis bello defenden-
 re suos, ac tueri ciuilem statum, religio-
 nis ac leges. Alter est de immanitate
 gentis Turcicæ, quanta sit in illa barba-
 rie impietas aduersus Deum, quanta
 crudelitas atq; immanitas aduersus ho-
 mines. Ex his quasi fontibus non orna-
 menta tantum, sed etiam probationes
 sumuntur. Nam locus communis con-
 tinet maiorem in principali syllogismo
 causæ. Itaq; in ea parte orationis quæ
 maiorem exponit, aperte tractandus atq;
 ornandus est locus communis. Id fecit
 Cicero cum sæpe alias, tum pro Mi-
 lone,

PHILIPPI MEL.

lone, vbi exaggerat vim legis naturæ,
 q̄ liceat vim vi repellere. Nam ex illa
 lege sumitur maior in probatione. Iso-
 crates bonam partem operis consumit
 in locis cōmunibus. Sed hoc illum ma-
 gis decuit, quia nō nihil a veritate actio-
 num recedunt Panegyrici. In foro ac
 negocijs verecundior esse debet orna-
 tus. Non raro tamen Demosthenes, etsi
 nemo verecundius dixit, integros lo-
 cos communes tractat, vt cum hanc ma-
 iorem sui syllogismi exponit probatur
 rus se honeste cōsuluisse. Semper Athe-
 nienses seruitutem non solum a se, sed
 etiam a tota Græcia quamlibet magno
 cum periculo depulisse. In hac sententia
 diu commoratur, eamq; cum exemplis
 tum alijs figuris amplificat. Narrat
 Cyrillum, cum Xerxes bellum Græciæ
 intulisset, vtilia quidem, sed indigna
 Atheniensium gloria suadentem, adeo
 non pmouisse Athenienses, vt non solū
 ipsum ciues, sed etiā vxorē eius mulie-

RHETORICA

res lapidib⁹ obruerint. Et addit causam
 facti οὐ γὰρ ἐζητοῦν οἱ τότε ἀθηναῖοι οὐτε
 ζητορα, οὐτὶ στρατηγὸν δὲ ὅτου δουλεύσουσιν
 εὐτυχῶς, ἀλλ' οὐδ' ἐζήρῃ ἡξίουρ εἰ μὴ μετα
 ἐλευθερίας αὐτοῖς ἐξέσαι τοῦτο ποιῆν, ἠγάθο
 δ' αὐτῶν ἴκασθ' οὐχὶ τῷ πατρὶ Ἐ τῆ μὴ
 τρι μόνον γεγενηθῆαι, ἀλλὰ Ἐ τῆ πατρίδι.
 Hæc omnia nascuntur ex collatione
 utilitatis & honestatis, & ex officijs boni
 ni ciuis, & vt Dialectice loquamur ex
 causis finalibus, q̄ homines ad honestas
 tem procreati sint, nō ad turpitudinem,
 q̄ ciues libertatem tueri deceat, quia in
 seruitute non possint sine turpitudine
 viuere, cum seruitus non regatur iure
 ac legibus, sed ex libidine illorum qui
 multa iniusta imperant. Apud Lium
 Annibal petit & Scipione pacem, argu
 mentū sumit ex loco cōmuni, de fortis
 næ incōstantia, q̄ maxime fallere solet,
 si inīcio nīmium blanda fuerit. Et hunc
 locum spargit in totam orationē. Nam
 in alijs partibus orationis, vbi non tra
 ctatur

PHILIPPI MEL.

Etatur aperte locus communis, tamen obiter admonendus est auditor, vt animus suum eo referat, & vtendum verbis quibusdam in loco communi natis. Omnis enim ratio persuadendi ac mouendorum animorum sumitur ex illis locis, qui continent virtutis officia, & vitæ casus. In Epiphonematis vero & Epilogis repetuntur loci cōmunes magis aperte. Vt apud L. Aemylium Cos. A veritate laborare nimis sæpe ius aiunt, extinguuntur nunquam, gloriam qui spreuerit, veram habebit, sine timidum pro cauto, tardum pro considerato, imbellem pro perito belli vocent. Malo te sapiens hostis metuat, quam stulti ciues laudent. Incidunt autem & subinde propter varietatem circumstantiarum multi loci communes, in eandem rem, quos non videre, non animaduertere in agendo flagitium est, vt quamuis nos duos de Turcico bello locos posuerimus, tamen
aliter

RHETORICA

aliter agenda res erit apud Germanos
Principes, quam apud alias nationes.
Nam & si hoc est commune officium
omnium Regum ac Principum tueri
religiones ac disciplinam ciuilem, tamē
alijs satis est tueri regna patria. Sed Ger
mani cum habeant summum imperiū,
debent sentire commissam sibi esse tu
telam vniuersæ reipublicæ Christianæ.
Et sicut alijs Regibus autoritate ante
stat Imperator, ita publici consilij dux
atq; autor esse debet, & alios Reges ces
santes ad societatem tantæ rei exuscita
re. Hic vt vides, persona parit nouum
locum communem, quid Imperatori
conueniat, præter commune Regum
officium. Et addenda sunt $\pi\acute{\alpha}\theta\eta$, quale
hoc est ex consequentibus. Quam sint
Germani Principes rationem redditu
ri Christo, Cum in illo terribili iudicio,
coget eos causam neglecti officij dice
re, si non dent operam, vt impiam &
miseram seruitutem, tum a se, tum ab
exteris

PHILIPPI MBL.

exteris nacionibus depellant. Hęc prop-
 ter rerum magnitudinem facile pos-
 sunt augeri. Sed cum exempla ubiq; se
 offerant, nolumus esse longiores. Hęc
 vero eo recitauimus, vt adolescentes fa-
 cilius animaduertere similia in scriptis
 disertorum possent, & quandã huius
 rei efficiendæ rationem ex ipsis exem-
 plis discerent. Cicero in perfecto orato-
 re scribit has duas partes in oratione
 maxime actiuas esse, videlicet *θεσις* &
ἀντιθεσις, *θεσις* est, vt dixi, Locus commu-
 nis ex quo præcipua probatio oritur,
ἀντιθεσις etiam & ipsa ex loco communi su-
 mitur tamen magis in ea parte versatur,
 quæ dicitur minor in syllogismo, vt in
 nostro exemplo exaggeranda sunt ea
 quæ inflammant animos contra Tur-
 cas, videlicet, Turcicæ gentis impietas,
 atq; crudelitas, q̄ religionem delere co-
 nentur, q̄ crudelissimi sint in victoria,
 q̄ infantes a complexu matrum abstra-
 ctos mactare soleant, q̄ nulla ætatis aut
 sexus

RHETORICA

sexus discrimina obseruent, q̄ miseris
 puellas, pueros, mulieres abstrahant ad
 foedissimas libidines, q̄ postea miseris
 ma seruitus perpetienda sit his qui sub
 Turcis viuunt, vbi religio Christi dele-
 ta sit, vbi nullæ sint honestæ leges, vbi
 turpissima exempla quotidie versentur
 ob oculos, vbi liceat cuilibet gregario
 militi ad stuprum abripere optimi cuius
 q̄ vxorem ac liberos. Quanto satius est
 semel fortiter in acie mori, quam tali
 conditione viuere. Hæc omnia proprie
 ad minorem syllogismi pertinent. Est
 θεσις etiam, seu maior syllogismi suam
 habet ἀνέκδοτον & amplificationem. Sed
 quoniam minor est propria causæ &
 personarum, ἀνέκδοτος in hac parte domi-
 natur, quæ tamen & ipsa tum ex thesi,
 tum ex alijs locis quos persona parit,
 oritur,

Cum autem supra dixerim ex lo-
 cis Dialecticis ortas esse figuras senten-
 tiarum, Sunt enim ijdem docendi atq̄
 ornandi

PHILIPPI MEL.

ornandi loci, addemus titulos vt alio modo agnosci cognatio possit. Vt mur autem in hac comparatione locorum Dialecticorum, & figurarum elocutionis non nimis subtili ac supersticiosa ratione. Satis est enim ad eam rem adhibere mediocrem quandam prudentiam, & aliqua ex parte cognationem videre, vt fontes ornamentorum & negociorum regiones animaduerti queant. Nimia subtilitas in artibus remoratur discipulorum studia, ac ne iudicari quidem a puericia potest.

EX DEFINITIONE.

Primum amplificamus aut extenuamus singulis verbis. Amplificamus per Auxesim, cum verbo utimur, quod rei magnitudinem superare videtur, vt pro conuiciari, debacchari, pro errato scelus. In hac re tropi dominantur, quia enim pingunt res per similitudines, illa simulachra

RHETORICA

simulachra incurrentia in oculos efficiunt res conspectiores, ut cum pro stolido asinum dicimus. Et Virgilius. Inuadunt urbem somno vinoque sepultam. Plenius est enim, quam si dixisset, somno & vino oppressam. At Hyperbole dicitur, cum res iusto altius attollit, ut It clamor cœlo.

Extenuamus per *ταπνωσις* seu *μειωσις*, id est, diminutionem, ut cum dicimus perstringere pro vulnerare, pro seueritate iracundiam, pro scelere erratum. Oportet enim nosse oratorem pondera verborum ac videre quid in singulis locis deceat. Pericles dicitur in concionem ascensurus, optare solitus, ne quod ei verbum in mentem veniret, quo populus offendi posset. Ita & nos diligenter expendere conuenit, quæ verba in qualibet causa prosint, quæ noceant.

Interpretatio Græce *συνωμολογία*. Fas
buis

PHILIPPI MEL.

bius vocat congeriem verborum, cum multa verba pene Synonyma cōiungimus, vt Turci crudelissime trucidant & mactant infantes. Hic non accedit plus rerum, tantum crescit numerus verborum. Poterat eadem significatione dici, Turci crudeliter occidunt infantes.

Liuius. Tempus est, opulenta vos ac dicitia stipendia facere, & magna operæ precia mereri. Fit enim & pluribus verbis Synonymia, cū oratio exponitur oratione, vt pro Archia. Si quibus regionibus vitæ spacium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas, nec tantis se laboribus frangeret, neq; tot curis, vigilijsq; angere retur, nec toties de vita ipsa dimicaret. Hic eadem sententia subinde alijs verbis effertur. Decet autem in posterioribus verbis ἔμφασις esse maiorem.

Explicio vicina est Synonymiæ, quæ eandem sententiam commutatis
e verbis

RHETORICA

verbis explicat, sed aliquanto longius accersit interpretaciones, videlicet non solum a verbis vicinis, sed a rebus cognatis, quæ quasi ratiocinatione idem efficiunt, vt apud Lucanum.

Bella per Aemathios plus quam ciuilia campos.

Initium simplex est, cætera a genere delicti ab hypotyposi aciei, pugnae atq; armorum sumuntur.

Iusq; datum sceleri canimus, populus
lucisq; potentem, In sua victrici conuersum
viscera dextra, Cognatasq; acies &
rupto foedere regni, Certatū, totis concussis
viribus orbis, In commune nefas,
infestisq; obuia signis, Signa pares aquilas,
& pila minantia pilis. Et Ouidius multis
versibus hanc vnā sententiam subinde repetit.
Vulgus anteponit vtilitatem honestati,
affirmatiue ait. Cura quid expediat prior est,
quam quid sit honestum.

Et cum

PHILIPPI MEL.

Et cum fortuna statq; caditq; fides,
Deinde negatiue.

Nec facile inuenies multis e milibus
vnum,

Virtutem precium qui putet esse sui,
Ipse decor recti, facti si premia desint,
Nō mouet & gratis pœnitet eē pbū.
Nil nisi quod prodest carum est, en de
trahe menti

Spem fructū auidæ, nemo petēderit.
At reditus iam quisq; suos amat & sibi
quid sit.

Vtile sollicitis computat articulis,

Vtinur hac figura vbi prodest com
morari in aliqua re, ac diu detinere au
ditorem, in eius rei cogitatione, ut aut
doceatur, aut moueatur. Quancq; non
hoc tantum loco vtendum erit, Sed ad
dendæ etiam ex alijs locis amplificatio
nes. Sicut autem in picturis alia exci
tanda sunt, alia occultanda, & quasi
procul ostendenda, ita in oratione sin
gularis prudentia est videre, quid de
e ij beat

RHETORICA

beat eminerere, quid conducatur tegere &
 breuiter in transcurso indicare. Aeschines
 hanc sententiam, Is qui suos non
 amat, non potest amare rempublicam, alius
 quoties repetit, paulum admodum mi-
 tatis verbis. ὁ ὤμισότεκνον καὶ πατὴρ
 πονηρὸς οὐκ ἄνποτε γένοιτο δημαγωγὸς
 χρησός, οὐδέ ὅτα φίλτατα καὶ δικότατα
 σώματα μὴ εὐργωμ, οὐδέποτε ὑμᾶς περι-
 πλοῦν ποιήσεται ἢ τοὺς ἀλλοτρίους, οὐδέ
 γε ὁ ἰδία πονηρὸς, οὐκ ἄνποτε γένοιτο δη-
 μοσία χρησός, οὐδέ οἱ εἰς οἴκοι φαῦλος,
 οὐδέ ποτ' ἢ ἐν μακεδονία κατὰ τὴν πρῆσ-
 θάρ καλὸς καγαθός, οὐ ἢ τὸν τρόπον, ἀλλὰ
 τὸν τόπον μετέλλαξε.

Definitio prorsus hic significat
 idem quod dialecticis. Vt enim in pro-
 bando plurima ac firmissima argumen-
 ta ex definitionibus, ita in ornando sae-
 pe aperte ponitur definitio, ut Demo-
 sthenes legem definit contra Aristogis-
 tonem, Aeschines definit bonum ciuem
 versantem

PHILIPPI MEL.

versantem in republica. Cicero in lege Agraria definit popularem consulem, pro lege Manilia definit imperatorem, pro Sextio definit optimates. Et multæ sunt breues definitiones in ornamentis, in quibus virtutes a vicinis vicijis discernuntur, vt fortitudo est quæ cū honesta ratione suscipit periculum. Non est fortitudo, sed temeritas, sine honesta ratione periculū adire. In Pisonem interpretatur furias, Nolite enim putare P. C. vt in scena videtis, homines consceleratos impulsu deorum, terri furiarum tedis ardentibus. Sua quæq; fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia de sanitate ac mente deturbat. Hæ sunt impiorum furia, hæ flammæ, hæ faces. Pro Caelio. Aliud est male dicere, aliud accusare &c. Est & hoc ex definitione sumptum. Magistratus Diij appellantur, Nam Dei appellatio est definitio quædam magistratus. Magistraturæ autem ex officijis diuinis. Mas

e iij gistratus

RHETORICA

stratus debent res diuinas in terris, scilicet leges & religiones tueri.

EX DIVISIONE.

Distributio Græce *μερισμος* cum totum in partes aut membra partitur, vt Tota res publica periclitatur. Principum autoritas, labefactatur. Optimatum consilia repudiantur. Plebs non patitur se iure ac legibus regi. Sine scientia literarum non possunt teneri res publicæ. Non enim possunt tradi religiones, retineri leges & civilis disciplina sine literis. Facile est infinita huius formæ exempla reperire. Cicero, hæc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium & solatium præbent. Perstim gratia, partim pecunia corrupti sunt.

Congeries quando plures species coacervantur.

PHILIPPI MEL.

coaceruantur, vt apud Salustium de Catilina, Animus audax, subdolos, varius, cuiuslibet rei simulator ac dissimulatus, alieni appetens. Est & Roma, i. ple nos omni iniusticia, malicia, dolis, &c. Plenæ sunt enim sacrae literę ornamentorum omnis generis. Græci vocant *συνάρθρωσιμον*, quam nos congeriem appellamus.

Incrementum est cum non eiusdem significationis verba coniungimus, sed per gradus ab infimis ad summa imus, vt percussit, fauciauit, occidit. Scipio apud Lium, fudi, fugauit, Hispania expuli. Hoc Schema imitatur ordinẽ causarum & effectuum. Neq; fit tantum in singulis verbis, sed etiã pluribus membris, vt apud Ciceronem, Facinus est vincire ciuem Romanum, scelus verberare, parricidium necare, Sacrilegiũ est diripere ac dissipare bona Ecclesiarum, Parricidium est fame necare miser

RHETORICA

ros pastores quibus ex illis bonis virtus debebatur.

EX CAUSIS.

ἄιτιολογία est cum causam recitamus, ut siquid est in me ingenij Iudices, iure repetit Archias fructum meorum studiorum. Sequitur ratio, quia Archias fuit mihi autor suscipiendi haec studia. Huc pertinet & δικαιολογία, cum aliquam officij rationem exponimus, aut excusationem quod videlicet iure, quod honeste faciamus, ut quanquam est amicus, tamen decet amicitiae veritatem anteferre. Talia sunt & ornamenta quae ex cuiusque officio sumuntur, quo genere plurimum utimur, ut Episcopi est sanare & explicare dubitantes conscientias, non armis Ecclesias dissipare.

Affine est ἀνάγκαιον, cum allegatur necessitas, quae, ut constat, singulari rem

PHILIPPI MEL.

rem vim in deliberationibus habet, vt in concione Annibalís libro primo secundí belli Punici, Illis timidís & ignauiis esse licet qui receptum habent, vobis necesse est fortibus viris esse, quibus ad effugium nihil est reliquũ. Cum impossibile sit republicas retineri sine literarum scientia, necesse est magistratus, studia literarum excitare atq; conseruare.

Translatio μεταστροφή, vocatur cũ alicuius rei causa confertur in locum digniorem, aut magis profuturum dicenti, vt Cicero pro Marcello hortatur Cæsarem, vt tueatur vitam, non tantum sua causa, sed reipublicæ causa, quia maxime expediat reipublice ipsum viuere. Tale est hoc quo nos sæpe vtimur, Hæc studia literarum non tantum ad priuatam vtilitatem pertinent, sed ad rem publicam. Nam hæc tractatio literarum togata quædam milicia est. Sicut enim foris defensio reipublicæ armatis exerci-

RHETORICA

citibus commissa est, ita domi custodia
 reipublicæ literatis mandata est, q̄ reli-
 giones docent, & exercent iudicia, quib-
 us rebus pax domi continetur. Trans-
 latio est apud Lium, vbi Scipio cau-
 sam seditionis a multitudine in paucos
 confert. Multitudo omnis sicut natura
 maris per se immobilis est, vt venti &
 auræ cient, ita aut tranquillum aut pro-
 cellæ in vobis sunt, & causa atq; origo
 omnis furoris penes autores est. Vos
 contagione insanistis. Transfert & De-
 mosthenes euentum belli in fortunam,
 & quemadmodum gubernatori, qui
 summo consilio nauim regens, vi tem-
 pestatis superatus sit, naufragium impu-
 tari non debet, ita sibi euentum belli
 negat imputandum, qui summo consi-
 lio, summaq; fide rempublicam admi-
 nistraverit. Est & apud Paulum trans-
 latio Cap. vii. ad Roma. Cum dictum
 esset lege augeri peccatum, Postea con-
 fertur causa in naturam peccatricem, nō
 in legem

PHILIPPI MEL.

In legem, quia lex bona est.

Huc pertinet color. Non enim idem significat color quod Schema, ut vulgus putat. Sed color est species figura, Significat enim narrationem verisimiliter fictam, ut cum fingimus quid aliquis opinetur, quid dixerit, quid fecerit. Cum causam alicuius facti nobis commodam fingimus. Sic fingit Cicero Clodium dixisse triduo periturum Milonem, cum ipse ad Atticum scribat triduo periturum Clodium. Poetae pleni sunt huiusmodi narrationibus, quia res fictas describunt. Sumuntur autem colores ex circumstantiis, ex causis, ex signis consequentibus aut praecedentibus. Ouidius sumpsit ex consequentibus, cum ait, Arma viri fortis medios mittantur in hostes, Inde iubete peti, q. d. hoc erit signum vter dignior sit, vter virtute praestet.

Et huc pertinet calumniā, qua
recte

RHETORICA

recte dicta ac facta deprauantur, de qua
tametsi præcepta extant in Sophisticis
syllogismis Aristotelis, tamen hæc tem-
pora habent artificium multo callidius
us, quod multis opes ac dignitatem pa-
rit. Tota res ex loco causarum & signor-
um interpretatione, & exemplis var-
se detortis ducitur. Nam in recte fa-
ctis malas causas, hoc est, praua consi-
lia querunt, insidiosè aucupantur signa
quæ varie exponi possunt, vt Pharisæi
interpretabantur Christum affectare
regnum, quia paciebatur multitudinẽ
ad se confluere, discendi causa. Item
mores transferebant ad vicina vicia,
quia Christus comuni more viuebat,
accusabant eum intemperatiæ. Ad hæc
adhibenda est diligentia, vt benefactis
dissimulatis aut extenuatis, errata exag-
gerentur in immensum. Sicut vulgus
solet de Magistratibus iudicare, quod
ingentia beneficia non videt, videlicet
q̃ pacem conseruant, atq̃ ocium sup-
peditant

PHILIPPI MEL.

peditant ad educationem atq; institutionem sobolis, ad res domesticas retinendas, augendas, atq; ornandas. Interim si qua leuia errata inciderint de Magistratuum negligentia, tragice cōquerruntur. Sed in tanta improbitate hominum infinita exempla suppeditat vsus vitæ.

Gradatio κλίμαξ cum per gradus itur ab alijs ad alia, ita vt semper proximum verbū repetatur, vt, Secundæ res pariunt negligentiam, negligentia temeritatem, temeritas euertit homines. Apud Paulum est. Tribulatio patientiã affert, patientia probationem, probatio spem. Diximus autem in Dialecticis hoc modo connecti causas & effectus, genera & species.

EX CONTRARIIS.

Contentio ἀντιθεσις cum per contraria amplificamus, seu declaramus

RHETORICA

mus aliquid. Nam collatio contrariorū magnam vim habet ad illustrandum. Fit autem singulis verbis, vt non est vera, sed falsa gloria, vulgo placere. Aut integris orationibus, vt Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes. Pellitur e medio sapiētia, vi geritur res. Donec eris foelix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila solus eris. Si secundum carnem vixeritis moriemini. Si spiritu facta carnis mortificabitis, viuetis. Varie conferuntur contraria, sed nos vno titulo Antithesis plerasq; alias species comprehendimus. Nam illa nimis exiliter concisa specierum particio, obscura est.

Commutatio ἀντιμεταβολή seu μεταθεσις fit contrarijs transpositis, vt inimicis te placabilem, amicis inexorabilem praebes. Labor est etiam ipsa voluptas. Esse oportet vt viuas, non viues re vt edas. Si Euangelium approbat cibus
uiles

PHILIPPI MEL.

uiles mores, consequitur, vt hi, qui ciuile
les mores improbant, Euangelij autori-
tem grauiter ledant.

Inuersio, cum ostendimus pro no-
bis facere argumentum quod contra
nos detorquetur, vt Sepeliisti, Igitur
occidisti. Potest euersti, Imo si occidisse
sem, non sepelissetem. Nam qui in via
publica apud cadauer comoratur dum
sepeliat, vbi credibile est homines in-
teruenturos esse, hunc non esse sibi ma-
le consciuum, ista animi securitas decla-
rat. De hoc genere supra dixi, contra-
rias interpretaciones ex causis & sig-
nis sumi.

Cōmunicatio *συνοικέωσις* cum idem
contrarijs tribuitur, vt pariter in impe-
rio nimia seueritas, & nimia lenitas,
crudelitas est, quia nimia lenitas alit au-
daciā improborum, & licentiā seui-
endi in bonos concedit.

Correctio *ἐπανορθωσις* tollit quod
dictum

RHETORICA

dictum est supponens aliud magis idoneum, ut pro Milone, quas ille leges, si modo leges nominandæ sunt, ac non faces urbis & pestes reipublicæ.

Reiectio ἀποδιώξις cum aliquid reiicimus tanquam indignum, aut intempestivum, ut quid attinet hac de re dicere, cum ad presentem causam nihil faciat. Utimur ἀποδιώξει, si quando graue aliquid quod argumentum eludimus, quod agitatum redderet causam suspectam. Incurrunt enim & in bonas causas interdum loci duriores, quos non prodest agitare.

Occupatio προκατάληψις est cum respondemus tacitæ obiectioni, ut vulgus dici solet, hoc est, cum ipsi animaduertentes quid obsit nobis, prius id diluimus, quam obijci possit. Necessaria figura est & singularem prudentiam requirit. Videndum est enim quæ sint hominum tacita iudicia, quo propense deant

PHILIPPI MEL.

deant animi, quid offendat, quid probetur. Utimur igitur occupatione cum emendamus aliquod dictum, aut mitigamus vel recte vel palam, Et locum habet in tota oratione, sed in exordijs sæpius utimur, ut pro Archia. Ac ne quis a nobis hoc ita dici miretur, quod alia quædam in hoc facultas sit ingenij &c. Reddit enim rationem quare dixerit se a Poeta adiutum esse, cum Poetica longissime distet a forensi oratione.

Concessio, cum quædam largimur aduersario, ut reliqua magis exaggerari possint, ut, Esto vera sint dogmata quæ doces, at quomodo hoc excusari potest, quod mutatis ritibus Ecclesiæ tanti Schismatis autor extitisti? Plus est aut in Schismate mali, quam boni in illis dogmatibus. Hic ostendendum erit defensori, quod illa dogmata necessaria sint Ecclesiæ, & causa Schismatis transferenda in hos, qui iniuste damnant.

f Græci

RHETORICA

Græci vocant παραμολογίαν, prope modum confessionem,

παραδιασολή cum ita aliquid conceditur, vt vicinum quiddam detrahi possit, vt veritas laborare potest, opprimi non potest. Fabius contator est, negligens non est.

Formæ respondendi sunt cum aut simpliciter respondetur ad interrogacionem, aut tollitur questio opposito argumento firmiore, vt difficilis labor est excendi styli. Sed habet plurimas ac maximas utilitates. Habent aliquid incommodi præsentis ritus, sed plus habet incommodi mutacio, Græci vocant ἀνθυποφοράμ & ἀντισαγωγίμ.

EX SIMILIBVS.

Comparatio maximam vim habet in amplificando. Res enim omnes crescunt aut decrescunt per collationem. Huc pertinent loci Dialectici
Ex pari,

PHILIPPI MEL.

ex pari, ex maiore, ex minore exempla,
Apologi, parabolæ, εἰκόνες, vt cum lupum dicunt pro malo doctore. Vbiq̃ sunt obuia horum locorum exempla, & facile agnosci possunt. Ac loci ipsi in Dialectica satis tractantur, quare hic nihil opus eos prolixè explicare.

προσωποποιία cum persona fingitur, vt apud Virgilium Fama, aut cum rei inanimatæ sensum tribuimus, vt vos alibi tumuli.

Sermocinatio διαλόγισμος cum orationem personæ alicui tribuimus, vt Siquis fingat Maximilianum in oratione adhortari Carolum Imperatorem ad componenda Ecclesiæ dissidia.

A GENERE.

Sententiā γνώμη continens præceptum de moribus, aut dictum de alio quo vitæ casu, vt apud Ciceronem. Vultu saepe leditur pietas. Item, Posterior

RHETORICA

res cogitationes, sapientiores. Ducuntur a genere, scilicet a loco communi, a virtute, a fortuna, a prudentia & similibus. Admonuimus autem supra probationes ex talibus locis sumi. Nam maior in syllogismo, sapientissime est aliqua communis sententia. Itaque ornamenta hinc etiam sumi necesse est. Huc pertinent leges, prouerbia & dicta clarorum virorum quae vocant *κρίσεις*, quale est dictum Catonis, Radices virtutum amaras esse, fructus dulces.

Epiphonema, est amplificatio honestatis, seu dignitatis, utilitatis, facultatis, difficultatis, in fine addita ad augmentandam admirationem. Interdum etiam causam facti continet, Magnam omnino vim habet. Admonet enim vel quid agatur, vel quanta res agatur, quia transfert eam ad locum communem, quo cum collata praesens causa fit splendidior. Nonnulli breuiter dicentes fere omitunt

PHILIPPI MEL.

tunt Epiphonemata, hi non intelligunt, quam infirma sit oratio, detracto hoc ornamento. Fiūt autem Epiphonemata per particulas comparatiuas & demonstratiuas, vt, Hoc est vere regem esse, cōsulere vtilitatibus populi. Adeo nihil est satis tutum aduersus calumnias. Adeo a teneris consuescere multum est. Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Quis non in tali aula cupiat viuere, quæ verius Academia, quam aula dici possit. Et per exclamations, vnde nomen videntur initio accepisse, vt pro Ligario. O clementiam admirabilem, atq; omnium laude, prædicatione, literis, monumentisq; decorandam. Et huiusmodi multa reperies apud Ciceronem, vt, O rem non modo visu foedam &c.

Noema differt ab Epiphonemate, Etsi enim est allusio ad sententiam aut locum communem, tamen non effert sententiam generaliter, Sed verba sunt

RHETORICA

mit ex loco cominuni, quæ ad præsentem causam accommodat, vt recte ad locum communem alludere intelligatur, vt Bene collocaui beneficium, cum in virum optimum, cum in hominem gratum contuli. Fortisq; viri tulit arma disertus. Insunt latencia quædam Enthymemata. Et profecto danda est opera, vt oratio abundet huiusmodi verbis sententia tinctis, vt Fabius ait,

EX CIRCUNSTANTIIS & signis.

Hinc vero plurimæ oriuntur amplificationes ex descriptionibus, locorum, temporum, personarum, habitus corporis, & gestuum. Et alia sunt signa præcedentia, alia consequentia &c. Talis est ex signo mira extenuatio apud Liuium, vbi Annibal ait Scipionem adeo non nosse exercitum suum, vt si vtriusq; exercitui signa, detrahantur, dubitaturus

PHILIPPI MEL.

dubitaturus sit, vtrius Imperator sit. Nō
nosse exercitum, signum est imperiti
Ducis.

Ex circumstantiis oritur ὑποτύπωσις
vbi res ita narratur, vt videatur quasi
oculis subiecta. Id fit, cum diligenter
persequimur circūstantias. Cicero pro
Milone. Si videretis hæc picta &c. Pin-
git enim Milonem in Rheda penula-
tum, cum vxore & paruis liberis, Clo-
dium vero armatū, sedentem in equo,
pugnantem ex loco superiore &c.

Ex circumstantiis oriuntur & παρ-
ενομοίαι, vt exclamations, depreca-
tiones, vota, ominations, de quibus in
libellis de Copia præcepta extant, quā
ob causam nos breuiores sumus. Et de
affectibus supra diximus.

Est & figura ad ordinem oratio-
nis necessaria, quæ nominatur transi-
tio, Cum monemus quid dictum sit, &
quid restet. Hactenus dixi quantum

RHETORICA

insit turpitudinis in ebrietate. Nunc exponam quantū noceat valetudini. Breuiter redigit in memoriam & quid supra dictum sit, & proponit quid in reliqua oratione expectandum sit.

Est & *παρέμβασις*, breuis interpositio, declarandi causa inserta, quam non ignorant Grāmatici, vt, Tam venus ocia amat, finem qui quæris amori (Cedit amor rebus) res age, tutus eris.

DE IMITACIONE.

IN ipso vestibulo huius operis adinuēta esse, non vt eloquentes efficerent, Sed vt viam ac rationem ostenderent adolescentibus iudicandi de disertorum orationibus. Nam imitatio, si natura non repugnet, sicut aliarum rerum artifices, ita & eloquentes efficit. Cognitis igitur præceptis proponat sibi quisq; disertorum exempla, in quæ toto animo, totaq; mente intueatur,

PHILIPPI MEL.

intueatur, ut ea effingat, atque exprimat.
Siquis est enim qui iudicat imitationem,
cum in alijs artibus maximam vim ha-
beat, in vna eloquentia inutilem esse,
huius error non solum grauisimis do-
ctorum testimonijs, sed plane sensu com-
muni reuellitur. Nam quod quaedam inter
dilectos controuersiae sunt de imitatio-
ne, disputatio est, non utrum imitatio ne-
cessaria sit, Sed de partibus artis dissen-
ciunt, quarum videlicet partium imita-
tio necessaria sit. Ego itaque ut ostendam
adolescentibus quomodo instituere ani-
mum ad imitandos bonos autores de-
beant, breuiter exponam meam, de to-
ta re, sententiam, quam spero studiosis
iuuenibus non inutilem futuram esse.
Saepe autem diximus eloquentiam re-
bus ac verbis contineri, rerum autem
inventionem ac dispositionem esse, elo-
cutionem ad verba pertinere. Quare
in inicio sciendum est generalem quandam
imitationem rerum esse, quam ideo sic
f v vocamus.

RHETORICA

vocamus, quia bonos omnes in inuen-
 tione ac dispositione rerum imitari li-
 cet. Obseruabit enim diligens lector
 quibus ex locis boni autores ducant ex
 ordia, vnde sumant amplificationes,
 quomodo tractent locos communes, &
 affectus, quomodo concilient animos,
 quomodo perturbent, quam tempesti-
 ue ac parce aspergant sententias, quam
 diligenter conseruent decorum, quan-
 to consilio disponant partes in causis,
 Vbi preparent auditorem, vbi narrent,
 vbi disputent, vbi refutent aduersari-
 um, quomodo in Epilogis addant mo-
 tus & affectus orationi. Itaque & si vnus
 Cicero maxime excellit etiam in his
 virtutibus, tamen alij quoque non solum lati-
 ni, sed & Graeci exercere & acuerre stu-
 diosos possunt, si locos atque consilia
 eorum in inueniendo ac disponendo
 imitentur. Et interdum gloriosum erit
 res easdem ab illis sumptas, ad nostras
 causas apte transferre, Quemadmodum
 multa

PHILIPPI MEL

multa videmus Ciceronem ab Isocrate,
a Platone, & a Demosthene sumpsisse
Quanquã hoc magis præstandum est,
vt discamus similia exemplorum gige-
nere, sicut boni pictores non mutuan-
tur, sed imitantur formas ac gestus vi-
uorum corporum.

Est & generalis quædam imitatio
elocutionis, quod ad Grammaticum ser-
monem attinet, qui non solum latina
verba, Sed etiam Phrasin latinam requi-
rit. Cum enim hoc tempore tota nobis
Latina lingua ex libris discenda sit, fa-
cile iudicari potest in hac parte necessa-
riam esse imitationem, vt certum ser-
monis genus, quod vbiq; & omnibus
ætatibus intelligi possit nobis compa-
remus. Quis em̄ intelligit istos, qui ge-
nerunt nouum quoddam sermonis ge-
nus, quales sunt, Thomas, Scotus, & si-
miles. Certa igitur ætas autorum eli-
genda est, qui proprijsime & purissis-
me

RHETORICA

me locuti sunt. Ac fere fit, vt prudens
 tissime loquantur etiam, qui dicunt pur
 rissime. Quare ab his non tantum ser
 mo, sed interim res quoq; cognitione
 dignæ sumi queunt. Constat autem Ci
 ceronis ætate, eloquentiam Romanam
 perfectam fuisse. Proinde totum illud
 seculum nobis imitandum propona
 mus, videlicet Ciceronem, Cæsarem, &
 paulo superiorem his Terentium, & ali
 quanto inferiorem Liuium. Plauto eti
 am nihil facilius est. Legendus est &
 Salustius. Sed in his, cū antiqua & obso
 leta quædam verba extent, obseruan
 dum est, quid receperit Cicero, quem
 velut Aristarchum scriptorum omniū,
 nobis constituamus. Plinius rerum vo
 cabula nobis conseruauit, & si genus
 sermonis non probatur. Quintilianus
 videtur studium proprii sermonis ma
 ximum habuisse, nec dissimulat se con
 natum homines amantes iam corrupti
 sermonis, ad veterem proprietatem re
 uocare

PHILIPPI MEL.

uocare. Ab his igitur autoribus lingua nobis discenda est, cum his colloquendum. Neque tantum singula uerba a seculo illo mutuemur, sed Phrasin, hoc est, iuncta uerba, qualia sunt dare damnum, facere damnum, dare uerba, capio dolorem. Non enim dicimus, cepit me dolor, dare in casum rempublicam, Et hoc genus infinita. Neque enim quaelibet uoces coniungi solent. Consuetudo igitur Romana in uerbis iungendis imitanda est. Nam & Græca & latina lingua in uicio ita corruptæ uidentur, cum exteræ nationes una cum imperiis eas linguas acciperent, & uerbis quidem bonis uterentur. Neque enim alia audierant, sed in iungendo peccarent. Inusitatus enim uerborum concursus, non solum confragosam & obscuram orationem, sed prorsus nouam linguam parit. Itaque quod Cæsar dixit inusitatum uerbum non aliter atque scopulum fugiendum esse, idem de uerbis consuetudinem

RHETORICA

tudinem, iunctis præcipi iudice
mus. Idem & de Metaphoris sentien-
dum est, quarum nouitas & ambiciosa
est, & orationem reddit obscuram. Et
supra diximus, verecundum vsum hu-
ius generis esse debere. Nam oratio
magna ex parte proprio sermone con-
stare debet. Non igitur discedamus a
Ciceronis ætate, a qua si verba, Phrasin
& figuras sumemus, oratio erit plana
æquabilis, & perspicua, nihil habebit
ambiguum, aut ambiciose affectatum,
quod viciū non solum in oratione of-
fendit, sed etiam prodit ingenij vanita-
tem. Itaque de hac generali imitatione
Phrasin, recte iudicant nonnulli bonos
omnes imitandos esse. Nam sermonem
melius discimus, cum pluribus collo-
quentes, si tamen emendate loquantur.
Non enim numero inter bonos, aut il-
los ineptos antiquitatis amatores, qui
horribile quoddam sermonis genus ha-
bent, quod Ciceronis ætate prorsus ex-
oleuerat,

PHILIPPI MEL.

oleuerat, aut hos qui post Quintilianum tempora extiterunt, qui iudicio lapsi summam ingenij laudem crediderunt esse, nihil simpliciter ac proprie efferre, & figuras gignere quã maxime prodigiosas, quo genere delectati sunt Apuleius, Sidonius & alij multi. Iurisconsultis vero merito tribuitur laus proprii sermonis, quare etiam si propter rerum cognitionem non legerentur, tamen propter latinæ linguæ proprietatem legendi erant.

Sed præter hanc generalem imitationem inuentionis, dispositionis, verborum, Phrasis & figurarum, Specialis quædam est imitatio Ciceronianæ compositionis, de qua inter doctos quædam controuersia est. Vtrum operæ precium sit in ea imitanda elaborare. Est enim peculiaris quædam collocatio membrorum orationis apud Ciceronem, quæ non solum æquabiliorem reddit orationem, Sed plurimum etiam ad
perspic

RHETORICA

perspicuitatem conducere videtur. Atque ego ita statuo illam ipsam componendi rationem, ut ceteras artes, in inicio, propter necessitatem, aut certe insignem utilitatem desideratam atque animaduersam esse. Postea deprehensa via, secuta est utilitatem voluptas. Multa enim non ferenda vicia deprehenduntur in his qui incomposita dicunt. Primum coarcescunt sententias male coherentes & in his ipsis saepe Grammaticum vocum ordinem perturbant Hyperbatibus. Huius rei exemplum est videre in exordio Pliniana praefationis, cuius membra, in mea Paraphrasi partim exemi, partim ordine disposui, ut principalis sententia clarius conspicere atque intelligi posset. Apud Salustium in orationibus, extant grauisimae sententiae de causis maximarum mutationum publicarum, Et haec verbis efferuntur optimis. Et tamen oratio non satis dilucida est, Neque vero defuit homini perito, & versato in republica iudicium

PHILIPPI MEL.

diciū, aut Patrius sermo. Sed compositio deest, quare cum sententiæ quasi truncatæ atq; interruptæ recitentur, fit oratio subobscura. Deinde crebro accidit, vt hi qui dicunt incomposita relinquunt imperfecta & mutila argumenta. Alicubi antecedens reperias sine consequente, vt ar enim de lecticis appellationibus quæ sunt notæ omnibus. Hoc in Pliniana præfatione fit aliquoties, Nam ibi antecedens est. Quam plurimum interest, sortiatur aliquis iudicem an eligat, multumq; apparatus interest apud inuitatum hospitem & oblatum. Deinde relinquitur imperfectum argumentum, quare intelligi nisi ab attento lectore non potest. Erant enim addendæ conclusiones in hanc sententiã. Cum inuitatus hospes maiorem apparatus requirat, quam casu oblatum ego iure reprehendi queam, q; cum te ad hos libros legendos vltro inuitauim, nõ præstiti, vt tuo iudicio satisfacerent.

g

Sed

RHETORICA

Sed plus negocij fuerit alteram similitu-
 dinem absoluere. Quid: q̄ idem autor
 non solum argumenta relinquit imper-
 fecta, sed etiam in Grammatica con-
 structione quædam relinquit ἀνατὰ πρὸς
 δοτὰ, quod viciosissimum est. Sunt &
 alia incompositæ orationis incommo-
 da, Sed ego illa recitare volui, quæ ado-
 lescentes iudicare facile possent. Mul-
 tum igitur ad rerum perspicuitate mdi-
 ligentiâ componendi confert. Quamq̄
 autem in tanta varietate ingeniorum
 alium natura ad aliud dicendi genus du-
 cat, & his nostris temporibus perfecta
 eloquentia sperari non possit, tamen ge-
 neralia quædam præcepta trademus,
 non tantum his qui solam Ciceronis com-
 positionem imitaturi sunt profutura,
 sed vt mihi quidem videtur necessaria
 quocumq̄ in genere dicendi versemur.
 Quæ tamen si quis obseruauerit, facilius
 intelliget Ciceronis compositionem,
 quæ cum longe sit optima, præclare fa-
 cere

PHILIPPI MEL.

cere iudicandi sunt, qui summa cura,
 summoq; studio effingere eam conan-
 tur. Etsi enim ea in re ipse non elabora-
 ui. Nemo enim monebat aut norat ista
 me adolescēte, & postea meo quodam
 fato incidī in quādam negocia, quæ ad
 hæc studia colenda non tantum mihi
 quantum vellem temporis concedunt,
 tamen ad officium meum pertinere ex-
 stimo, vt quæ sunt optima pro virili des-
 monstrem. Nam Politianus parum li-
 beraliter facit, qui videtur ideo deter-
 rere alios ab imitacione Ciceronis, quia
 cum se natura ad aliud dicendi genus
 deduci intelligeret, iudicio videri volu-
 it, id quod ipse consecutus non esset, im-
 probare. Ego vero ita statuo, artificium
 faciendæ orationis non valde dissimile
 esse Poeticæ. Vt autem stultissimū fue-
 rit ei, quem velis elegiam scribere, Ho-
 ratij odas aut Satyras potius propone-
 re, quam Ouidium aut Tibullum, ita
 imprudēter iudicare arbitror istos, qui
 g ij in facienda

R H E T O R I C A

in facienda oratione nihil interesse pu-
 tant, quos autores sequantur. Nam vt
 illi Elegiæ studioso plurimum legendi
 erunt Elegiaci Poetæ, & quidem præ-
 stantissimi, & elaborandum erit, vt ali-
 quam illorum similitudinem consequa-
 tur, ita in soluta oratione legenda erunt
 optima exempla, & efficiendum, vt ho-
 rum quasi colorem ducat oratio. Quan-
 tū autem multi propter imbecillitatem
 ingeniorum, & naturæ dissimilitudinē
 in imitatione Ciceronis successus pa-
 rum secundos habeant, tamen illi ipsi
 longe plus proficient in Cicerone le-
 gendo, quam si deteriora exempla se-
 querentur. Quamuis enim isti aridi nō
 poterunt effingere diuinam illam com-
 positionem, quam etiam Romanis tem-
 poribus nemo equalium Ciceronis, qui
 quotidie dicentem audiebant expri-
 mere potuit, tamen hoc assequentur, vt
 oratio sit æquabilior & vberior. Et sunt
 aliæ virtutes infinitæ Ciceronis, quarū
 vel

PHILIPPI MEL.

vel vmbra referre non exigua laus
 erit, atq; ego vel obscura lineamenta Ci-
 ceronis malim, quam nativam Politiani
 aut Gellij faciem. Cur autem prudens
 præceptor nactus ingenium fœcundū
 & copiosum, non hortetur, non incitet,
 vt complecti Ciceronem & in eum to-
 ta mente, totoq; animo intueri & ad ip-
 sius exemplum totum se componere
 studeat, vt quantum ingenio, industria
 q; consequi poterit, non tantum ab eo
 verba ac Phrasin sumat, sed etiam effin-
 gat compositionem. Qua in re succes-
 sus non est desperandus his qui medio-
 criter a natura adiuuantur. Neq; ego
 ab alijs bonis autoribus hunc imitato-
 rem arcendum puto, nam ab his quoq;
 adiuuabitur, verum vt a Poetis Ora-
 tor, aut a pictoribus statuarius. Quan-
 quam enim statuarius multum ab arte
 vicina ad suum vsum transferre poterit,
 tamen ita erit intentus in artis suæ ex-
 emplum atq; ideam, vt obseruet, quæ
 g iij cum

RHETORICA

cum illa Idea consentiant, ne procul ab
 ea discedat. Neq; vero is imitari Cice-
 ronem dicendus est, qui excerptas ex
 illo sententias ac versus quasi Cento-
 nes consuit, quemadmodū facere non
 nullos videmus, Sed ^{ἐξ} sibi quisq; fa-
 ciat, vt vltro se Ciceronis verba offe-
 rant, quæ cum ita coniungimus, vt res
 nostras explicent, tamen collatio & se-
 ries partium debet habere quādam Ci-
 ceronis similitudinē. Cæterum vt Vir-
 gilius ab Homero multos versus sump-
 sit, ita decebit & nos interdum aliquod
 membrum aliunde mutuari, si tamen
 habeatur ratio decori. Seruiendum est
 enim temporibus ac locis, quemadmo-
 dum Virgilius & si ad imaginem Ho-
 meri se totum composuit, tamen illa pri-
 denter vitauit, quæ Romanis moribus
 non congruebant. Ac ne verba quidē
 repudiabit imitator, quāuis ignota Ci-
 ceroni, quæ causa postulat, vt in contro-
 uersijs Theologicis vtendum est appella-
 tionibus

PHILIPPI MEL.

lationibus Christi, Ecclesiae fidei pro fiducia, & alijs similibus. Quia enim res illas a sacris literis mutuamur, sermonem illarum eo nos sequi oportet, ne res dissentiētes a scripturis afferre videamur. Quare merito ridentur inepti quidam, qui pro fide persuasionem, pro Euangelio cœlestem philosophiam, & alia similia dicunt, in quibus sæpe fit, ut Germanam significationem illarum vocum quas aspernantur non reddant. Id non est illustrare res difficiles dicendo, sed obscurare atque corrumpere. Quid quod isti somniant imitationem, non in Phrasi & collocatione, sed in singulis verbis esse: qua in re pueriliter errant. Nam Cicero etiam si interdum verbis utebatur ignotis populo Romano. Multa enim a Philosophis, & ex Græcis historijs sumit, tamen Ciceroniano more dicebat. Collocatio enim & vniuersum corpus orationis Ciceronem referebat.

Cum igitur eloquentiæ studiosi præcipue

RHETORICA

præcipue in hac parte elaborare debeant, vt Ciceronem imitentur atq; effingant, præcepta quædam ascribemus, vt intelligere compositionem studiosi facilius possint. Legent enim Ciceronem libentius, & propius expriment, si virtutes intelligent. Et quoniam de imitatione locorum inuentionis, de similitudine dispositionis, item verborum & Phrasis diximus, reliquum est, vt viam quandam componendi ostendamus.

Primum in compositione præceptum est, vt sit iustus ordo sententiarum, quem quidem in narratione seu expositione facti seruare facile est. Verum in exordijs & in probationibus seruare difficilius est. Primum autem poni solet aliqua propositio suæ cuiusq; partis in oratione, Deinde subijcitur ratio, Postea sequitur rationis expositio, aut amplificatio, interdum sequitur simile aut dissimile, aut aduersatiua, quæ quasi nouæ orationis incipit. Et in his partibus

PHILIPPI MEL.

partibus perpetuo versatur Ciceronis oratio. Alij coaceruant sententias longius inter se distantes, & plerasq; relinquunt quasi truncatas, & nonnunq; admiscunt alienas. At Cicero apte complectitur omnia quæ ad rem pertinent, eaq; ita connectit, vt inter se membra proxime cohereant, velut Dialecticæ probationes. Et dum inter hæc septa coherent orationem, nihil intempestiue intertexit alienum, & inchoatas sententias absoluit & exædificat. Exemplum sumemus ex oratione notissima pro Archia, vbi prima exordij propositio est. Debeo Archiæ reddere gratiam ex hac facultate dicendi. Hæc est em̄ summa propositionis, quam vestiuit Cicero quibusdam ornamentis, vt sonus esset plenior. Sequitur ratio, quia Archias adiuuit hæc mea studia eloquentiæ. Deinde sequitur conclusio argumenti per comparationem. Ergo si alijs eloquentia mea opem tulit, maxime debet

g v isti

RHETORICA

isti opem ferre, a quo adiuta est. Postea
 sequitur aduersatiua, continens nouum
 locum, nouam propositionem. Non est
 alienum, Oratorem a Poeta adiuuari.
 Ratio, quia omnes artes inter se cognas
 tæ sunt, quare alia adiuuat aliam. Pos
 tremo sequitur alia aduersatiua. Quan
 quam autem hic ordo sententiarum ma
 gis ad inuentionem aut dispositionem,
 quam compositionem pertinere vide
 tur, quæ est in quadam concinna colloca
 tione verborum, tamen si quis recte con
 siderabit, intelliget vniuersæ composi
 tionis fundamentum esse, iustum senten
 tiarum ordinem. Nam absque eo nullæ
 periodi coherebunt, quod in compo
 nendo præcipue fieri oportet. Pluri
 mum autem prodest ad intelligendum
 Ciceronem, hoc modo distribuere sen
 tentias, & videre vnde nascantur, &
 quomodo consenciant. Quod si quis
 animaduernerit, scribet & ipse melius
 coherentia.

Proximum autem præceptum est,
 vt sens

PHILIPPI MEL.

vt sententiæ illæ in magna parte orationis illigentur periodis. Quid autem sint Periodi, quid κῶλα, quid κόμματα, tradunt Grammatici. κῶλον enim est vnica integra sententiã, vt Quæ homines arant, nauigant, ædificant, omnia virtuti parent. κόμμα pars est colis, vt nauigant, ædificant. Periodus autem cõstat vt minimũ ex duobus colis.

Dicitur autem Periodus seu latine circuitus aut circumductio, quia colligit plures sententiãs, particulis rationalibus, causalibus, relatiuis, comparatiuis, aduersatiuis, interdum etiam copulatiuis. Exempla sunt vbicq; obuia apud Ciceronem. Quancq; mihi semper frequens conspectus vester multo iucundissimus, hic autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus Quirites, tamen hoc aditu laudis, qui semper optimo cuiq; maxime patuit, non mea me voluntas, sed meæ vitæ rationes, ab ineunte atate susceptę

RHETORICA

susceptæ prohibuerunt. Turpe est Stoicis ignorare Zenonis decreta, quanto turpius & indignius est Christi decreta nescire Christianos, Pro Archia. Etiam illud adiungo sapius ad laudem atq; virtutem, naturam sine doctrina, quam sine natura valuisse doctrinã. Pro Marcello. Tantus est enim splendor in laude vera, tanta in magnitudine animi & consilij dignitas, vt hæc a virtute donata, cætera a fortuna commodata esse videantur. Hæc exempla recito, vt adulescentes discant, non illas tantum Periodos dici, quæ inchoantur a coniunctionibus, sed etiam per aduersatiuas, per comparationes apte connecti plura κωλα. Est & simplicius quoddam genus, quod Demetrius vocat historicũ, quale est hoc, Inferimus bellũ, infestisq; signis descendimus in Italiam, tanto audacius fortiusq; pugnaturi, quanto maior spes maiorq; animus inferentis est vim, quam arcentis. Inicium non habet

PHILIPPI MEL.

bet particulam circumducentē, Ideoq̄ simplicior esse forma videtur. Huius generis sunt & hæc. Suscepit iniunctam legationem, vt principi quemadmodū debere se iudicabat, morem gereret. Alia forma quæ incio habet circumducentiones videtur esse volubilior, & vt inquit Demetrius, efferri ore rotundo & circumacta manu. Has tamen formas proposui, vt varietatem Periodorum studiosi facilius agnoscerent.

Ordo sententiarū de quo paulo ante dixi, res perspicuas reddit, At Periodi forma prodest ad connectendas sententias, & addit pleniorē sonum orationi. Danda igitur erit opera imitatori, vt in Periodis faciendis Ciceronis exempla effingat. Neq̄ tamen constat oratio tota Periodis. Sunt enim interdum singula cola, velut interualla, inter Periodos ponenda. Et exordia ac syllogismi magis recipiunt Periodos quam narrationes, quæ magna ex parte habent

RHETORICA

bent cola. Contentiones vero ac disputaciones rarissimas habent. Periodos. Constant enim breuibus quibusdam membris quasi aculeis. In narrationibus facile est agnoscere seiuncta κῶλα, vt Milo domum venit, calceos & vestimenta mutauit, paulisper dum se vxor, vt fit, comparat, commoratus est, obuiam fit ei Clodius expeditus in equo, nulla rheda, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus. Pro Cluentio, Frater mortuus est, heredemq; Magium reliquit, Postea Magia mortua est. In talibus si quis κῶλα connecteret, rerum seriem corrumpet. In contentionibus, vt pro Ligario. Quid enim Tullero tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat, cuius latus ille mucro petebat, qui sensus erat armorum tuorum, quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi, quid cupiebas, quid optabas? Plenæ sunt disputaciones in Philosophicis libris, breuibus membris, vt,

Minime

PHILIPPI MEL.

Minime mirum id quidem, Nam efficit hoc Philosophia, medetur animis, inanes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores. Nondum absoluimus præcepta compositionis. Nam quæ hæcenus tradidimus, & si a Cicerone sunt accuratissime, tamen & alij boni scriptores reperiuntur, qui non omnino negligentes sunt in ordine sententiarum, & qui aliquo modo Periodos faciunt. Verum ad hæc addit Cicerus duas res, quæ sunt ipsius maxime propriæ, scilicet, quod verbis ornat singula membra, pene ut fit in Poematis. Et quia hæc ornamenta Periodum expleant, efficiunt concinnum & numerosum quiddam. At stultum est nunc de numeris præcipere, cum sonus linguæ latinæ hoc tempore non sit natiuus. Illud tantum hortabor, in quo copiam laus est, ut ornare sententias verbis imitator discat. Quod cum faciet, oratio erit vberior ac mollior. Periodum sponte sequuntur numeri.

RHETORICA

meri. Pro Archia poterat Cicero simpliciter dicere. Debeo Archiae reddere gratiam ex hac facultate dicendi. Sed vide quomodo ornauerit, extenuat vires suas, Si quid est ingenij quod sentio quam sit exiguum &c. deinde partitur facultatem in tria membra, in ingenium, exercitacionem, & doctrinam. Nam his tribus rebus artes continentur. Illud sciet etiam imitator, quod modus in orando obseruandus sit. Nihil enim odiosius est inani ostentacione ornatus, qui nunquam debet videri ociose accersitus, sed ad illustrandam causam, necessario adhibitus esse.

Hæc si studiosi in lectione Ciceronis obseruabunt, meo quidem iudicio rectius intelligent autorem optimum, & virtutes omnes propius aspicient. Neque vero hæc utilitas exigua iudicanda est, etiam si non procedat imitacio. Et tamen si conuicti volent isti, qui adiuuantur a natura, intellectas virtutes, aliqua

PHILIPPI MEL.

tes aliqua ex parte effingere poterunt. Quod si hæc diligentia componendi nihil nisi puerilem ostentacionem ingenij haberet, non esset, cur huius partis imitacionem valde requirendam putarem. Sed cum maximas afferat utilitates, digna mihi res videtur, in qua si qui non destituuntur ingenij viribus, elaborent. Fit enim oratio magis dilucida, si apte cohereant sententiæ, si non relinquuntur imperfecta membra, aut argumenta, si extent atq; emineant illæ partes quas præcipue conspici prodest, si quis ornatus, quasi vestitus accesserit, si mediocria sint periodorum spacia, si non sint dissipatæ periodi hyperbatis. Verissimum enim illud est, quod scribit Cicero, veram speciem ac pulchritudinem cum utilitate coniunctam esse, cuius rei tum in natura, tum in artium operibus maximeq; in ædificijs infinita exempla ostendi possunt.

Nam illa in ædificijs apta partium
hæc proportio

RHETORICA

proportio non minus habet vtilitatis, quam decoris. Quare existimandū est & hanc harmoniam collocationis in oratione, non solum propter venustatem, sed etiam propter certam vtilitatem animaduersam esse. Idq; ex eo intelligi potest, q; videmus homines prudentes, sed rudes harum nostrarum artium, summa diligentia componere & struere orationem, qui id faciendum putant, non voluptatis, sed necessitatis causa, videlicet, nequid confuse, nequid obscure, nequid intempestiue, aut alio no loco dicant, nequa relinquunt mutila & pendentia membra. Deniq; non solum perspicuitatis, sed etiam dignitatis rationem habendam esse in scribendo sentiunt.

Atq; hi partim vsu cognouerunt, partim sine doctrina, vi ingenij perspicunt, in magnis & grauibus causis orationem perspicuam & in qua aliquid dignitatis sit requiri. Quod cum ita sit, cumq;

PHILIPPI MEL.

cumq; natura ducat homines prudentes ad componendam orationem, decet eruditos perfectum aliquod exemplum collocationis querere, ad quod se in facienda oratione referant. Turpe est enim eruditis, neq; vim huius rei intelligere, neq; rationem requirere, cum harum artium rudes perspiciant, & quanta vis sit compositionis, & iudicent res magnas sine hac diligentia explicari non posse. Mira autem ingenij fiducia est in hac parte longe difficillima repudiare exempla, atq; aspernari imitationem, cum in alijs leuioribus artibus homines sine exemplis atq; imitatione parum proficiant. Et vulgo ita dici solet, Sibi quocq; pessimum esse magistrum, quod non solum in artibus, sed in moribus & in omni vita cernimus. Cum igitur hac ars sine exemplo atq; imitatione perfici non possit, & inter peritissimos constet perfectissimam esse Ciceronis compositionem, præclare facere iudicandi

RHETORICA

dicandi sunt, qui hunc autorem sibi proponunt, ut cum alias eius virtutes, tum etiam collocationem effingant.

Cum enim omnino aliqua collocandi atque ornandi ratio necessaria sit, Id quod experiuntur in magnis causis etiam illiterati, prudentia est exemplum eligere optimum. Nam & Cicero propterea videtur melius composuisse quam caeteri, quia excellentes artifices imitatus est. Secutus est enim exemplum Iso cratis, cum alij contenti vulgari quadam forma orationis nihil melius quererent, aut perfectius. Neque ab hac sententia eo deducor quod magni extiterint Oratores, qui non composuerunt more Ciceronis, Neque enim similis est Lysiae compositio Ciceronianae. Ego vero non ignoro dissimiles esse in componendo magnos autores. Ac ne Cicero quidem eodem modo componit omnia. Verum hoc habent commune excellentes artifices omnes, quod sententias ordine distribuunt

PHILIPPI MEL.

buunt, etiamsi Periodos non eodem modo faciunt. Deinde q̄ aliqua membra verbis illuminant. Et hac in re præcipue excellunt hi, qui vocantur Attici, q̄ efficiunt vt apte cohereant sententiæ, etiamsi Periodis non deuinciunt. Nam ex bonis & præstantibus autoribus nemo tam ignauus fuit, vt sine omni cura collocationis orationem congereret. Ac Cicero etiam cum non admodum accurate textit periodos, est enim liberior oratio in Epistolis & Philosophicis libris, tamen hoc nomine superat alios, qui nullam adhibuerunt in componendo curam, q̄ cauet, ne concurrant sententiæ longius distantes, aut male coherentes, aut nequid relinquatur imperfectum. Hæc non cauent Salustius, Seneca, Plinius, & alij recentiores. Quare etiamsi non omnes compositionis partes effingemus, tamen illum sententiarum ordinem atq̄ absolutionem magis poterimus in Cicerone, quam in alijs

h ij cernere

RHETORICA

cernere. Ac si quem omnino delectant
 incomposita, nullius oratio apud latinos
 nos æquabilior est quam Ciceronis,
 etiam cum se eximit ex illis vinculis ar-
 tis, de quibus ipse in perfecto oratore
 præcipit. Rectius igitur hunc imitabi-
 mur quam alios, aut tristes, horridos,
 concisos, aut supinos & longius iusto
 fluentes, & plenos hyperbatis, & qui
 temere sententias congerunt. Nos ado-
 lescentuli incidimus in Policianum &
 posteriorem Plinium, quorum nos inui-
 tabant subtiles argutæque sententiolæ,
 quibus abundat uterque, delectabant in
 his & alij quidam flosculi, habent enim
 dicta quædam belle detorta, Sed argu-
 tiæ illæ sententiarum & belle dicta mi-
 rum in modum amantur a iuuenibus
 & imperitis, & placent in Schola luden-
 tibus, sed in serijs negocijs nihil est in-
 eptius atque inanius illis affectatis ar-
 gutijs. Quid autem assecuti sumus hor-
 rum lectione? Primum aridiores facti
 sumus

PHILIPPI MEL.

sumus, cum natura parum vberes esse-
mus, deinde illas inanes arguciolas,
quas præcipue auferebamus, postea in-
telleximus nobis abiiciendas ac dedis-
cendas esse. Quanto melius consuluis-
sent nobis præceptores, si & ad Cice-
ronis lectionem discipulos astuefecis-
sent, & docuissent, non solum verba ex
Cicerone excerpere, sed etiam Phrasin
imitari, & totam orationis formam, hoc
est, sententiarum ordinem atq; orna-
menta imitari. Ego itaq; non tantum in
Schola, sed magis vsu rerū doctus com-
peri nullius generis imitationem, plus
conducere, his quibus res seriæ & mag-
næ tractandæ sunt, quam orationis Ci-
ceronianæ. Et instruxit artifices cuius-
libet generis Cicero, Quia non solum
orationes & Epistolas reliquit, sed etiã
disputaciones. Nec difficile erit intelli-
gere lectori non stulto, si in hæc exem-
pla intuebitur, quid in quolibet genere
deceat, qualis oratio conueniat Episto-
lis,

RHETORICA

lis, quas sæpe de maximis rebus & ad
summos Principes scribimus, qualis
oratio in narrationibus, laudationibus,
in vituperationibus, qualis in disputa-
tionibus p̄betur. Quare studiosi om̄es
adhortandi sunt, vt quam plurimum le-
gant Ciceronem, & ab eo primum ver-
ba ac Phrasin mutuentur. Deinde con-
silia eius in inueniendo ac disponendo
considerent. Postremo totam orationis
formam, hoc est, sententiarum ordinē,
exornationum copiam, atq; modum
quantū ingenio ac studio consequi po-
terunt, imitari conētur. Vt enim Elegias
cus ille, de quo supra dixi, sine contro-
uersia melior euadet ex Ouidij lectio-
ne, quam si legat Odas Horatij, & He-
roicus scribet foelicius, si sequetur Vir-
gilij proprietatem, & in ordinandis at-
q; absoluendis membris Oeconomā,
quam si Lucanū aut Stacium, qui sunt
improprii, inflati, & obscuri, imitetur,
Ita dubitari non debet, quin ille noster
imitator

PHILIPPI MEL.

imitator ex lectione Ciceronis melior, quā ex alijs autoribus futurus sit. Cum enim in Poetica maximam vim esse imitationis appareat, dubitari non debet, quin & in hac vicina arte plurimum polleat. Tanta est enim inter has cognatas artes similitudo, vt pleriq; illustriores loci Ciceronis ac Lii recte existimanti, poemata iure dici possint.

DE TRIBVS GENERIBVS dicendi.

PLurimum etiam conducit ad iudicandum, agnoscere diuersa genera dicendi. Nam ingeniorum dissimilitudo diuersas formas, seu vt Græci nominant *κατακτήσας* operum, non solum in hac arte, sed in plerisque alijs peperit. Et tamen certi quasi gradus animaduersi sunt, intra quos hæ formæ consistunt, videlicet humile genus, & illi oppositum grande, Tertium est mediocre, quod

h v primo

RHETORICA

primo genere plenius est, & tamen aliis
quantulum a summo abest. In picturis
facile deprehendi hæc differentiæ pos-
sunt. Durerus enim pingebat omnia
grandiora, & frequentissimis lineis va-
riata. Lucæ picturæ graciles sunt, quæ
& si blandæ sunt, tamen quantum dis-
stent a Durerei operibus collatio osten-
dit. Matthias quasi mediocritatem ser-
uabat. Miscentur autem hæc genera
inter se, sicut Musici tonos miscēt. Nam
& illi qui sunt tenuiores, interdum aliis
quid efficiunt plenius. Et in eodē ope-
re, alij loci grandes sunt, alij exiles, iux-
ta rerum varietatem, de quibus dicitur.

Humile genus non assurgit supra
quotidianam loquendi cōsuetudinem,
propriètatem sermonis mira sollici-
tudine custodit, & studet signate res ef-
ferre verbis quā maxime proprijs. Non
amat crebras figuras, libèter utitur Me-
taphoris, sed non procul accersitis, ve-
rum

PHILIPPI MEL.

rum sumptis ex quotidiano sermone. Nihil admodū amplificat, sed tota orationis species verecunda est, & ad dissimulationem composita, & quasi de industria fugitans ornatum. De re prudenter & ordine disputat, nec fere a proposito discedit, & ipsa simplicitatis specie infidiatur auditori. Circumductiones habet paucissimas, refert enim quotidiani sermonis negligentiam in collocatione verborum. Artifex huius generis Terentius est apud nos. Hic character est orationis & in Erasmi colloquijs. Et Cicero in philosophicis disputationibus & præceptis, fere sequitur hoc genus, Est enim ad docendum maxime accommodatum. Scriptores vocant Atticum, & si Cicero cōtendit Atticos etiam grandiores esse, quā sit oratio in Comœdijs. Neq; id dissimulari potest, Nam Demosthenes & Aeschines sunt grandiores. Et apud nos Cæsar sublimior est, qui quidem vere Atticus

RHETORICA

ticus iudicandus est. Etsi autem interdum pleniore sono vtuntur Attici, tamen hæc prima forma horum propria fuit, quia proprijsime loquebantur, & verecundiores erant in ornando relijs qujs gentibus, & quidquid erat ineptũ & intempestiuum summa diligentia vitabant. Viciosi sunt in primo genere breues quidam ac ieiuni, horridi, & obscuri, qualis est in orationibus alicubi Salustius.

Grande genus, & si magna ex parte proprio sermone cõstare debet, tamen Metaphoras habet crebriores, ac longius petitas, copiose amplificat adhibitis omnibus figuris, & quasi de industria ostentat ornatũ. Hoc genus magna cum laude secutus est Liuius. Et Cicero vtitur eo in plerisque orationibus, vt Verrinis, & in Catilinam, in Pisonẽ pro Milone. Et quidem addit accuratam compositionem, quæ maxime in hoc genere requiritur. Neq; vero vbiq; vsus

PHILIPPI MEL.

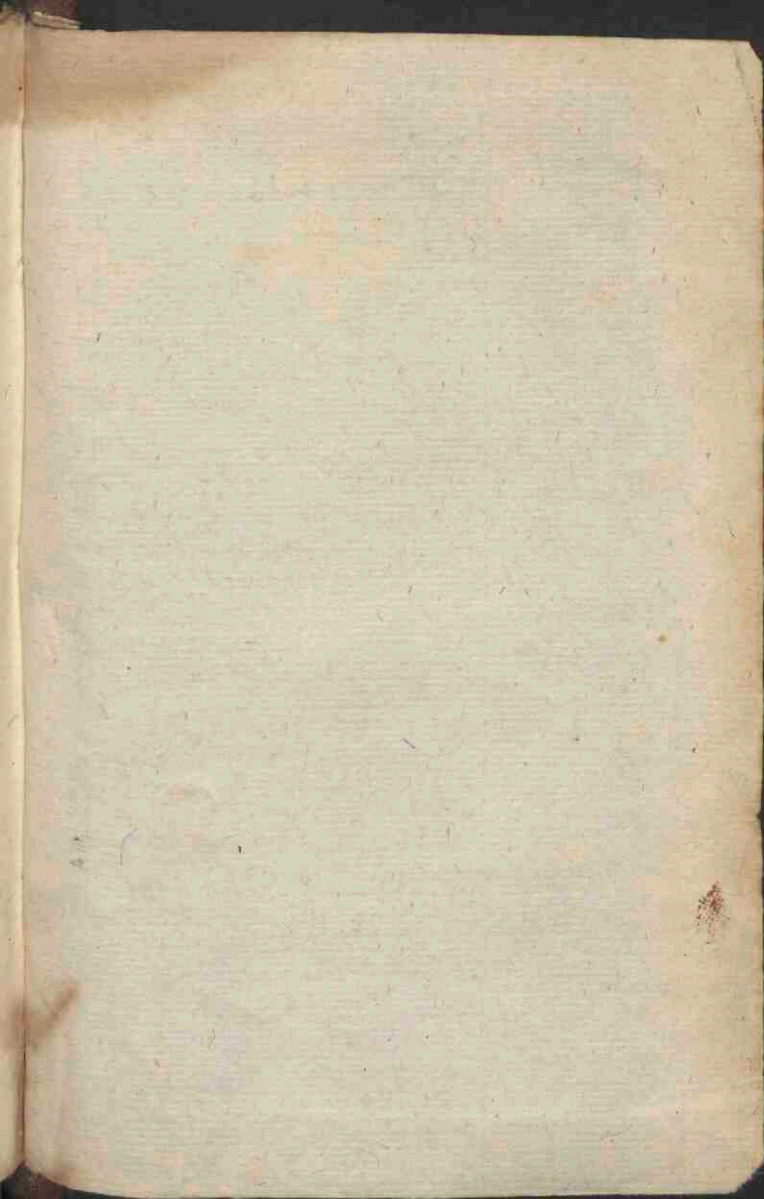
vsus est hac forma Cicero, sed grauioribus causis addit sonum maiorem. In alijs leuioribus negocijs medium adhibet genus, interdum in docendo contentus est humili genere. Facile autem agnosci grande genus potest. Vtitur enim verbis atrocibus ac tragicis, terribiles gestus pingit, vt apud Virgilium mors Didonis describitur. Viciosi sunt in hoc genere, tumidi & inflati, qui nimis grandes videri cupiunt, qui nihil proprie efferunt, sed perpetuas habent periphrases, & prodigiosas Metaphoras. Hi vocabantur olim Asiatici, Nam in Asia cum sermonis genus haberent corruptum & improprium, tamen affectabant eloquentiae laudem ostentatione immodici ornatus. Ab hoc genere semper in primis abhorrerunt sana ingenia. Medium genus vix a grandi discerni potest. Non enim multum ab illo distat, copiosum est, & abundat figuris, sed in amplificando aliquantulum resistit

RHETOR. PHILIP.

resistit infra grande genus. Ouidius fe-
re talis est. Et pleræq; Ciceronis Episto-
læ & orationes, quidam etiã libri phi-
losophici ad hanc formam pertinent,
Pertinent ad eam & Erasmi pleræq; de-
clamationes. Maxime vero prodest
cognoscere duo extrema genera in imi-
tando, vt virtutes dissimilium autorum
quos legimus, melius perspiciamus, &
vt vnusquisq; obseruet ad quod genus
natura magis appositus videatur, vt
aridi vberiora scripta legentes, adijci-
ant aliquid viribus suis. Tumidi vero
ac supini moderentur naturam, & assue-
faciant se ad proprietatem lectione isto-
rum, qui Attici vocantur, quos
rum maxime propria
est oratio.

τέλος.

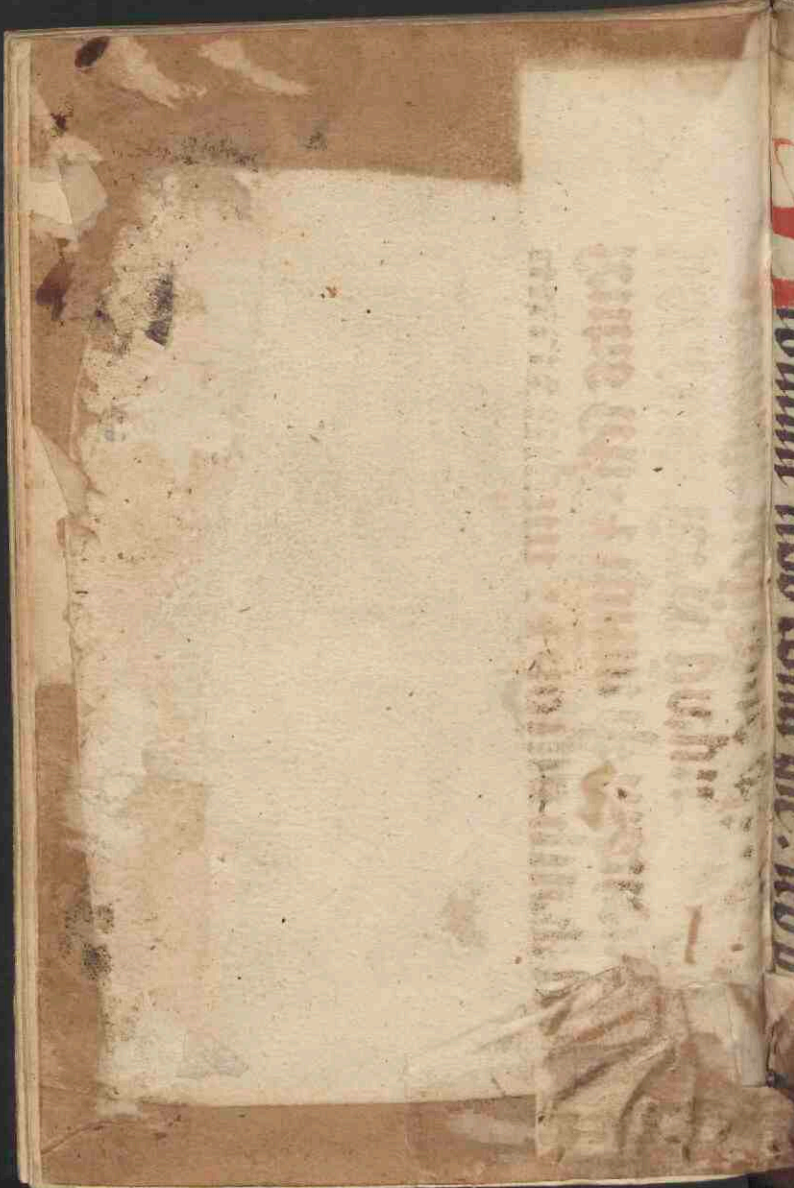
Vitebergæ apud Georgium
Rhau. Anno
M. D. XXXI.

A 1944554

ocw 26880974

7550-52

uocem in p[ro]p[ri]o . . .
sentis tibi . . .
parenter ferre p[re]cepta
Romulit nob[is] dona t[ibi] : sc[ilicet]

mentis certitudinibus. Cum
punitur et sic victus iudicia
num moret die nichis est

res
nob

William & Mary 1689
William & Mary 1689

William & Mary
1689

William & Mary
1689

